

د افغانستان اسلامي جمهوري دولت
د علومو اکادمي
معاونيت بخش علوم طبیعی- تكنیکي

طبیعت

- دوره سوم
- ربع دوم و سوم
- شماره مسلسل: ۴۷-۴۸
- سال ۱۳۹۷ ه.ش.
- سال تأسیس: ۱۳۶۸ ه.ش.
- کابل - افغانستان

۳-۲

مجله علمي - تحقیقی طبیعت

شماره ۳-۲ سال ۱۳۹۷

Address:
Academy of Science of Afghanistan
Torabaz Khan, Shahbobo Jan Str.
Shahr-e-Now, Kabul, Afghanistan.
Tel: 0202201279

TABIAT Quarterly Journal

Establishment : 1989
Research and Scientific Publication of
Afghanistan Academy of Sciences
Serial No: 47-48

د افغانستان اسلامي جمهوري دولت
د علومو اکادمي
معاونيت بخش علوم طبیعی - تكنیکی

طبیعت

مجله علمی- تحقیقی
کیمیا، زراعت، بیولوژی، جیولوجی، جیوفزیک، جغرافیه طبیعی،
هایدرومیتیورولوژی، ریاضی، فزیک، مهندسی، انرژی، تکنالوژی
معلوماتی، طب، فارماسی و ...

سال تأسیس 1368 ه.ش.

شماره مسلسل: 47 و 48

یادداشت:

- مقاله رسماً از آدرس مشخص با ذکر نام، تخلص، رتبه علمی، نمبر تیلفون، و ایمیل آدرس نویسنده به اداره اکادمی علوم فرستاده شود.
- مقاله ارسالی باید علمی - تحقیقی، بکر و مطابق معیارهای پذیرفته شده علمی باشد.
- مقاله باید قبلاً در جای دیگری چاپ نشده باشد.
- عنوان مقاله مختصر و با محتوا مطابقت داشته باشد.
- مقاله باید دارای خلاصه حداقل حاوی 80 کلمه بوده، و گویای پرسشی اصلی باشد که مقاله در پی پاسخ دهی به آن است. همچنان خلاصه باید به یکی از زبان‌های یونسکو ترجمه شده باشد.
- مقاله باید دارای مقدمه، اهمیت، میرمیت، هدف، سؤال تحقیق، روش تحقیق، نتایج به دست آمده و فهرست منابع بوده و در متن به منبع اشاره شده باشد.
- مقاله باید بدون اغلاط تایپی با رعایت تمام نکات دستور زبان، تسلسل منطقی موضوعات در صفحه‌یک رویه کاغذ A4 در برنامه word تنظیم شده باشد.
- حجم مقاله حداقل 7 و حد اکثر 15 صفحه معياري بوده، با فونت 13 تایپ شود، فاصله بین سطرها واحد (Single) باشد و به شکل هارد و سافت کاپی فرستاده شود.
- هیأت تحریر مجله صلاحیت رد، قبول و اصلاح مقالات را با در نظر داشت لایحه نشراتی اکادمی علوم دارد.
- تحلیل‌ها و اندیشه‌های ارائه شده بیانگر نظریات محقق و نویسنده بوده، الزاماً ربطی به موقف اداره ندارد.
- حق کاپی مقالات و مضامین منتشره محفوظ بوده، فقط در صورت ذکر مأخذ از آن استفاده نشراتی شده می‌تواند.
- مقاله واردۀ دوباره مسترد نمی‌گردد.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

ناشر: ریاست اطلاعات و ارتباط عامه اکادمی علوم افغانستان

مدیر مسؤول: محقق رفیع الله نصرتی

اهتمام: محقق رفیع الله نصرتی

هیأت تحریر:

- سرمحقق دیپلم انجینیر رحمت گل احمدی

- سرمحقق دوکتور حلیمه رزاقی

- معاون سرمحقق داکتر احمد شاه عمر وردک

دیزان: محقق رفیع الله نصرتی

طبعه: مطبعه صنعتی چهاردهی

تیراز: 500 نسخه

آدرس: اکادمی علوم افغانستان، طره باز خان وات،

کوچه شاه بوبوجان، شهرنو، کابل

شماره تماس ریاست اطلاعات و ارتباط عامه: (0093) 0202201279

ایمیل ریاست اطلاعات و ارتباط عامه: informationasakabul@gmail.com

شماره مدیر مسؤول: 0773379505

ایمیل مدیریت مجله: tabiatjournal@yahoo.com

اشتراک سالانه:

کابل: 320 افغاني

ولايات: 480 افغاني

کشورهای خارجی: 20 دالر امریکایی

• قیمت یک شماره در کابل:

برای استادان و دانشمندان اکادمی علوم: 70 افغاني

برای محصلین و شاگردان مکاتب: 40 افغاني

برای سایر ادارات: 80 افغاني

فهرست موضوعات

شماره	عنوان	نویسنده	صفحه
1	پیام	رئیس جمهوری اسلامی افغانستان	1
2	بیانیه افتتاحیه	سرمحقق ثریا پوبل	3
3	پیام	وزارت زراعت، مالداری و آبیاری	7
4	پیام	پوهنځی انجینیری پوهنتون کابل	8
5	بررسی تحقیقات پیرامون اصلاح نباتات در کشور	معاون سرمحقق محمد یاسین فرهمند	11
6	د افغانستان د خارویو روزنې وضعیت خبرنې	خبرنپوھ دوکتور سکندر حسینی	30
7	بررسی وضعیت شبکه های آبیاری در کشور	معاون سرمحقق دوکتور حیات خان شمس	39
8	وضعیت مرغداری در کشور و راه های توسعه آن	محقق محمد طاهر رسولی	53
9	د وروستی یوې لسیزې په بهير کې د کرنیزو محسولاتو ...	خبرنیار محمد منیر نظیری	74
10	Abstracts		89
11	قطعنامه		94

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
نحمده و نصلی علی رسوله الکریم

**پیام رئیس جمهور، جمهوری اسلامی افغانستان به
مناسبت سیمینار علمی - تحقیقی (دريافت راه های
انکشاف زراعت و صنعتی سازی آن در کشور)**

افغانستان یک کشور زراعتی بوده، رشد اقتصادی و رفاه عامه مردم این مرز بوم وابسته به محصولات زراعتی می باشد. خوشبختانه، اقلیم این کشور برای رشد و پرورش نباتات مزروعی و باغداری فوق العاده مساعد می باشد. ارقام محصولات صادراتی ما نشان میدهد که در گذشته محصولات زراعتی یکی از اقلام مهم صادرات ما را تشکیل می داد، مگر با تأسف باید گفت که دوام چهار دهه جنگ های تحمیلی و فرسایشی صدمات محکمی بر پیکر زراعت این کشور وارد نموده که میتوان از تخریب مزارع، مهاجرت دهاقین، فرار مغز ها و غیره نام برد.

اکنون با آرامش نسبی انکشاف زراعت و مالداری یکی از اولویت های مبرم و اساسی این جامعه را تشکیل می دهد و دولت جمهوری اسلامی افغانستان هم انکشاف زراعت را در صدر برنامه های انکشافی خود قرار داده است.

انکشاف زراعت در قدم نخست نیازمند تربیه کادر های مسلکی بوده که به مرحمت خداوند امروز کشور ما تا اندازه از این ناحیه غنی گردیده، زیرا سالانه هزاران جوان ما از پوهنتون های کشور فارغ می گردند و بیشتر از صدها جوان ما به سویه ماستر و داکتر از پوهنتون های جهان به خصوص از هند، چین و امریکا فارغ گردیده اند. بر علاوه پوهنتون ملی زراعتی کندهار ایجاد و تا حال بیشتر از 50 نفر را به سویه ماستر فارغ داده است.

فقط چیزی که امروز بسیار ضرورت می باشد، داشتن پلان های انکشافی و انجام تحقیقات علمی در عرصه زراعت می باشد، تا کادر های مسلکی ما مطابق پلان و برنامه های مشخص در انکشاف زراعت سهیم شوند.

دایر نمودن چنین سیمینارهای علمی - تحقیقی جهت رهنمایی کادرهای مسلکی ما از اهمیت فوق العاده بر خودارمی باشد، بنآ دولت جمهوری اسلامی افغانستان از دایر نمودن سیمینار علمی - تحقیقی تحت عنوان (دریافت راه های انکشاف زراعت و صنعتی سازی آن در کشور) که به ابتکار مرکز علوم کیمیا، بیولوژی وزراعت اکادمی علوم دایر گردیده، سپاسگذاری نموده و توقع داریم تا با ایراد مقاله های علمی - تحقیقی راه های انکشاف زراعت را روشن ساخته و رهنمای خوب برای دست اندکاران مسلک زراعت تهیه گردد.

در پایان، موفقیت هر چه بیشتر کادرهای علمی این مرز و بوم را از خداوند منان استدعا دارم.

محمد اشرف غنی

رئیس جمهور دولت جمهوری اسلامی افغانستان

**متن بیانیه رئیس اکادمی علوم به مناسبت سیمینار
(دریافت راه های انکشاف زراعت، مالداری
و صنعتی سازی آنها در کشور)
به نام خداوند نافع و توانا**

حضور فرهیخته، دانشمندان عزیز، اساتید عالیقدر و مهمانان ارجمند!
السلام عليکم و رحمت الله و برکاته؛

اجازه دهید قبل از همه تشریف آوری شما مهمانان نهایت عالیقدر را در سیمینار علمی - تحقیقی امروز خیر مقدم گوییم.

همه میدانیم که افغانستان یک کشور زراعتی است و 80 فیصد مردم مصروف زراعت و مالداری اند. به قرار احصاییه وزارت زراعت 31 فیصد در آمد ملی از محصولات زراعتی به دست می آید که پس از احجار قیمتی دومین عواید کشور را تشکیل میدهد. در مجموع نباتات افغانستان شامل بهترین انواع میوه های تازه و خشک، مغزباب، سبزی ها، غله ها، حبوبات و نباتات صنعتی می باشد. نباتات صنعتی؛ چون، زیتون، پنبه دانه، زغر، کنجد، شرشم، آفتاب پرست، گندم، جواری، سایبین، لبلبو، نیشکر، هنگ، شیرین بوبه، زیره، زعفران و امثال آنها اند که به نباتات تیلی، قندی، الیافی و طبی تقسیم شده اند. ولی با تأسف تا هنوز کشور از جمله وارد کننده گان غله ها، انواع روغن و حتی میوه ها است.

در افغانستان تا اکنون صدها نوع نباتات طبی شناسایی شده است، این نباتات به شکل ادویه توسط مردم محل در طبابت محلی مورد استفاده فراوان دارد، بر علاوه عواید صادرات سالانه آن بیشتر از 20 میلیون دالر تخمین شده است. اما با ایجاد کارخانه های اکسترکشن مواد کیمیاوی از نباتات مذکور نه تنها اشتغال زایی صورت می گیرد، بلکه مواد خام تولید ادویه و سایر محصولات، در داخل کشور از نباتاتی که به قیمت بسیار نازل صادر می گردد فراهم گردیده که در اینصورت عواید آن چندین مرتبه بیشتر خواهد بود.

مالداری نیز بخش بزرگی از اقتصاد افغانستان را تشکیل میدهد که متآسفانه جنگ های داخلی چهار دهه اخیر بر این بخش نیز اثرات سو وارد نموده است. قابل ذکر است که اکنون دولت در تربیه حیوانات، اصلاح نسل و تهیه لبندیات صحی برنامه هایی را رویدست گرفته است که انتظار می رود هر چه زودتر مالداری در وضعیت بهتر قرار گرفته و حداقل تکافوی نیازمندی های کشور را می نماید. از اینکه در مالداری، تولید لبندیات، رسیدن پشم حیوانات، بافت قالین و گلیم، زنان نیز سهم ارزنده دارند، بناءً با تقویت این صنعت و استفاده تکنالوژی مناسب نه تنها نیازمندی های داخلی کشور فراهم گردیده، بلکه زمینه کار برای یک تعداد زیادی از زنان میسر می گردد.

اما چراغاه ها که ثروت بزرگ ملی و تکیه گاه اصلی رشد مالداری در افغانستان است به حفاظت و مراقبت اساسی نیاز دارد، زیرا همه ساله توسط مالداران محلی بدون تناب و زراعتی مورد استفاده قرار گرفته و از آنها کنترول صورت نمی گیرد. در حالیکه در کشور های پیشرفته چراغاه ها تحت کنترول دولت یا مالداران قرار داشته و از بزر نباتات مورد نظر و کود کیمیاوی نیز استفاده می کنند و حتی چراغاه ها را به چراغاه های بهاری، تابستانی و خزانی تقسیم نموده اند.

کنترول حیوانات وحشی بخش دیگری از اقتصاد کشور محسوب می شود که از لحاظ حفاظت محیط زیست، شکار، تفریحگاه ها و انکشاف صنعت توریزم اهمیت زیاد دارد. یک تعدادی از این حیوانات در حال انقراض اند و تعدادی هم از بین رفته

اند. قابل ذکر است که موارد ذکر شده تحقیقات علمی در استراتژیک پلان 10 ساله اکادمی علوم در نظر گرفته شده است.

تقویت صنعت تولید گوشت و تخم مرغ و پرورش ماهی با توجه به تکنالوژی مناسب از فرار میلیون ها دالر در سال جلوگیری خواهد نمود.

زنگنه داری و پرورش انواع گل ها که مردم افغانستان از زمانه های بسیار قدیم با آن آشنایی دارند، راه دیگر تقویت صنعت تولید عسل، انواع عطر، رنگ، صابون و سایر موارد در کشور می باشد. با اکتشاف این دو صنعت در کشور میتوان کار اساسی و بنیادی را برای اشتغال زایی به خصوص زنان، اشخاصی که تکالیف روانی دارند و حتی معتقدان انجام داد.

پرورش پرنده ها که گفته شده در افغانستان 500 نوع وجود دارد نیز شامل این پروگرام شده می تواند که بر علاوه اشتغال زایی، تربیه و فروش آن ها در مارکیت های بزرگ، جز اقتصاد آینده کشور خواهد بود و از انقراض آنها نیز جلوگیری به عمل خواهد آمد.

توجه به جنگلات افغانستان بر علاوه تولید مغرباب؛ چون پسته و جلغوزه که خود در بازارهای جهان راه پیدا نموده، در اکتشاف صنعت چوبکاری که در کشور ما سابقه طولانی دارد نیز اهمیت بسزا داشته و نه تنها این صنعت را زنده نگه می دارد، بلکه با ایجاد چند فابریکه میتوان این صنعت را در کشور اکتشاف داد و برای اکثریت قشر بیکار اعم از زن و مرد اشتغال زایی نمود.

امروزه اساس تغیرات و پیشرفت زراعت در کشور ها مرهون تحقیقات جنتیکی نباتات است که تضمین کننده حاصل بیشتر و نسل بهتر می باشد، به تربیه کادر ورزیده در رابطه اشد نیاز است. در افغانستان مراکز تحقیقاتی نباتات وجود دارد که تا سال 1362 خدمات ارزنده را انجام داده است و تا سال 1372 نیز فعال بودند، اما به سبب جنگ های داخلی و قطع روابط بعضی از سازمان های تحقیقاتی بین المللی کار این مراکز خیلی محدود و بطی شده است.

اکنون سازمان های زراعتی و سازمان های تحقیقاتی زراعتی هر کدام در بخش

خود با بودجه های هنگفت کار می نمایند. بر علاوه این سازمان ها یک تعداد متخصصین داخلی زراعت را با معاش کافی بدون موافقه ادارات مربوطه جذب نموده اند که قابل مکث می باشد.

در فرجام، از بخش علوم طبیعی و دانشمندانی که در این سیمینار در رابطه به راه های اکتشاف و صنعتی شدن زراعت و مالداری در کشور، مقاله های علمی - تحقیقی ارایه می نمایند، قدردانی نموده و امیدوارم طرح های مهم و عملی و تکنالوژی های مناسب برای کشور زراعتی چون افغانستان ارایه و مسؤولیت شان را ادا نمایند.

با سپاس فراوان
سرمحقق ثریا پوپل
سرپرست ریاست اکادمی علوم
کابل 30 میزان 1396

پیام وزارت زراعت، مالداری و آبیاری

افغانستان یک کشور زراعتی بوده، رشد اقتصاد آن متکی به تولید محصولات زراعتی می باشد، فلهذا انکشاف زراعت اساس ترقی و پیشرفت کشور و رفاه عامه را تشکیل می دهد. با انکشاف زراعت و مالداری از یک طرف نیازمندی داخلی مردم ما به غذا و سایر محصولات زراعتی برآورده می گردد و از جانب دیگر مقدار زیاد محصولات زراعتی به بازارهای جهانی صادر خواهد گردید که هم زمینه کاریابی برای مردم فراهم می گردد وهم مبالغ هنگفت سرمایه به کشور ما سرازیر خواهد گردید که این خود زمینه رشد اقتصادی کشور و تأمین رفاه عامه را فراهم می نماید.

واضح است که جنگ در هر کشور و هر کجای که باشد، ویرانی، تباہی و سرانجام بدیختی را به بار می آورد که متأسفانه کشور ما هم از این مصیبت بی بهره نمانده، با وجود این که قبل از سال 1356 نه تنها کشور ما از نگاه تولید محصولات زراعتی تقریباً به خود کفایی رسیده بود، بلکه صادرات محصولات زراعتی مانند پسته، بادام، چهارمغز، کشمش، زیتون و حتی میوه جات ستروس بخش مهم تجارت افغانستان را تشکیل می داد، اما در اثر سه دهه جنگ اکنون 75 فیصد امتعه زراعتی ما از کشور های همسایه وارد گردیده که ضربه محکم به پیکر اقتصادی ما وارد می گردد.

خوشبختانه از سال 1382 با حکم‌فرما شدن آرامش نسبی درکشور، وزارت زراعت، آبیاری و مالداری توانسته در عرصه انکشاف زراعت دست آوردهای خوبی داشته باشد که میتوان از اجرای 225 پروژه های تحقیقی، معرفی و رابطی اصلاح شده نباتی،

توزيع تخم های اصلاح شده، ترویج کشت زعفران و صد ها مثال دیگر نام برد.
انکشاف زراعت نیازمند انجام تحقیقات علمی بوده و انجام تحقیقات علمی
یکی از وظایف مهم مؤسسات علمی و تحقیقی می باشد که باید با همکاری و هم
آهنگی یکدیگر چنین تحقیقات را انجام دهند. تدویر سیمینار علمی - تحقیقی تحت
عنوان (دریافت راه های انکشاف زراعت، مالداری و صنعتی سازی آنها در کشور به
ابتكار مرکز کیمیا، بیولوژی و زراعت اکادمی علوم، جهت تبادله افکار بین دانشمندان
اکادمی علوم، استادان پوهنتون کابل و کادر های وزارت رزاعت، آبیاری و مالداری
جهت دریافت راه های انکشاف زراعت فوق العاده مهم بوده، رهبری وزارت زراعت، این
ابتكار اکادمی علوم را به دیده قدر نگریسته و امیداور است در نتیجه ارایه مقالات علمی
- تحقیقی و جرویحث های علمی در رابطه به انکشاف زراعت در افغانستان پیشنهاد
های مفید و سود مند ارایه گردد.

بااحترام

پیام پوهنخی انженیری پوهنتون کابل در ارتباط به سیمینار علمی - تحقیقی اکادمی علوم افغانستان

اقتصاد افغانستان به لحاظ ظرفیت های طبیعی و جغرافیایی در گذشته عمدتاً متکی به زراعت و مالداری بوده و در شرایط کنونی نیز کماکان اقلام صادراتی و تولیدات داخلی متکی به عرصه زراعت و مالداری است.

پیشرفت اقتصادی در عرصه های گوناگون، به سان توسعه در دیگر عرصه ها، در کنار طرح استراتیژی و برنامه های مدون عملیاتی، نخست به فراهم شدن بستر های قانونی و حمایت های قدرتمند دولتی نیاز است.

اقتصاد افغانستان با اینکه متکی به زراعت و مالداری بوده است: اما به دلایل مختلف، حکومت های گذشته نتوانسته اند در راستای مدرنیزه شدن زراعت و مالداری و حتی حمایت های حقوقی و قانونی از این عرصه مهم و حیاتی اقتصادی، گامی به پیش بردارند.

اینک میدانیم که بسترسازی قانونی برای توسعه زیربناهای اقتصادی نخستین اقدامی است که باید انجام شود.

حکومت وحدت ملی با درک واقع بینانه از چگونگی و همچنین فراهم شدن بستر فرصت های شغلی و درکل توسعه اقتصادی در کشور، باید که عرصه مالداری را از وضعیت رقت باری که بدان گرفتار است نجات داده و گام های اولیه را برای مدرنیزه شدن مالداری بردارد.

در تازه ترین مورد، کمیته قوانین کابینه حکومت وحدت ملی "قانون تنظیم امور مالداری" را به تصویب رساند. این اقدام حکومت و به خصوص کمیته قوانین کابینه از یک سو گام مهمی در راستای حمایت حقوقی و قانونی از صنعت مالداری محسوب می‌گردد و از سوی دیگر نخستین اقدام عملی در جهت فراهم کردن بستر و زمینه مدرنیزه شدن مالداری به شمار می‌آید.

طرحء تدوین و تصویب قانون آنچنانکه در دیگر زمینه‌ها یک نیاز جدی است، در عرصه مالداری نیز به دلایل چون انکشاف، توسعه و احیای صنعت مالداری، بلند بردن سطح کیفیت محصولات این عرصه، حفظ و مراقبت از حیوانات، زمینه سازی انکشاف و مدرنیزه شدن این صنعت و تشویق سرمایه گذاری خصوصی و موارد دیگر یک ضرورت حیاتی محسوب می‌گردد.

در طرح قانونی که در تازه ترین مورد از سوی کمیته قوانین کابینه مورد بررسی قرار گرفته و به تصویب رسید نیز اهدافی تعریف شده است که در صورت پیگیری و رسیدن به اهداف تعریف شده، این امکان میسر است که صنعت مالداری در وضعیت به مراتب بهتر از امروز قرار گرفته و سبب می‌گردد که بخشی از یک عرصه مهم اقتصادی در افغانستان که سالیان متتمادی به باد فراموشی گذاشته شده بود، به رشد و بالندگی دست یابد.

تولید ناخالص داخلی یک کشور از سه بخش مهم صنعت، زراعت و خدمات تشکیل شده است. طبق این دسته بندی مالداری جزو بخش زراعت شمرده می‌شود و در صورت انکشاف و صنعتی شدن این بخش می‌تواند نقش برجسته بر رشد اقتصادی کشور بر جای بگذارد.

پوهنه‌ئی انجنبیری پوهنتون کابل تصاویب همچو قوانین را و برگزاری چنین سیمینار های علمی - تحقیقی را در جهت توسعه و احیای مالداری، بلند بردن سطح کیفیت و کمیت محصولات زراعتی یک اقدام بزرگ و یک گام عملی به سوی خودکفایی کشور در عرصه زراعت می‌پنداشد.

معاون سرمهحقق محمد یاسین فرهمند

بررسی تحقیقات پیرامون اصلاح نباتات در کشور

خلاصه

امروز جهان بشریت از نقطه نظر تهییه مواد غذایی به دو پرابلم حاد که عبارت اند از: ازدیاد نفوس و تغییر اقلیم می باشد مواجه بوده و تقریباً نصف نفوس جهان که 80 فیصد آن در کشور های رو به اکتشاف زیست می نمایند از این ناحیه رنج می برند

نفوس جهان روز به روز در حال افزایش بوده، در حالیکه برعکس زمین های زراعتی نه تنها اینکه توسعه نیافته، بلکه یا به ساحت مسکونی تبدیل شده و یا اینکه تحت فرسایش شدید قرار گرفته حاصل خیزی خود را از دست می دهد، بناءً جهت پاسخگویی به نیازمندی های غذا و سایر محصولات زراعتی، ارتقاء سطح تولیدی نباتات در فی واحد ساحه ضروری می باشد، اگر چه استعمال کود های کیمیاولی و حشره کشها، نیز سبب ارتقاء محصولات زراعتی گردید و انقلاب زراعتی را به وجود آورد، مگر هردو مواد هم قیمت تمام شد محصول را بلند برده و هم سبب آلوده گی محیط زیست گردید.

اصلاح نباتات یگانه شیوه علمی و اقتصادی بلند بردن قدرت تولید نباتات مزروعی و تأمین مصوّنیت غذایی به شمار می رود. اصلاح نباتات عبارت از تغییر در خصوصیات

بررسی تحقیقات پیرامون اصلاح ...

جنتیکی نباتات به منظور بلند بردن قدرت تولیدی آنها، مقاومت در مقابل امراض، آفات و شرایط ناگوار محیطی می باشد.

اصلاح نباتات به صورت عموم روی دو اصل استوار بوده که عبارت اند از: تنوع و انتخاب می باشد، زیرا تنوع سبب تغییرات شده و انتخاب سبب توسعه نباتات بهتر می گردد. اصلاح نباتات به وسیله عملیه دو رگه سازی (Hybridization)، تناسخ (Mutation) و انجینیری جین (Engineering Genetic) صورت می گیرد.

امروز درجهان از اثر اصلاح نباتات توانسته اند صد ها ورایتی های جدید نباتات مزروعی را تولید و سطح تولید آنها را 3 الی 4 چند افزایش دهند، اما متأسفانه در افغانستان اصلاً از تولید ورایتی های جدید هیچ اثری دیده نمی شود. تمامی تحقیقات که پیرامون نباتات زراعتی انجام داده شده تطبیقی و توافقی بوده، صرف در سال های اخیر دورگه سازی توسط مؤسسه انکشاف با غداری صورت گرفته و چند ورایتی جدید بادام و زرد آلو تولید شده، اما تا هنوز به دهائین معرفی نگردیده است.

مقدمه

اصلاح نباتات یکی از مهمترین عوامل انکشاف زراعت و تأمین مصوّنیت غذایی برای انسانها می باشد. از بد و خلقت بشر غذا و تغذیه یکی از مسایل عمدۀ وحیاتی را برای انسانها تشکیل داده است. بشر چه وقتی که به حالت ابتدایی در مغاره ها زیست می نمودند و چه در عصر حاضر که به کمک تکنالوژی توانسته اند فضای لایتناهی را در سیطره خود در آورند، به غذا ضرورت دارد. از دیاد نفوس و مشکلات محیطی نیازمندی انسانها را به غذا بیشتر ساخته و سالانه در حدود 50 فیصد از نفوس جهان از گرسنگی رنج می بند، بناءً ضرور است تا سطح تولید محصولات زراعتی ارتقا داده شود. اصلاح نباتات بهترین روش جهت ارتقاء سطح تولیدی نباتات مزروعی می باشد. اصلاح نباتات همراه با بادیه نیشنی آغاز گردیده که تقریباً به 9000 الی 11000 سال قبل از امروز بر می گردد (15:1).

سیر و انکشاف اصلاح نباتات را می توان به سه دوره کاملاً متفاوت تقسیم نمود. در دوره اول انسانها بدون آگاهی در مورد مشخصات نباتی و علم و راثت به کشت نباتات

طبیعت

اقدام نموده و در همان مناطق کشت و کار خویش متوطن گردیدند که در حقیقت سنگ تهداب جوامع بشری را پایه گذاری نمودند. در این دوره انسانها برای کشت و کار سال آینده خویش از نباتاتی که دارای مشخصات برتر بودند تخم جمع آوری می نمودند که در حقیقت انتخاب نا خود آگاه صورت گرفته بود. در دوره دوم انسانها به نظام تولید مثل نباتات پی برد و به نسل گیری نباتات مباردت ورزیدند، اما هنوز علم وراثت به وجود نیامده بود و انسانها دورگه سازی را یک هنر می دانستند. در این دوره صفات کیفی و نمای ظاهری از قبیل رنگ گل ها و مقاومت نبات در مقابل امراض و شرایط ناگوار طبیعی مورد توجه بود. دوره سوم با تجارت دقیق مندل آغاز گردید. بعد از کشف قوانین مندل در قرن نزد هم میلادی علم وراثت پایه گذاری گردید. در اوایل توسعه علم وراثت جین های مورد مطالعه قرار می گرفتند که تأثیرات زیاد بالای صفات ظاهری و کیفی نباتات مانند رنگ گل ها و مقاومت آنها در مقابل امراض داشتند، اما در این اواخر جین های مورد مطالعه قرار می گیرند که تأثیرات زیادی بالای صفات کمی نباتات مانند سطح تولیدی و زود رسی حاصل دارند.

Gregor Mendel در سال 1908 برای اولین بار اصطلاح Heterozygous را تشریح نمود که اصطلاح مذکور اصل دو رگه سازی و دو رگه را تشکیل می دهد. در سال 1920 میتود احصائیوی جهت تحلیل و تجزیه اختلافات یا تفاوت هاییکه به وسیله محیط به وجود می آید، انکشاف داده شد.

در سال 1933 میتود دیگری نسلگیری که عبارت از عقیم ساختن سایتوپلازم (Cytoplasm male sterility) بود، به وجود آمد. در این میتود گرده نبات عقیم ساخته می شود، فلهذا اجرای این میتود به کارگران زیاد جهت دور نمودن ستگما یا چشمک گل می باشد، اگر چه نسلگیری به شکل رسمی آن در اخیر قرن نزد هم آغاز گردید، مگر در انگلستان شخصی به نام Garton عملیه کراس پالینیشن را در نباتات قبل از این تاریخ انجام داده و ورایتی های جدید اصلاح شده را تولید نموده بود.

William Farrer یک تغییر عظیم و بنیادی را در فارم های گندم به وسیله عرضه فوق العاده زیاد تخم های اصلاح شده به وجود آورد. تخم های اصلاح شده

بررسی تحقیقات پیرامون اصلاح ...

مذبور بر علاوه اینکه در ارای قدرت تولیدی زیاد بوده و در مقابل امراض قارچی هم مقاوم می باشد. از سال 1904 الی جنگ دوم جهانی در ایتالیا عالم به نام Hazarino strampell یک تعداد دو رگه های گندم را به وجود آورد. از سال 1925 الی 1940 یک تعداد و رایتی های اصلاح شده به کشور های ارجنتین مکسیکو و چین انتقال داده شد. این عمل موصوف سبب به وجود آمدن یک انقلاب در عرصه زراعت گردید(2:38).

اهمیت تحقیق

نباتات منبع مهم مواد غذایی تمامی زنده جانها و مواد خام صنعتی بوده، بناءً برای بقای انسانها و سایر حیوانات از اهمیت خاص برخوردار است. با اصلاح نباتات هم می توانیم از یک ساحه کوچک حاصل زیاد به دست بیاوریم و هم از آلوده گی محیط زیست جلو گیری نمائیم، بناءً اصلاح نباتات در تأمین مسئونیت غذا از اهمیت خاص برخوردار می باشند.

مبرمیت تحقیق

با ازدیاد نفوس تقاضا برای مواد غذایی و یا محصولات زراعتی نیز افزایش می یابد، برای اینکه به نیازمندی مردم به مواد غذایی و سایر محصولات زراعتی پاسخ مثبت گفته بتوانیم ضرور است تا سطح تولید محصولات زراعتی را بلند ببریم و برای بلند بردن سطح تولید محصولات زراعتی، اصلاح نباتات ضروری پنداشته می شود.

هدف تحقیق

هدف کلی اصلاح نباتات بلند بردن سطح تولید در فی واحد سطح زمین، بهتر نمودن کیفیت محصولات زراعتی و تولید مواد اولیه مورد نیاز جوامع انسانی می باشد.

سوال تحقیق

بلند بردن سطح تولید نباتات در فی واحد ساحه و تأمین مسئونیت غذایی.

روش تحقیق

تحقیق هذا به روشنایی و کتابخانه بی انجام داده شده است، طوریکه ارقام

طبیعت

از فارمهاي تحقیقی ریاست انتیتیوت تحقیقات و کتابخانه های وزارت زراعت، آبیاری و مالداری، پوهنتون کابل و اکادمی علوم جمع آوری گردیده و مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته است.

1- روش های اصلاح نباتات: سه روش عمدہ برای تولید و رایتی های اصلاح شده وجود دارد که عبارت اند از: معرفی، انتخاب و دورگه سازی می باشد. ارزیابی یا آزمایش موادیکه بعدا ز معرفی نباتی که توسط نسلگیری تولید گردیده باشد نیز مهم می باشد. روش های نسلگیری بصورت دسته جمعی استعمال می گردد. هر روش با روش دیگر باید تعقیب گردد، یا روش دیگری منطقی را به خاطر به دست آوردن و رایتی جدید دنبال نمود. انبریدنگ طبیعی و یا مصنوعی بعد از دورگه سازی و یا قبل از آن نیز ضروری می باشد. به تعقیب آن انتخاب باید صورت گیرد و دورگه سازی را ادامه دهید.

1- معرفی نبات: برای بدست آوردن و رایتی که از صفات عالی برخوردار باشند، و رایتی های نباتی که قبلاً در یک کشور اصلاح گردیده توسط مؤسسات و یا ادارات ذیربسط به کشور دیگری وارد می گردد. و رایتی های معرفی شده بعد از انتخاب و آزمایش مورد استفاده قرار گرفته و یا در پروگرام نسلگیری نباتات به کار می روند. معرفی نبات با انتخاب و آزمایش دنبال می گردد. در کشور های رو به انکشا ف مانند افغانستان، برای بدست آوردن و رایتی جدید معرفی نبات که یک روش ارزان و ساده بوده بهترین روش برای بدست آوردن و رایتی جدید می باشد.

2- انتخاب: انتخاب عبارت از شناسایی و جدا نمودن جینوتایپ با لاتر از و رایتی های که دارای تفاوت های جینیتیکی اند، می باشد. انتخاب نیز آزمایش می گردد. روش های مختلف کاری در انتخاب عملی می گردد. انتخاب کتلوبی و انتخاب لاین های خالص و تغییر یافته آن برای انکشاف و رایتی های اصلاح شده نباتات مزروعی خود القاح مانند گندم، جو و شالی استعمال می گردد. انتخاب کتلوبی، انتخاب پرو جینی و تغییرات در آن برای تولید و رایتی جدید از نباتات مزروعی با گرده افسانی کراس مانند جواری آفتتاب پرست استعمال می گردد. انتخاب کلون برای نباتاتی که

بشكل غیر زوجی تکثیر می گردد، مورد استفاده قرار می گیرد.

3- دو رگه سازی: یکی از روش های بسیار مهم اصلاح نباتات بوده که برای ایجاد و رایتی جدید معتبر در اصلاح علمی هر نوع نباتات مزروعی مورد استعمال قرار می گیرد. در این روش دو و یا تعداد زیادی از وریتی ها بمنظور یکجا نمودن خواص مطلوب در یک و رایتی با هم کراس می گردد. دورگه سازی اکثرًا با معرفی و انتخاب تعقیب می گردد و انتخاب با آزمایش دنبال می گردد. طرق دو رگه سازی، پروسیجر و انتخاب که دو رگه سازی را دنبال می نماید مربوط به بیالوژی نباتات مزروعی، طرق تکثیر و طرز گرده افسانی می باشد.

ب: کشت انساج: استفاده از کشت انساج در اصلاح نباتات از سال 1940 م.

آغاز شده است. ساده ترین کشت انساج به روشنی اطلاق می شود که در آن جنین مورد کشت یا یک نبات کوچک در لبراتوار در یک محیط مغذی قرار می گیرد تا اینکه مرحله انتقال آن به خاک فرا رسد. قطعات با قابلیت رشد بسیار (مریستمها) خصوصیات مناسب برای دوباره بوجود آوردن یک نبات کامل از یک سلول را دارند. تحت شرایط کاملاً کنترول شده انساج می توانند از نبات جدا شوند. هر گاه هر حجره از آنها رشد داده شود به یک نبات جداگانه تبدیل شده که کشت انساج نامیده می شوند. این تخنیک (کشت انساج) می تواند به عنوان یکی از شیوه های مناسب برای تکثیر و اصلاح نباتات مورد استفاده قرار گیرد (94:6).

کشت جنین: کشت جنین معمولاً در نباتات دورگه (Hybrid) که از تلاقی والدین وحشی حاصل می شوند مورد استفاده قرار می گیرد. در این مورد انساج جنین نابالغ را می توان از تبدیل شدن به تخم بالغ ممانعت کرد و در لبراتوار از کشت جنین نبات دورگه و یا (Hybrid) را تولید نمود. کشت جنین اصلاح کننده را کمک می کند تا بطور موفقیت آمیزی به ایجاد تلاقی بین والدین وحشی تعدادی زیادی از انواع مختلف نباتات برای دستیابی به طیف وسیعی از جینها پرداخته و از این طریق باعث اصلاح جنتیکی نباتات شود. تلاقی چنین نبات و کشت جنین آن وسیله سودمندی برای انتقال جینهای مربوط به مقاومت در مقابل امراض و شرایط

طبیعت

ناگوار طبیعی از والدین وحشی به نباتات اصلاح شده زراعتی می باشد. کشت (Anther) یکی از روش های خاص برای واریتی های دورگه می باشد و قدم اول برای توسعه لاینهای والدین اینبرید به وسیله خود گرده افشاری مداوم تکثیر می شوند. این روش می تواند در بعضی از محصولات بسیار یک پروسه بطي باشد، به خصوص در پیاز و کاهو که به طور معمول برای گلدهی نیاز به 2 سال دارد بهر حال با استفاده از کشت دانه گرد ه در لابراتوار، نباتات دورگه که شامل یک جوره از کرموزوم خود هستند می توانند تولید کنند این نباتات می توانند با روش های القاحی کروموزم ها را دوچند کنند که از جمله این روشها استعمال بعضی از مواد کیمیاوی است که نتیجه سریعی را در برداشت و منجر به تولید کروموزم های مشابه می شود. این روش به طور تصاعدی باعث کاهش زمان مورد نیاز برای ایجاد والدین اینبرید در واریتی های هایبرید F1 و مفیدیت انتخاب صفات مغلوب می شود.

کشت سلولی کشت سلول همچنین برای تولید جنینهای چندگانه که می تواند رشد کرده و به نبات کامل تبدیل شود مورد استفاده قرارمی گیرد. در این روش تعداد نامحدودی نبات می تواند با کشت سلول بدست آید. تنوع سوماکلونی، تنوع جینتیکی است که در بخش کوچکی از سلول های حاصل از کشت انساج کیلس بدست آید. بسیاری از نباتات قادراند از حجراتی که از لحاظ جینتیکی یکسان هستند بدست آیند. به عنوان مثال واریتی های زردک و مرچ دلمه از میان نباتاتی اند که از کشت حجرات کیلس تولید و انتخاب گردیده اند.

پروتوپلاست فیوجین یا یکجا سازی پروتوپلاست: پروتوپلاست فیوجین یک روش دیگری از روش های تولید واریتی های جدید جینتیکی در لابراتوار می باشد. یک پروتوپلاست از یک حجره نباتی که دیواره سلولی آن با استفاده از انزایم از بین رفته می تواند با پروتوپلاست دیگر یکجا شود و DNA آنها در یکدیگر مخلوط شود. حجرات یکجا شده سپس قادر اند که یک نبات کامل را بوجود بیاورند (67:1).

انتقال DNA (یابایوتکنالوژی): در سال 1973 امکان شناسایی مالیکیوں های

بررسی تحقیقات پیرامون اصلاح ...

DNA توسط محققین پوهنتون کالیفورنیا فراهم شد. آنها روش‌هایی را برای جداسازی قطعات خاصی از مالیکیول‌های DNA اضافه کردن یک قطعه DNA به یک ناقل و استفاده از باکتریا را به عنوان ماشین‌های همانند سازی بیولوژیکی و برای تولید مقادیر زیادی از مالیکیول‌های DNA توسعه دادند. این روش‌های DNA نوترکیب به محققان امکان داد تا جین‌های مورد نظر را از هر موجودی جدا و آن را تکثیر کنند و مقادیر زیادی از این جین‌ها را بدست آورند، خصوصیات و وظایف آنها را مورد بررسی قرار دهند. در عمل یک جین مطلوب را می‌توان با استفاده از انزایمهای برشی، برش داد و آن را در داخل یک ناقل وارد کرده و به یک سلول باکتریایی انتقال داد (نقل) DNA پلاسمید قابل تکثیر می‌باشد و باعث تولید بسیاری از قطعات حاوی DNA وارد شده می‌شود، بر علاوه پلاسمید حاوی جینهای مجزای دیگری است که مسؤول مقاومت انتی‌بیوتیک در پلاسمید می‌باشد، بنابراین در صورت قراردادن پلاسمید حاوی جین انتقال داده شد در محیط کشت، قابل شناسایی هستند بنابراین برای شناسایی سلولهای که انتقال داده شده، مارکرهای انتخاب ضروری است. از این سلولها می‌توانند در نهایت آن جین را جدا و خالص سازی کنند. علت موفقیت در تکنالوژی DNA نوترکیب این است که ساختمان کیمیاوى DNA نوترکیب در موجودات مختلف مشابه است، از همین جهت دانشمندان امروزه می‌توانند جینهای تغییر یافته را از یک موجود به موجود دیگر انتقال دهند. از لحاظ تیوری هر جینی از یک موجود به موجود دیگر با استفاده از تکنالوژی DNA نوترکیب قابل انتقال می‌باشد. جین وارد شده به موجود می‌تواند وظیفه خود را که قبلًاً برعهده داشته، انجام دهد. تکنالوژی DNA نوترکیب اصلاحگران نباتات را قادر ساخته که از جین‌های مفید جدا شده در دسترس برای بهبود جنتیکی استفاده کنند، بدون اینکه نیاز به قربت بین دو واریتی موجود تلاقی باشد. توانایی جداسازی قطعه‌های از DNA و تعیین حلقه‌های محتوای آن سبب انفجر اطلاعات بیولوژیکی شده است (95:6).

حال برای اینکه تحقیقی را پیرامون اصلاح نباتات در کشور انجام داده باشیم، نیازمند یک سلسله معلومات در مورد فعالیت ارگانهای تحقیق زراعتی مانند ریاست

طبیعت

تحقیقات زراعتی وزارت زراعت، آبیار، مالداری و آبیاری و انسٹیتوت زراعت اکادمی علوم می باشیم تا به اساس معلومات مذکور وضع اصلاح نباتات را درکشور بررسی نماییم:

تحقیقات زراعتی در افغانستان در سال 1338 به همکاری مؤسسه USAID در چوکات وزارت محترم زراعت ایجاد و در سال 1344 به ریاست تحقیق و خاکشناسی ارتقا نموده که هدف اساسی آن تحقیقات بالای خاک و نباتات می باشد (5:3).

انسٹیتوت تحقیقات زراعتی دارای دیپارتمنت های مانند پلان و احصائیه، اصلاح نباتات، اگرانونمی، میوه جات و سبزی جات، جنگلات و علفچرها، خاکشناسی، آبیاری، امراض و آفات و مالداری می باشد. فارم های تحقیقاتی انسٹیتوت تحقیقات زراعتی در ولایات ننگر هار، بلخ، هرات، پکتیا، کندھار و استیشن های فرعی آن در کاپیسا، بغلان، تخار، بدخشنان، غور و هلمند می باشد. درخشنان ترین دوره فعالیت های وزارت زراعت و آبیاری بین سالهای 1338 الی 1357 بوده و در این مدت مؤسسات تحقیقات و ترویج با تمام شعبات آن مانند سمعی، بصری، پروگرام های رادیویی و غیره، برای ترویج تخم های اصلاح شده، کود های کیمیاوی و نسل های اصلاح شده حیوانات روی دست گرفته شده و برای دریافت تخم های اصلاح شده بوبات و سبزیجات و انتخاب نسل بهتر حیوانات اهلی و طیور صورت گرفت.

چنانچه 600 ورایتی گندم، 10 ورایتی جواری 60 ورایتی برج و 200 ورایتی سبزیجات مختلف النوع مورد مطالعه قرار گرفته و از جمله انواعی که با شرایط اقلیمی مناطق کشور توافق داشته، قدرت حاصلدهی بیشتر را دارا بوده و در مقابل امراض و شرایط محیطی مقاوم بوده، انتخاب و به دهاقین معرفی گردیده است مثلاً در سال 1353 - 246 سیر پنبه دانه اصلاح شده در ولایت هرات توزیع گردید.

این انسٹیتوت در طی سالهای 1382 الی 1396 به تعداد 225 تحقیقات علمی را در زون های مختلف اقلیمی این کشور انجام داده و در این اوخر توانسته است شش ورایتی گندم را به دهاقین معرفی نماید که این ورایتی ها عبارت اند از: 09، بغلان 09، کوشان 09، اگزاتیک، اوتان و MN100 می باشد، برعلاوه تعدادی از نباتات

بررسی تحقیقات پیرامون اصلاح ...

صنعتی، غله جات و میوه جات به دهاقین معرفی گردیده است. 75 جریب زمین تحت بذر تخم های اصلاح شده سبزی جات قرار گرفته و به منظور جلوگیری از تخلیط تخم با یکدیگر فاصله های معین و پروسه علمی در نظر گرفته شده است. 406 تن تخم های اصلاح شده و رایتی های مختلف گندم مانند گندم شام 6، للمی 3، پامیر 94، پروان، رعنا، صلح، غوری و غیره تولید و به دهاقین توزیع گردید. یک سلسله فعالیت های عمدۀ انستیتوت متذکره قرار ذیل می باشد.

در سال 1384 خورشیدی چندین نوع Root stock های سیب غرس گردیده و نسبت به مقاوم بودن شان در مقابل امراض و داشتن قدرت تولید حاصل بلند تحت مطالعه قرار گرفته و از بین شان نوع بهتر انتخاب گردیده است.

ریاست تحقیقات توانسته در بین سال های 1385 الی 1395-600 تن تخم بذری و رایتی های مختلف گندم را تولید و به دهاقین توزیع نماید، تجارب و و رایتی های جدید معرفی شده توسط ریاست مذکور در جداول ذیل نشان داده شده است.

لست و رایتی های مختلف غله جات که از طریق ریاست انستیتوت تحقیقات

زراعتی الی سال 1394 معرفی گردیده است:

I- گندم های زمستانی معرفی شده:

- 1- صلح 2002، 2- باختر 2013، 3- میلاد 2013، 4- بامیان 2013، 5- اوتان 2009، 6- اندلو 2009، 7- MH 2009، 8- گوادلوب 2009، 9- سوسن 2009، 10- اگزوتیک 2009

II- گندم های نیمه زمستانی معرفی شده:

- 1- دارالامان 2007، 2- درخشان 2008، 3- شیشم باغ 2008، 4- کوشان 2008، 5- مقاوم 2009، 6- کابل 2013، 7- دهدای 2013، 8- امیر 2013.

III- لست گندم های للمی معرفی شده

- 1- للمی یک، 2- للمی دو، 3- للمی، 4- للمی، 5- دایمه، 6- گهر 2013، طبیعت ان 2013، زرین 2013.

IV- لست گندم های و رایتی دیورم نیمه زمستانی: 1- دیورم 2014

طبیعت

V- لست جواری های معرفی شده :

- 1- جواری شمال 2008، 2- جواری شرق 2008، 3- جواری مغذی 2008،
- 4- جواری دورگه معرفی شده سال 2014، 5- جواری دورگه معرفی شده سال 2015،
- VI- لست ورایتی های جو نیمه زمستانی (خزانی و بهاری) معرفی شده:
- VII- 1- تخار 2013، 2- دارالامان 2013، 3- گوهر 2013، 4- جوهر 2013.
- VIII- لست ورایتی های معرفی شده شالی: 1- شالی شیشم باغ 2014،
- 2- شالی عطاپی 2014، 3- شالی جلال آباد 2014، 4- شالی زود رس 2014.
- IX- لست ورایتی های معرفی شده ساییبین: 1- هونگ کیوم هرات 2013
- 2- ورایتی گیت وی افغان 2013، 3- ورایتی ساییبین 2013.
- X- ورایتی های معرفی شده نخود: 1- مرمر 2013، 2- مراد 2013.

بررسی تحقیقات پیرامون اصلاح ...

جدول 1: پژوهه های تحقیقی انتیتیوت تحقیقات زراعتی در قسمت اصلاح

غله جات در سال 1394

شماره	نوع تجربه	هدف	محل تطبیق	نتیجه
1	30 th ESEYT	دریافت انواع گندم بهاری اصلاح شده پر حاصل و مقاوم در مقابل امراض	کابل، تنگه هار، بلخ، کندز، تخار و هرات	از جمله 50 ورایتی که تحت تحقیق قرار گرفته بود 6 ورایتی آن نسبت به کنترولی نتیجه بهتر را داده و به دهانی معرفی نموده است.
2	17-SAWYT	دریافت انواع گندم های لمحی اصلاح شده پر حاصل و مقاوم در مقابل امراض.	ولایت بلخ	ورایتی های تمبر 2-11 و 38 نسبت به کنترولی نتیجه بهتر داده است.
3	NUWYT	دریافت انواع گندم های اصلاح شده پر حاصل و مقاوم در مقابل امراض سرخی به خصوصیات UG99	کابل، تنگه هار، بلخ، کندوز، بغلان، هرات و تخار	ورایتی های تمبر 9-22 و 33 نسبت به ورایتی های کنترولی حاصل خوبتر را تولید نمود.
5	ATR	به دست آوردن انواع اصلاح شده، پر حاصل و مقاوم برنج	تنگه هار	نتیجه نشان داد که ورایتی های 4-8 و 5 نسبت به ورایتی کنترولی حاصل بیشتر را تولید نموده است.
6	ABYT	به دست آوردن انواع جو پر حاصل	ولایت بلخ	ورایتی های تمبر 1 و 11 نسبت به ورایتی کنترولی حاصل بیشتر را تولید نمود.
7	NBWYT	به دست آوردن گندم های اصلاح شده پر حاصل و مقاوم	ولایت بلخ	ورایتی های تمبر 11-14 و 18 حاصل خوبتر را نسبت به کنترولی تولید نموده است.
8	PWYT	دریافت انواع پر حاصل و مقاوم گندم در شرایط آبی	کابل، تنگه هار، بغلان، اپیسا، کندز و هرات	ورایتی های تمبر 7-11 و 8 در بلند ترین Rank قرار داشتند.
9	NBYT	انواع پر حاصل و مقاوم جو در شرایط آبی	بغلان و هرات	ورایتی های تمبر 3-4 و 7 نسبت به ورایتی کنترولی حاصل بیشتر را تولید نمود.

طبیعت

ورایتی های 12-14 و 6 نسبت به ورایتی کنترولی حاصل بیشتر را تولید نمود.	بغلان و هرات	دریافت ورایتی های پر حاصل مقاوم گندم نوع دیورم.	NDWYT	10
ورایتی های نمبر 16-3 و 11 نسبت به کنترولی حاصل بیشتر را تولید نمود.	کابل، بغلان و کندوز	دریافت انواع گندم های پر حاصل و مقاوم در شرایط آبی	AWYT	11
ورایتی های نمبر 9-4-1 نسبت به کنترولی حاصل بیشتر را تولید نمود.	ولايت تخار	به دست آوردن انواع گندم های للمی مقاوم در مقابل شرایط اقلیم خشک.	NUWYT	12

فعالیت های عمدۀ دیپارتمنت اصلاح غله جات در سال 1395

1- معرفی یک نوع گندم نانی به نام Chonty.

2- معرفی یک نوع جواری Rampur 9433.

3- تولید 114 تن تخم مادری اصلاح شده به همکاری تختنیکی مؤسسه FAO.

4- تولید 8 تن تخم اصلاح شده که جدیداً معرفی گردیده بود.

فعالیت های دیپارتمنت تحقیقات نباتات صنعتی و پلی دار در سال 1395

1- تطبیق تجربه لوبيا در فارم تحقیقاتی سبزیجات قرغه، شیشم باغ و اردواخان.

2- تطبیق تجربه 6 نوع ساییبین جاپانی، پاکستانی و امریکایی.

3- تطبیق 7 نوع ساییبین کوریایی و امریکایی در مرکز و 10 فارم تحقیقاتی ولایات.

4- تطبیق تجربه 10 نوع ساییبین کوریایی و امریکایی در فارم های تحقیقاتی ولایات.

5- تطبیق تجربه شش نوع شرشم در فارم تحقیقاتی قرغه.

6- بذر قطعات مشاهداتی دو نوع پنبه در ولايت بغلان.

7- تطبیق قطعه مشاهداتی 11 ورایتی Pigen pea در فارم قرغه.

بررسی تحقیقات پیرامون اصلاح ...

- 8- تطبیق تجربه 7 نوع باجره قندی در فارم قرغه.
 - 9- تطبیق تجربه 6 نوع باجره قندی در فارم اردخان.
 - 10- تطبیق تجربه 6 نوع عدس در فارم قرغه، اردو خان و دو نوع در پوزه ایشان بغلان.
 - 10- تطبیق تجربه 5 نوع آفتاب پرست در بغلان.
 - 11- تطبیق قطعه مشاهداتی 15 ورایتی پخته در لایت کندز و دو ورایتی در ولایت هرات و بغلان.
 - 12- تطبیق تجربه ماش در هرات و کندوز.
 - 13- تطبیق تجربه 6 نوع زغر در ولایت کندوز و بدخشان.
- فعالیت های عمدۀ دیپارتمنت اگرا نومی در سال 1395 :
- 1- تعیین مقدار مناسب تخمیریز گندم در فی واحد سطح زمین .
 - 2- دریافت تاریخ مناسب بذر گندم اصلاح شده در حوزه کابل.
 - 3- تعیین تاریخ مناسب بذر پنج ورایتی گندم اصلاح شده.
 - 4- تعیین مقدار مناسب تخمیریز گندم اصلاح شده دارالامان 07.
 - 5- دریافت توافقی 10 ورایتی شالی در ولایت بغلان.
 - 6- تعیین تاریخ مناسب بذر دو ورایتی ماش اصلاح شده NM94 و local.
 - 7- تعیین تاریخ مناسب بذر ورایتی ماش امریکایی N-77387.
 - 8- دریافت فاصله های مناسب بین دو نوع نبات پخته.

فعالیت های عمدۀ دیپارتمنت مالداری

اکثر تحقیقاتی را که دیپارتمنت مالداری انجام داده مربوط اگرانومی بوده نه مالداری مثلاً تحقیقات را بالای باجره، شبدر و غیره انجام داده که همه مربوط دیپارتمنت اگرانومی می باشد.

فعالیت های عمدۀ دیپارتمنت باگداری

دیپارتمنت باگداری نیز مانند سایر دیپارتمنت یک سلسل تحقیقاتی را انجام که اکثریت تحقیقات مذکور تطبیقی و توافقی بوده و تحقیقات مذکور در جدول ذیل می باشد:

طبیعت

جدول 2: پژوهه های تحقیقی دیپارتمانت باغداری، انسیتیوت تحقیقات زراعتی

در سال طی سالهای 1385 الی 1390

ردیف	اسم تجربه	هدف تجربه	محل تطبیق	نوع کار	سال	دست آورده
1	تطبیق انواع لیرنگ در کالوونل روت ستاک های مختلف	دریافت طریقه بهتر تولید روت ستاکها	بادام باغ	کابل	1390	ایجاد سهولت در تولید روت ستاک
2	تطبیق انواع شاخه بری بالای میوه جات	دریافت طریقه بهتر شاخه بری در زردآلو	بادام باغ	کابل	1390	طریق مؤثر شاخه بری در میوه جات
3	دریافت وقت مناسب شاخه بری	دریافت وقت مناسب شاخه بری	بادام باغ	کابل	1390	کاهش خطر از ضرر سرما زده گی
4	انکشاف لاین های آوردن و رایتی جدید	به وجود آوردن و رایتی جدید	بادام باغ	کابل	1389	تولید و رایتی های جدید.
5	انتخاب از لاین های نبات مرج	انتخاب انواع مقاوم و پر حاصل	بادام باغ	کابل	1390	به وجود آوردن و رایتی های
6	تکثیر و تخمگیری انواع مختلف گلهای	تولید تخم	سبزیجا ت قرغه	کابل	1390	تولید و رایتی های جدید.
7	تکثیر انواع مختلف گلهای از طریق	ازدیاد انواع گل	بادام باغ	کابل		ازدیاد انواع گل

در سال 1385 خورشیدی به همکاری مؤسسه PHDP ریاست تحقیقات کار و فعالیت را به منظور معرفی و رایتی های جدید بادام آغاز کرد. در ابتدا بادام های بومی را در سراسر افغانستان شناسائی نموده، اسم نبات، موقعیت و وسعت ساحه آنها را درج دیتاییس خود نمودند. بعداً در سال 2007 فعالیت های خویشرا در شش ولایت افغانستان که عبارتند از: کابل، هرات، ننگرهار، مزار، کندوز و کندههار می باشد، شروع نموده و کار را بالای کراس نمودن انواع بادام های محلی آغاز نموده و در سال 2009 م.

بررسی تحقیقات پیرامون اصلاح ...

کلکسیون های از دورگه ها ای بادام را ایجاد نمودند که در هر کلکسیون 3 تا 6 نهال غرس گردید. در این تحقیق 20 نوع بادام محلی بین خود شان کراس نموده و سرانجام در سال 1394، 8 ورایتی جدید بادام که عبارتند از: قهرمان، صلح، افغان گولد، صمدی، خیرگل، شیربل، قمبریسفید، احمد شاهی می باشند، به وجود آمده و فعلاً Backcrossing بین ورایتی های معرفی شده جریان دارد، همچنان در همین سال به تعداد 87 تجربه در ساحه 71 جریب زمین بالای انواع مختلف غله جات، حبوبات، سبزیجات، میوه جات، انجام داده شده است.

جدول 3: ورایتی های جدید بادام که توسط ریاست تحقیقات به همکاری مؤسسه انکشاپ باغداری طی سال های 1383-1396 تولید گردیده است.

شماره	کود ورایتی	نام ورایتی	خصوصیات میوه و درخت
1	601	قهرمان	مشابه به قهار بایی است، دارای پوست کاغذی، میوه متوسط و شکل دخت بلند می باشد.
2	602	صلح	دارای شکل مشابه به ورایتی های امریکایی است، ولی دارای پوست نیمه نازک و خسته عالی می باشد.
3	603	افغان گولد	مشابه به قهار بایی است دارای پوست نیمه نازک بوده و رنگ خسته سفید می باشد.
4	604	صمدی	دارای پوست بسیار نازک بوده و رنگ خسته سفید می باشد.
5	605	خیرگل	مشابه به ستار بایی است، ولی دارای رنگ مرغوب تر و همچنان سایز بزرگتر می باشد.
6	606	شیربل	رنگ خسته مشابه به قهار بایی است ، دارای پوست بسیار نازک و رنگ سفید می باشد.
7	607	قمبری سفید	مشابه به قمبری است، پوست آن بسیار سفید است، اما نسبتاً سخت است .
8	608	احمد شاهی	دارای رنگ مشابه به ستار بایی است، ولی خسته بزرگتر از ورایتی های موجود ستار بایی دارد.

طبیعت

برعلاوه دیپارتمنت باگداری ریاست تحقیقات زراعتی در طول سال های 1385

الی 1395 فعالیت های ذیل را نیز انجام داده است:

1- احداث کلکسیون انگور شامل 160 ورایتی.

2- احداث کلکسیون شفتالو شامل 80 ورایتی.

3- احداث کلکسیون درختان آلو، گیلاس شامل 40 ورایتی.

4- احداث کلکسیون انجیر شامل 16 ورایتی.

5- استعمال مقادیر مختلف کود های کیمیاولی و عضوی به منظور دریافت مقدار مناسب کود برای تاک های انگور.

6- دریافت نوع بهتر بادنجان رومی در شرایط ولایت کابل.

فعالیت های عمدۀ دیپارتمنت جنگلات ریاست تحقیقات زراعتی

1- دریافت نوع بهتر در بین چهار نوع یولاف خارجی .

7- دریافت ورایتی بهتر در بین 6 نوع لبلبوی علوفه یی .

8- بررسی غرس درختان چنار در بین مزارع حبوبات به شکل انترکراپ.

9- تجربه مقدار آب مناسب برای نبات پسته در فارم تحقیقاتی بادام باغ.

10- تکثیر دو نوع چنار سیاه وسفید.

11- تجربه بالای سه ورایتی پسته محلی .

12- قوریه مشاهداتی دو نوع اتریپلکس .

انستیتوت زراعت اکادمی که دارای تشکیل بسیار کوچک می باشد و همین اکنون صرف دارای شش نفر عضو علمی می باشد، از بدؤ تأسیس خویش تا اکنون توانسته بیشتر از پروژه عملی - تحقیقی را انجام دهد، اما همه پروژه های مذکور تطبیقی و توافقی بوده است. در قسمت اصلاح نباتات کدام کاری صورت نگرفته است.

نتیجه گیری

از تحقیقاتی که پیرامون اصلاح نباتات در کشور صورت گرفت چنین بر می آید که

با وجود پیشرفت های زیادی که در بخش اصلاح نباتات در جهان صورت گرفته و دست

آورده های خوبی هم در این عرصه موجود است و توانسته اند تا اندازه مشکلات کمبود

بررسی تحقیقات پیرامون اصلاح ...

غذارا در سراسر جهان بر طرف نمایند، متأسفانه در افغانستان با وجود موجودیت بودجه کافی، دونرها و مؤسسات همکار مانند FAO- ICARDA- CIMMYT و غیره فعالیت های قابل ملاحظه در بخش اصلاح نباتات صورت نگرفته، فعالیت های تحقیقی همه ارگانها نهای ذیربط به شمول ریاست تحقیقات زراعتی وزارت زراعت، آبیاری و مالداری، انسٹیتوت زراعت اکادمی علوم و مؤسسات غیردولتی، تحقیقات تطبیقی و توافقی بوده، صرف ورایتی های که در خارج از کشور تولید گردیده، از نقطه نظر توافق با شرایط محیطی تحت تجربه قرار گرفته و درنهایت نام ورایتی ها را تغییر داده شده و به دهاقین معرفی گردیده اند و یا جهت تعیین فعالیت های اگروتکنیکی مناسب تحت مطالعه قرار گرفته مقدار مناسب آب، کود و وقت مناسب کشت آنها معلوم گردیده است، اگر چه انجام تحقیقات مذکور ضروری می باشد، اما از آنجاییکه تخم نباتات همیشه خواص مادری خوبیشرا حفظ ننموده، بلکه در اثر گرده افسانی خواص خوبیشرا تغییر داده، نبات جدیدی که به وجود امکان دارد خواص نامطلوب داشته و سبب کاهش حاصلات گردد، بناءً ضرورت است تا همیشه تحقیقات در رابطه به تغییرات جنتیکی نباتات انجام داده شود و جین های مطلوب انتخاب گردد. بایو تکنالوژی و یا تغییرات جنتیکی که امروز یک طریقه مطئن و سریع اصلاح نباتات می باشد، در افغانستان تا هنوز هیچ رایج نیست، بنابر دلایل فوق سالانه هزاران تن تخم های اصلاح شده از خارج کشور وارد گردیده که از یک جانب میلیونها افغانی به خاطر خریداری تخم های مذکور از مملکت خارج می گردد و از جانب دیگر تخم های مذکور مطئن نبوده، بعضاً دیده شده که با شرایط اقلیمی افغانستان مطابقت نداشته و دهاقین را متضرر می سازد.

پیشنهادات

1- جهت انجام تحقیقات و اصلاح نباتات به کادر های مسلکی خصوصاً در بخش جنتیک ضرورت می باشد، بناءً به وزارت های محترم زراعت و تحصیلات عالی پیشنهاد می گردد، تا فیصدی زیادی از بورسیه ها را در رشته جنتیک و یا علم وراثت اختصاص دهند.

طبیعت

2- به ریاست محترم اکادمی علوم پیشنهاد می گردد تا هر چه عاجل در قسمت احیای دیپارتمنت جنتیک انستیتوت زراعت اقدام نموده، زمینه تحصیلات را برای کادر های جوان در خارج از کشور مهیا ساخته و لابراتوار های مر بوط به دیپارتمنت جنتیک را ایجاد نماید.

3- به ریاست محترم پوهنتون کابل پیشنهاد می گردد تا لابراتوار های مربوط به Bio technology را مجهز به وسایل نیاز نموده و زمینه انجام تحقیقات را برای استادان محترمی که در این رشته ماستری و یا دکتورا دارند مهیا ساخته و حداقل سالانه خواستار یک دست آورد از آنها باشد.

4- به ریاست محترم ترویج وزارت زراعت، آبیاری و مالداری پیشنهاد می گردد تا جهت ترویج تخم های اصلاح شده مفاد و اهمیت استفاده از تخم های اصلاح شده نباتی را از طریق رسانه های صوتی و تصویری به سمع دهاقین برساند.

مآخذ

1- اهدایی، بهمن. اصلاح نباتات. 1367. مرکز انتشارات و چاپ دانشگاه شهید چمران، ص 620.

2- عرشی، یوسف. 1379. اصلاح ژنتیکی سبزی ها زراعتی. انتشارات جهاد دانشگاه مشهد، ص 720.

3- گردیزی، نیک محمد. 1389. تاریخچه سیر و انکشاف زراعت در افغانستان. ریاست نشرات و تبلیغات زراعتی و زارت زراعت، آبیاری و مالداری، ص 71.

4- سالنامه وزارت زراعت سال 1383

5. Allard, R.W. 1964. Principles Plant Breeding. Second Edition, New York ,Pp 276.

6. Poehlman, J.M. 1948. 1966. Plant Breeding, Field Crop, HOL, Rinehart and Winston. New Jersey, Pp 358.

څېنپوه دوکتور سکندر حسینی

د افغانستان د ځارویو روزنې وضعیت څېننه

لندیز

افغانستان یو کرنیز هېواد دی او د وګرو ډېر شمېر یې به کرنه او مالداری بوخت دی چې دا د هغه په اقتصاد کې ځانګړی اهمیت لري. د دې هېواد او سېدونکو د تاریخ په اوږدو کې له حیواناتو څخه نه یوازې دا چې د غونبې د تولید له پاره، بلکې د پوستکو، وربو، لبنياتو، ورلو راولو، کرنې، پېریدلو، پلورلو، سپورت او نورو لپاره یې هم له هغه څخه گټه اخيستې ۵۵.

پوهېرو چې افغانستان یو غرنۍ هېواد دی او لویه برخه او ساحه یې د ځانګړو شرایطو په لرلو سره د مالداری روزنې لپاره مناسبه وړتیا لري، خو ځاروي روزنه په کې لړه وده کړې ۵۵؛ یعنې د داسې پراخو امکاناتو په شتون سره هغه د حساب وړ نه ګنيل کېږي.

ځاروي روزنه زموږ په هېواد کې د خورو او او مو موادو ستره برخه ۵۵، خو سره له دې هم دلته حیوانی او غذايی محصولات کوم چې او سه تولیدېږي، زموږ د هېوادوالو اړتیاوې نه شي پوره کولای؛ یعنې خواړه بیز توکي زياته اندازه له ګاونډیو هېوادونو څخه واردېږي، دا ځکه چې د هېواد په نامنه سیموم کې ځاروي روزنه به ډېر ناوړه حالت کې ۵۵، د خړ څایونو زیاتې برخې او ساحې له مینونو ډکې دی او مالداران نه شي کولای

طبيعت

چې د خپلو خارویو لپاره خوراکه او وابنه چمتو کړي او د خارویو د ناروغيو د کنترول او مخنيوي به اړه لاس رسی پیدا کړي چې لاملونه يې مهاجرتونه، اوږده وچکالي، د متوازنې تغذیي نه شتون، د ډول ډول ناروغيو د کنترول او مخنيوي په اړه د پراخو تدبیرونو د نه نیولو او د امنیت نه شتون او داسې نور په ګوته کولای شو. نوله دې امله لازمه ده چې به دې اړه د مسؤولو کسانو له خوا لازم پلانونه په پام کې ونیول شي، ترڅو دا ستونزې گوبنه شي.

په پای کې ويلاي شو چې په افغانستان پرته د چرګانو له روزني خخه د نورو کورنيو خارویو روزني د کمیت او کیفت له نقطه نظره ډېره لوه وده کړي ۵۵.

مقدمه

افغانستان يو کرنیز هېواد دی چې په سلو کې يې نړدي 79 وکړي په کرنه او مالداري بوخت دي چې دا د هغو په اقتصاد کې خانګري اهمیت لري. د دې هېواد او سېدونکو د تاریخ په اوږدو کې له حیواناتو خخه نه یوازې دا چې د غونبې د تولید لپاره، بلکې د پوستکو، وړیو، لبنياتو، وړلو راولو، کرنې، پېړدلو، پلورلو، سپورت او نورو لپاره يې هم له هغو خخه ګټه اخيستې ۵۵.

په دې وروستيو کې د نړۍ د نفوس د زیاتدونکې کچې له امله، د غذا او خوړو د کمښت ستونزه ډېر د پاملنې وړ ګرځبدلاي ده او همدا اوس په ټوله نړۍ کې 10 میليونه ماشومان د مرینې له خطر سره مخ دي او همدارنګه د وروستيو ګلونو څېنېزې شمېري څرګندوي چې په افغانستان کې د تول 27.5 میليونه نفوس له جملې خخه 8 میليونه يې د خوراکي موادو د کمښت تر کربنې لاندې واقع دي او 2.2 میليونه يې په قحطۍ او لوړه کې ژوند کوي.

مالداري او خاروي روزنه په عامه توګه په ټوله نړۍ او په خانګري ډول په افغانستان کې خاص اهمیت لري، نوله همدي له امله لازمه ده چې په دې بحث کې د خارویو روزني د اړتیا او اهمیت به اړه یو خه رنا واچول شي.

خاروي روزنه زموږ په هېواد کې د استخدام ستره سرچينه ګنل کېږي، ځکه چې په دې هېواد کې صنایعو وده او انکشاف نه دی کړي او زیاتره وګرو د ځان لپاره

د افغانستان د خارویو روزنی...

کرنه او مالداري کار کسب گرخولای او غوره کېږي یې دي، نو ځکه خاروی روزنې زموږ په هېواد کې د استخدام ستره سرچينه او د خلکو مهم کسب او کار ګنل کېږي. له همدي امله، خاروی روزنی ته وده او عموميت ورکول کېږي او اصلاح شوونډونو او خارویو روزنی د عصری او مدرنو طریقو نه په استفادې، د خلکو د ژوند د سطحې په لورولو کې ډېر اهمیت لري.

په افغانستان کې خاروی روزنې د توپوگرافی وضعی لپاره یو بریالی سکتور ګنل کېږي؛ یعنې دا یو غرنی هېواد دی او لویه برخه او ساحه یې د ځانګړې توپوگرافی په لرلو سره د کرنې او مالداري لپاره مناسبه وړتیا لري.

د څېرنې اهمیت

د خارویو د محصولاتو تولید نه یوازې دا چې د کليو د استوګنو ژوند پر مخ بیابی، بلکې د بنارونو د اوسبدونکو اړتیاوې هم پوره کوي، نو ځکه خاروی روزنې د افغانستان د اقتصاد ستره برخه جوړوي.

د څېرنې مبرمیت

د دې لیکنې مبرمیت په دې کې دی چې افغانستان یو غرنی او کرنیز هېواد دی او د خارویو د روزلو لپاره یې ډېر مناسب شرایط شتون لري، نو اړینه ده چې د دې شرایطو په پام کې نیولو له مخي د خارویو روزنې د پراختیا په اړه ځینې خرګندونې په ډاګه شي.

د څېرنې موخه

همداراز د لیکنې موخه به دې کې نغښتی ده چې د هېواد د خارویو روزنې اوسيني او پخوانۍ دواړه حالتونه لومړۍ جلا جلا وڅېل شي او وروسته بیا سره پرته شي او د نه پراختیا لاملونه یې په ډاګه شي.

د څېرنې پونښنه

په وروستي یوی لسېزې کې د افغانستان د خارویو روزنې وضعیت تر کومه بریده پرمختګ کې؟ دې پونښنې ته به په دې مقاله کې څواب ورکړل شي.

د خېرني میتود

دا خېرنه په کتابخانه یې او ساحوي میتودونو سره تر سره شوي ۵۵.

د افغانستان د خارویو روزنې مخکنی حالت

د شمېرنې له مخي، په افغانستان کې په 1981 زېړدیز کال کې د ټولو حیواناتو شمېر 28 میلیونو ته رسپدہ او یوازې د پسونو شمېر یې ۱۸ میلیونو سره سمون درلود. پوستکو، وړيو او کولمو د ډی هېواد غوره صادراتي قلم تشکيلاوه. د ناعلان شوي جګړي تر مخه، د افغانستان د صادراتو په سلو کې 66 کرنیزو او حیوانی محصولاتو په سلو کې 16 برڅې جوړولې او د صادراتي اقلامو او خارجي اسعaro د جلب یوه مهمه سرچينه ګنل کېدہ او په سلو کې نړدي 35 د هېواد اسعاری عايد له همدي منبع خخه تر لاسه کېدہ او په ټوله کې ډېر زيات صادراتي مالونه د همدي کرنې او مالداري له محصولاتو خخه پوره کبدل، چې 6.8 سلنډ یې غاليو او تغر، 2.3 سلنډ یې خرمنو، 12.3 12.3 سلنډ یې قره قل او نورو پوستکو، 8.3 سلنډ یې وړيو او 0.6 سلنډ کولمو جوړوله (25:2).

د خارویو روزنې اوسنې حالت

د خارویو د سر شمېرنې له مخي کومه چې د 2003 زېړدیز کال د ډسمبر په میاشت کې د خوړلو او کرنې نړیوال سازمان په 37600 کليو کې چې 3 میلیونه نفوس یې درلوده، تر سره کړي ۵۰. په دې خېرنه جوته شوې ده چې افغانستان به یاد کال کې 8.9 میلیونه پسونه، 3.7 میلیونه غواړي او غوايان، 7.3 میلیونه وزې، 1.6 میلیونه خره 180000 اوښان، 140000 12.3 میلیونه چرگان، مرغان او زرکې درلودې، خو دا شمېره دا مهال نوره هم تېټه شوې ۵۵.

خرګنده ده چې خاروی روزنه زموږ په هېواد کې د خوړلو او اومو مواو ستره سرچينه ګتيل کېږي، خو سره له دې هم دلته حیوانی او غذايی محصولات کوم چې اوں تولیدېږي، زموږ د هېوادوالو اړتیاوې نشي پوره کولای؛ یعنی خواړه بیز توکي زياته اندازه په ځانګړي ډول د چرگانو تازه غوبنه او لبنيات په پروسس شوي ډول

د افغانستان د خارویو روزنې ...

په کاغذی پاکټونو او قوتیو کې له ایران او پاکستان خخه واردېږي او په لګښت رسېږي، خو له نیکه مرغه د یو خبر له مخې په دې اړه د جاپان هېواد په مرسته په نېډې راتلونکو کې په کابل کې د لبنياتو د پروسس فابلريکه جوړېږي چې و به کولای شي په لوره کچه شیدې له مالدارانو راغوندي او پروسس کړې چې په دې اړه به گټوري پایلې ولري.

د مخه تر دې، په ننګرهار ولايت کې د لبنياتو د پروسس یو شرکت په فعالیت پیل کړي دی او د ځایي خلکو اړتیاوې یې تر یوې پولې پوري ګوبنه کړي دي. د دې شکرت گټورتیا په دې کې نغښتې ده چې له یوې خوا د سیمې د مالدارانو شیدې پېږي او له خرابېدو خخه یې ژغوري او له بلې خوا وزګارو کسانو ته د کار شرایط برابروي. که دا لړۍ نوره هم پراخه شي، بې له شکه به نې پایلې ولري.

له بدہ مرغه، د هېواد په نامنه سیمو کې د خارویو روزنې په ډېر ناوړه حالت کې ده، خکه چې د څر ځایونو زیاتې برخې او ساحې له ماینونو ډکې دی او مالداران نه شي کولای چې د خپلو خارویو لپاره خوارکه او بنه وابنه برابر کړي. همداراز، هغوي نه شي کولای چې د ډول ډول حیوانی ناروغیو د درملنې او مخنیوی په اړه لاس رسی پیدا کړي.

تاسي به اوريدلې وي چې همدا اوس په کونې کې د خارویو یوه خطرناکه ناروغی شتون لري چې نه یوازې خاروی، بلکې انسانان هم له مرګ سره مخامنځ کوي، خود د کنترول په اړه یې ډېږي کمې مرستې به چلنډ کې دي.

که د کوچیانو مالداری ته پام وکړو و به ګورو چې هر کال د هغوي د رمو ډېړه برخه د ډول ډول ناروغیو له امله له منځه ئې، خکه چې د درملنې امکاناتو ته لاس رسی نه لري (31:4).

له ویلو دې پاتې نه وي چې په افغانستان کې د کورنیو خارویو ډولونه او نسلونه خورا زیات دی چې ټینې یې دلته تربخت لاندې نیسو:

1. **غواوې:** په افغانستان کې د غواوو له کورنی نسلونو پرته یو شمېر نور بهرنې او اصلاح شوي نسلونه هم شته چې د شیدو او غونبې د تولید په موخه روزل کېږي.

طبيعت

د کورني نسلونو دولونه يې؛ کابلي، قندهاري، بدخشاني، غړګاوي سیستانی کونپري او د اسي نور دي. بهرنې نسلونه يې ايرشایر، بون سويس، جرسی، گرنسی- او هولستين فريزي دی، خو یوازې د هولستين فريزي بهرنې نسل دلته زمور په هبود کې نسه نتيجه ورکړي ده او په هبود کې يې رواج موندلای دی، خو ډېره برخه يې په فراه، جوزجان، نورستان، بدخشان او تخار په ولايتونو کې تر ستراګو کېږي. د دې ډول غواوو اصلی ټاټوبې نيدرليند دی، رنګ او بنه يې په مساوي او برابره توګه توره او سپينه ده (56:3).

په افغانستان کې تر او سه د غواووو سانتې او روزنې د امنیت له امله په فني توګه دود نه دی موندلی، خو په دې وروستيو کې د افغانستان د کرنې، مالداری او اوبو لګولو وزرات د نړۍ د کرنیزو او څېنیزو او سازمانونو په مرسته د بهرنېو غوايانو د نسل اخيتسنې په موخه له افغاني غوايانو سره د ګډ نسل رامنځ ته کولو لپاره ځینې چاري تر سره کړي دي او په زرگونو افغاني غواوې د فريزي غوايانو په سپرم سره په مصنوعي توګه القاح شوي دي.

د شمېرنې له مخي، یوه وطنې غوا هره ورڅ 3 - 2 ليتره شيدي ورکوي چې د کال له 1000 - 1700 ليترو پوري شيدي ورکوي، خو په سکندناويائي هبودونو کې هره یوه د اصلاح شوي نسل غوا په کال کې په او سط ډول تر 9000 ليترو پوري شيدي ورکوي چې لامل يې سړه هوا، بنه نسلونه، بشپړو خواره لکه تخرم شوي وابنه (سایلچ)، اړينې مالګې او کلسیم لرونکې خواره دي. کله چې دا غوره ټکي د خارویو د روزنې په برخه کې په پام کې ونیول شي، له فريزي شيدي ورکونکې نسل او برون سويس ډېره غونبه لرونکې نسل خخه به ډېر زيات حاصلات تر لاسه شي (35:2).

2. د افغانستان نور کورني حيوانات، پسونه، وزې، او بسان اسونه، ټچري او خره دی چې هر یو ډول يې د ځانګړو موخدو د تر لاسه کولو لپاره کارول کېږي.

نه بنایي له یاده وباسو چې د چرګانو روزنه هم د نورو کورنيو خارویو په خبر خواره بیز او اقتصادي ارزښت لري، نو ځکه لازمه ده چې زمور په هبود کې د هغو د اوسي حالت په اړه هم یو خه رنما واجول شي.

د چرګانو روزنه: د چرګانو روزنه په ټوله کې د خاروېو روزنې یوه ستړه او مهمه

د افغانستان د خارویو روزنې...

برخه گنل کېږي. له 2002 زیړدیز کال تر د مخه وګرو او آن دا چې دولت د اقتصادي کمزورتیا او امنیت د نشتوالي او د چرگانو د روزنې د عصری او نویو وسایلو او اسانتیا وو د نشتوالي له امله ونه شو کړای چې د چرگانو د روزنې دود او فرهنگ ته پراختیا ورکړي، سره له دې چې د کرنې، مالداری او اویو لګولو وزارت په دې برخه کې ځینې ارزښتناک خدمتونه تر سره کړي دي، خو د روزنې د ځینو عواملو د نه شتون له امله یې 808 پروګرام ته پراختیا ورنه کړای شوه. له پورته یاد کال خخه وروسته کله چې اقتصادي لاري او شرایط برابر شول، د افغانستان ځینو وګرو د چرگانو د روزلو چاري پیل کړي، د هغنوی د روزنې فارمونه یې رامنځ ته کړل او په پایله کې یې وګړای شول یوه اندازه مثبتې نتيجې تر لاسه کړي؛ یعنې په دې برخه کې یې مخکنۍ وارداتي ارقام شمېري را کمې کړي، خو بیا یې هم ونه شو کړای په بشپړه توګه د هېوادوالو اړتیاوې پوره کړي. همدا اوس په افغانستان کې 12 میليونه التونکي شته چې یوازې 6 میليونه یې کورني دي، خو دا مهال هم د چرگانو د روزنې په سلو کې 80 تجیهزات او وسایل د ایران له هېواد او په سلو کې 20 له اتریش خخه ورادېږي. لکه ځنګه چې مود مخه ورته ګوته ونیوله چې په دې برخه کې ځینې مثبت ګامونه پورته شوي دي، خو هعه بس نه دي، ځکه چې شاوخوا 80 سلنډ د چرگانو غوبنه له ایران، پاکستان، برمازیل او ترکیې له هېوادونو خخه واردېږي او یوازې 20 سلنډ د چرگانو غوبنه په هېواد کې تولیدېږي. زیاتره چرګوړي او د هغنوی خوراکه د ایران او پاکستان خخه ورادېږي چې د موائزینو خلاف کار دي، ځکه چې د ځینو خطونکا کونارو غيو د انتقال سبب ګرځي.

د دې لپاره چې د هېواد چرگانو روزلو په اړه لړه معلومات وړاندې کړو، د لاندېنیو پروژو یاونه کوو:

1. هلمند د چرگانو لویه پروژه کومه چې د امریکا متحده ایالاتو په مرسته رامنځ ته شوې ده. دغه پروژه به یوه میاشت کې 900000 (نېه سوه زره) قطعه چرگانو او د هغنوی د 750 ټنه خوراکي د تولید ظرفیت لري.
2. د کور د بنټو د کارموندنې لویه پروژه په هېواد کې فعالیت کوي د هغې مونه

طبيعت

د کور د بنخو بوختياوي او د کورنيو په سطحه د اقتصاد په لورولو کې د هغو ونده اخيستل دي. دغه پروژه د کرنې، مالداري او اوپو لګولو وزارت له خوا د امریکا د مرستې او همکاري ادارې او تړیوال خوارکي سازمان په همکاري پرمخ بويل کېږي.

3. د لغمان، ننګههار او کونړ په ولايتونو کې د سپین غر په نوم یو خصوصي شركت

فعاليت کوي چې 1200 تنه غري لري، د شركت 85 فارمونه د لغمان په ولايت کې او 120 فارمونه یې د کونړ په ولايت کې د چرگانو په روزنه بوخت دي. د دي شركت اړتیا په مياشت کې سل زره چرګوري دی چې له دي جملې خخه 30 زره یې په جلال اباد کې تولیدېږي او نور پاتې یې له پاکستان خخه ورادېږي (5).

همدارنګه په دي وروستيو کې د چرگانو د روزني کوچني فارمونه په ځينو ولايتونو، لکه هرات، باميان، کابل او شمالي کې رواج شوي دي. خرګنده د چې د چرگانو د روزني د لويو فارمونو په زياتولي سره به د هېواد په اقتصاد کې د کتنې وړښه والى راشي.

پایلې

د پورتنیو یادونو په پام کې نیولو له مخي دي نتيجي ته رسپړو چې:

1. افغانستان یو غربی هېواد دي او لویه برخه او ساحه یې د ځانګړې توپوګرافۍ په لرلو سره د مالداري روزني لپاره مناسبه وړتیا لري، خو خاروي روزني په کې لړه وده کېږي ده او هغه د ګټو په شمار کوم کارونه چې په دي اړه تر سره شوي دي، د داسې پراخو امكاناتو په شتون سره د حساب وړ نه ګنيل کېږي.

2. خاروي روزنه زموږ په هېواد کې د خورو او اومو موادو ستره سرچينه ده، خو سره له دي هم دلتله حيواني او غذايی محصولات کوم چې اوس تولیدېږي زموږ د هېوادوالي اړتیاواي نشي پوره کولای؛ یعنې خواره یېز توکي زباته اندازه له ګاونډیو هېوادونو خخه واردېږي.

3. که په افغانستان کې د کورنيو کور ورانو جګړو تر مخه او تر هغو وروسته حالت سره پرتله کړو، ويلاي شو چې به دي وروستيو کې دلتله د خارويو روزني په پراختیا په اړه کوم ځانګړې پرمختګ نه دی شوي او که شوي هم وي، هغه ډېر لړ دی

د افغانستان د خارویو روزنې...

چې البته لاملونه یې مهاجرتونه، اوړده وچکالي، په خړ ځایونو کې د ماینونو شتون، د متوازنې تغذیي نه شتون، د ډول ډول ناروغیو د کنترول او مخنيوي په اړه د پراخو تدبیرونو د نه نیولو او امنیت نه شتون او داسې نور په ګوته کولای شو.

وراندیزونه

1. د دې لپاره چې په هېواد کې خاروی روزنه غښتلي شي، تر ټولو د مخه د نسلونو د اصلاح کولو په اړه اقدام په کار دی.
2. اړینه ده په هېواد کې اصلاح شوی نسلی نارینه خاروی تکثیر شي.
3. د مصنوعي القاح ستيشنونه فعال شي.
4. مالدارانو ته د اصلاح شوی نسلونو بنځينه بچې وریا او په تېټه بیه وویشل شي.
5. د خارویو لپاره د متوازنې جيري د برابرولو او تغذیه کولو بهاره کروندگرو او مالدارانو ته تریننګونه ورکړل شي.
6. د خړ ځایونه د ړنګولو مخنيوي وشي.
7. د حیواني محصولاتو د پروسس کولو لپاره دې فابريکې جوري شي.
8. خاروی روزنې ته دې د دولت پاملننه زیاته شي.

ماخذونه

1. حسینی، سکندر. د سایلچ اماده کول. د طبیعت مجله 31 ګنډه. د علومو اکادمۍ 1393 کال.
2. حسینی، سکندر. پروژه حیوانات اهلی در افغانستان. په کابل پوهنتون کې د افغانستان د معلوماتو د منبع مرکز. د بهير مطبعه. 1394 کال.
3. کشتیار، ګل احمد. مبادی مالداری (ARIO).
4. سهák، محمد هاشم. د تغذیې علم. افغان پوهنتون. پیښور 1397 کال.
5. UNDPP/OPS Afghanistan Program Office Veterinary Science Peshawar Pakistan, June 1994.

معاون سرمهحقق دوکتور حیات خان شمس

بررسی وضعیت شبکه های آبیاری در کشور

خلاصه

افغانستان کشور زراعتی بوده که تولیدات زراعتی آن مستقیماً وابسته به آبیاری است، زیرا که افغانستان دارای اقلیم خشک و نیمه خشک بوده که تابستان آن گرم و زمستان آن سرد و خنک می باشد. همچنان، بیشترین بارندگی در فصل زمستان صورت می گیرد که در مناطق بلند و کوهستانی به شکل برف و در مناطق هموار و پایین به شکل باران می باشد و اوسط بارندگی در کشور 250 میلی متر تخمین گردیده است. در فصل تابستان با گرم شدن هوا تبخیر آب بیشتر شده که سطح تبخیر در بعضی مناطق کشور تا به 11 میلی متر در روز میرسد. بدین اساس ضرور است که آب مورد نیاز نباتات به شکل مصنوعی تامین گردد، آب مورد نیاز نباتات از منابع ذریعه شبکه های آبیاری انتقال می یابد. در کشور به تعداد تقریباً 29 هزار شبکه آبیاری وجود داشته که ذریعه آن 3.2 میلیون هکتار زمین زراعتی آبیاری میگردید، ولی در چهار دهه گذشته به اثر جنگها، مهاجرت ها و مناقشات داخلی یک تعداد از شبکه ها تخرب گردید که سطح زمین های تحت کشت آبی به یک میلیون هکتار تقلیل یافت. خوشبختانه در طی پانزده سال گذشته یک تعداد شبکه ها توسط دولت و

بررسی وضعیت شبکه های آبیاری ...

مؤسسات دوباره بازسازی گردید و سطح زمین زیر کشت آبی به 2.6 میلیون هکتار رسید. تا به حال به تعداد 21029 شبکه شناسایی گردیده است و کار بالای شناسایی بقیه شبکه ها جریان دارد. هنوز هم در کشور 7000 شبکه ها تخریب شده وجود دارد که از فعالیت بازمانده و قابل استفاده نمیباشد، در نتیجه تخریب این شبکه ها سطح زیر کشت نباتات آبی بطور قابل ملاحظه کاهش یافته که تاثیر ناگواری بالای تولید محصولات زراعی وارد نموده است. همچنان در شرایط فعلی احداث، بازسازی شبکه های تخریب شده توسط مردم محل امکان پذیر نیست.

مقدمه

آب ماده حیاتی است که خداوند بطور وافر و رایگان برای موجودات روی زمین داده است. آب نه تنها یک ماده حیاتی برای موجودات زنده است، بلکه جزء اساسی پیشرفت و تکامل بشریت است. هر قدر بشریت متمند میشود به همان پیمانه مصارف آب از دیاد می یابد. فابریکات و تاسیسات ساختمانی، مصرف آب در منازل، زراعت، افزایش نفووس جهان از موارید است مصارف آب را چندین برابر ساخته است. به همین اساس ضرورت به آب در افغانستان روز به روز بیشتر میگردد، زیرا از یک طرف نفووس مملکت به سرعت زیاد میشود و از جانب دیگر منابع آب هم زمان به شدت کاهش می یابد. افغانستان که در قسمت آسیای مرکزی موقعیت دارد، اوسط ارتفاع آن از سطح بحر 1200 متر است. بلند ترین نقطه افغانستان نوشاخ بدخشن اند که دارای ارتفاع 7492 و پست ترین نقطه رودآمو است که دارای ارتفاع 250 متر از سطح بحر میباشد. سطع بارنده گی کشور نظر به مناطق از هم فرق دارد، و در مجموع اوسط بارنده گی کشور کمتر از 250 ملی متر می باشد. از مجموع منابع آبی افغانستان که در حدود 75 میلیار مترمکعب تخمین زده می شود، صرف از 20 مiliارد متر مکعب آن در داخل کشور مورد استفاده قرار می گیرد. یکی از علت های فقر در افغانستان همین است که هنوز نتوانسته است منابع آبی را بصورت درست مدیریت و اراضی زمینهای زراعی خویش را توسعه دهد و از انرژی این آبها استفاده نماید. در تاریخ افغانستان زراعت و حفر جویها و کanal ها قدامت تاریخی داشته و

طبیعت

به 4500 سال قبل برمیگردد. سیستم آبیاری در افغانستان به شکل مدرن نبوده بلکه مانند صدها سال قبل توسط وسایل ابتدای آن احداث گردیده است و همه شبکه ها خاکی و به شکل عنعنوی ساخته شده که در آن مقدار از آب ضایع میشود. در کشور تقریباً 29000 شبکه آبیاری وجود داشته که ذرعه آن 3.2 میلیون هکتار زمین آبیاری میگردد. در اثر جنگ ها صدمه شدید به این شبکه ها رسیده که در نتیجه آن ساحات تحت کشت آبیاری به یک میلیون هکتار زمین تقلیل نموده بود، ولی در طی بیشتر از یک دهه گذشته یک تعداد شبکه ها باز سازی گردید و ساحه تحت کشت آبی به 2.6 میلیون هکتار رسید. تشخیص و شناسایی شبکه های آبیاری در کشور در حال انجام است که تا به حال 21029 شبکه های آبیاری تشخیص گردیده است، که از آن جمله محدودی از کانال ها توسط دولت احداث گردیده که بنام سیستم کانال های رسمی یاد میشود و ذرعه آن 10 فیصد زمین های زراعتی آبیاری شده و توسط دولت حفاظت و نگهداری میشوند.

اهمیت تحقیق

تشخیص و شناسایی تمام شبکه های آبیاری در کشور و وارد نمودن آن در دیتابیس وزارت زراعت، آبیاری و مالداری می باشد که با در نظرداشت تحلیل همه جانبه آنها، احداث و بازسازی خواهند شد که در نتیجه آن در ضایعات آب کاهش قابل ملاحظه بی بوجود می آید و هم چنان وسعت ساحه تحت کشت آبی بیشتر شده و سطح تولید حاصلات زراعتی بیشتر میشود و هم چنان برای یک تعداد مردم شغل دائمی ایجاد می شود و سطح اقتصادی دهاقین و هموطنان ما بهبود می یابد.

مبرمیت تحقیق

اوسط سالانه بارندگی در کشور کمتر از 250 ملی متر ثبت گردیده است که این مقدار نظر به تبخیر سالانه بسیار ناچیز میباشد و مقدار تبخیر آب در فصل تابستان از 4 الی 11 ملی متر در روز می باشد و آب مورد نیاز نباتات به شکل آبیاری مصنوعی تهیه میگردد که 85 فیصد محصولات زراعتی کشور از آن بدست می آید و آب مورد

بررسی وضعیت شبکه های آبیاری ...

نیاز نباتات ذریعه شبکه های آبیاری (کانال های عمومی، دومی و سومی) به مزرعه رسانیده میشود. شبکه آبیاری به شکل عنعنوی احداث گردیده است که اکثریت آنها غیر منظم و فاقد شیب مناسب بوده و در آن یک مقدار آب ضایع میگردد، و هم چنان نزدیک به چهار دهه جنگ و مناقشات داخلی تعداد از شبکه های آبیاری تخریب و از فعالیت باز مانده است که در نتیجه آن ساحه تحت کشت آبی نباتات تقلیل یافته و تاثیر مستقیم در کاهش تولیدات محصولات زراعتی وارد نموده است. بناءً بخاطر تحت کشت قرار دادن زمین های زراعتی آبی بیشتر و بلند بردن حاصلات آن، شناسایی، احداث ، بازسازی و کاهش ضایعات آب در داخل شبکه های آبیاری مطالعات همه جانبی بی صورت گیرد تا در ضایعات آب کاهش بعمل آمده وساحه تحت کشت آبی بیشتر شده و آب مورد ضرورت نباتات تهیه و سطح حاصلات بلند برده شود.

هدف تحقیق

تشخیص و شناسایی شبکه های آبیاری بخاطر بازسازی، کاهش ضایعات آب، تامین آب مورد نیاز نبات و بلند بردن سطح تولیدات زراعتی در کشور

سوال تحقیق

افغانستان یک کشور زراعتی است و بیشترین نفوس کشور بطورمستقیم و یا غیر مستقیم مشغول زراعت اند. در سال های قبل از جنگ ساحه کشت آبی به 3.2 میلیون هکتار میرسید ولی امروز این ساحه کاهش نموده است که در نتیجه بالای تولید سطح حاصلات تاثیر منفی وارد نموده است. سوالی که مطرح میشود این است که چرا ساحه کشت آبی کاهش یافته است؟ شبکه های آبیاری کشور در کدام حالت اند؟ چه تعداد شبکه های فعل آبیاری وجود داشت و فعلاً چه تعداد آن فعل است؟ با در نظرداشت سوال تحقیق، این مقاله تحریر گردیده که نتایج تحقیق و راه بیرون رفت از آن در اخیر مقاله به شکل پیشنهاد ارایه گردیده است

روش تحقیق

روش تحقیق عبارتند از جمع آوری ارقام نشر شده در مورد منابع آبی، شبکه

طبیعت

های آبیاری، زمین های زراعتی تحت کشت و از مقاله ها و کتاب های علمی تحقیقی به نشر رسیده استفاده صورت می گیرد.

منابع آب در افغانستان

80 فیصد منابع آبی افغانستان را بارندگی ها تشکیل می دهد و تخمین گردیده که افغانستان دارای پوتانشیل 75 بیلیون متر مکعب آب بوده که 57 بیلیون متر مکعب آن آبهای سطحی و 18 بیلیون متر مکعب آن آبهای زیر زمینی میباشد و آبهای سطحی منبع اساسی تامین و تغذیه آبهای زیر زمینی محسوب میشود. مهمترین منابع آبی افغانستان عبارتنداز 1-آبهای چاه، چشمه ها، 2-آبهای سطحی جویها، دریاچه ها، دریاها، 3-بندها و حوض های طبیعی و مصنوعی، 4-یخچال های کوهها و قلل ها، 5-بخارات اتمسفری بوده که منبع عمومی همه آنها را بارندگی ها تشکیل می دهد.

سیستم های موجود آبیاری در افغانستان

افغانستان محاط به خشکه بوده و بارنده گی سالانه آن به اندازه کافی نبوده که برای آبیاری مزارع کافی نمی باشد. زارعین ناگزیر هستند برای آبیاری کشتزار ها و باغات شان شبکه های منظم آبیاری را تدارک و اعمار نمایند. بدین اساس تاریخچه زراعت آبی در کشور به 4500 سال قبل بر میگردد. به جز از ساحه محدودی از کشور که به کشت للمی مساعد میباشد متنباقی ساحات تحت کشت در کشور به آبیاری نیاز دارد. در واقعیت امر دریا ها، کanal ها، کاریز ها و چشمه های آب بخش حیاتی، اقتصادی، زراعتی و خانه گی مردم افغانستان را تشکیل میدهد. 85 فیصد آب به غرض آبیاری زمینهای زراعتی از طریق دریا ها، جویها و متنباقی آن از طریق چشمه ها و کاریز ها و چاه تهیه می گردد (11: 5-1). بیشترین شبکه های آبیاری کشور به اساس ضرورت به شکل بسیار ساده و عنعنوی توسط مردم محل ساخته شده اند و بنام شبکه های آبیاری غیر رسمی یاد می شود. سیستم شبکه های آبیاری غیر رسمی را به اساس مقدار جریان آب و ساحه تحت آبیاری به دو گروپ تقسیم نموده اند:

-1- سیستم کوچک آبیاری سطحی غیررسمی

بررسی وضعیت شبکه های آبیاری ...

این سیستم شبکه های آبیاری بسیار قدیمی بوده که معمولاً درین قریه جات وجود دارد و توسط شبکه های آبیاری ساخته به اندازه تا به 100 هکتار را آبیاری می نماید. این سیستم شبکه ها باشکل عنعنوی توسط مردم محل قریه ساخته شده که پاک کاری آن به شکل حشر توسط خود مردم محل صورت میگیرد و تقسیمات آب به اساس حقبه های شان می باشد.

2- سیستم بزرگ آبیاری سطحی غیررسمی این سیستم شبکه های آبیاری از چندین قریه و زمین های مربوط به آنها عبور نموده و ساحات بیشتر از 200000 هکتار را تحت آبیاری قرار می دهد، این سیستم نیز سالیان قبل توسط مردم محل چندین قریه ساخته شده است و زمین های شان را تحت آبیاری قرار داده است و در حفظ نگهداری و پاک کاری آن مردمان اقوام مختلف دخیل می باشند، در مدیریت و تقسیمات آب از هر قریه کم از کم یک نفر نماینده موجود بوده که بنام میرآب یاد می شود که نمایندگی از مردم همان قریه می نماید، و تقسیمات آب در شبکه های مربوط قریه توسط شخصی دیگری صورت می گیرد که توسط اهالی همان قریه انتخاب گردیده که نماینده گی از ایشان می نماید (10: 1). مدیریت سیستم آبیاری عمومی مانند آنگیر، کanal اساسی، کanal های دومی و کanal های سومی بدوش نماینده مردم می باشند که در ولایت هرات نماینده مردم بنام وکیل و در دیگر ولایات کشور میرآب و در ولایت قندوز و بلخ میرآب باشی یاد می شوند که وظیفه آنها مدیریت عمومی از کanal ها، حل منازعات تقسیمات آب، مدیریت از حقبه آب به شکل دورانی، تقسیم اوقات پاک کاری کanal ها، هماهنگی حشر با خاطر پاک کاری آنها، جمع آوری کمک های سالانه و هماهنگی واکنش اضطراری، ساخت و نگهداری آنگیر، نظارت از کار ساختمانی کanal های آب می باشد (21: 35).

آبیاری ذریعه کanal ها

85 فیصد زمین آبی کشور از طریق دریاها و شیله که از آن کanal های متعددی به شکل عنعنوی حفر شده آبیاری می گردد که این کanal ها بدون شیب یا میلان مناسب و پروفایل ساحه می باشد. باید گفت که کanal های حفر شده غیر تحکیم

شده بوده و توسط مردم محل حفر گردیده است و در آن تخریک های فنی استفاده نشده است، روی این ملحوظ کanal های حفر شده قادر به تأمین آب مورد ضرورت برای آبیاری نمی باشد. کanal مجرای مصنوعی می باشد که از کانکریت، سنگ و یا خاک جهت مقاصد آبیاری، تولید انرژی برق و یا کشتی رانی اعمار می گردد. بعضاً ممکن است که یک کanal بزرگ برای مقاصد بیشتر اعمار گردد. در افغانستان تمام کanal های رسمی و یا غیررسمی بصورت خاکی ساخته شده اند. بیشترین کanal های افغانستان در شمال، غرب و جنوب غرب واقع شده است و این کanal ها به شکل دائمی آب را از اثر ذوب شدن برف از دریا می گیرد و در مناطق مختلف به امتداد دریا آبگردان های کوچک احداث گردیده اند تا آب در کanal جریان یابد و سپس آب در شبکه های کوچک آبیاری تقسیم می گردد و زمین های مورد نظر را آبیاری می نماید (18:6). در تمام شبکه های آبیاری (رسمی و غیررسمی) موثریت آب بین 25 تا 30 فیصد می باشد، البته نظر به دلایل ذیل :

- 1- کanal ها به شکل عنعنوی بدون سنتندر ساخته شده است.
- 2- کanal ها فاقد شیب مناسب می باشد.
- 3- کanal ها از مواد خاکی ساخته شده اند (بشکل خاکی میباشند).
- 4- در کanal ها دهنگ آبگردان خاکی و یا از مواد محلی ساخته شده است.
- 5- آب در کanal ها با سرعت مناسب و یک نواخت جریان نداشته باعث تجمع ترسیبات می گردد.

کanal ها نظر به موجودیت آب به صورت عموم به دو دسته تقسیم بندی میشوند:

1. کanal های دائمی 2. کanal های مؤقت.

کanal های دائمی

این کanal ها منبع دائمی آب داشته و به شکل اساسی اعمار می گردد که کanal های رسمی شامل این نوع کanal ها می گردد.

کanal های مؤقتی

منبع دائمی آب نداشته صرف در موقع سیلابی یا فصل بهار و نیمة از فصل

بررسی وضعیت شبکه های آبیاری ...

تابستان آب در آن جریان داشته و به شکل ابتدایی اعمار گردیده و ساختمان های کنترولی ندارد. قابل یاد آوری است که کanal های دائمی و مؤقتی بعضی موقع در مسیر خویش به کanal های دومی آب را نیز می رسانند. کanal ها دارای مقاطع مختلف مانند مستطیلی، ذوزنقه بی، پارabolیک، بیضوی، مثلثی و غیره می باشند. کanal های رسمی افغانستان به اساس سروی دقیق، دیزاین و ساخته شده است که به شکل ذوزنقه بی احداث گردیده و کanal های غیر رسمی با شکل و ابعاد مختلف ساخته شده اند که اکثر آنها تقریباً شکل ذوزنقه بی را دارا می باشد.

حالت فعلی شبکه های آبیاری افغانستان

در افغانستان استفاده از آب به مقاصد آبیاری 4500 سال قبل آغاز گردیده است (18: طبق سیستم معلوماتی سازمان خوارکه و زراعت جهان قبل از سال های جنگ ساحه تحت کشت آبی تقریباً 3.2 میلیون هکتار بوده و علاوه‌تا 90000 هکتار که شامل باغات میوه جات، تاکستان ها بوده است (10: 4).

بعد از تهاجم شوروی در سال 1978 و جنگ های داخلی و خشک سالی های متواتر و شدید بسیاری از مردم مجبور به مهاجرت شدند که در نتیجه بسیاری از تاسیسات زراعتی کشور کلأ و یا قسماً تخریب گردید، علاوه بر آن در اثر بوجود آمدن فرسایش در آبریزه ها (Water shed) باعث گردید که سیلاب و فرسایش در مناطق پایین شبکه های آبیاری بوجود آید که در نتیجه همه این ها در سال 2003 تنها یک میلیون هکتار زمین تحت کشت آبی قرار داشت. بعد از سقوط حکومت طالبان ضرورت بسیار به بازسازی کشور احساس گردید بخصوص در بخش زراعت و به اساس نیاز اولویت بندی پلان های کوتاه مدت، میان مدت و دراز مدت برای بازسازی بخش شبکه های آبیاری احساس گردید و برای اجرای آن جمع آوری ارقام منابع آب، ساحه تحت کشت آبیاری، جریان تهیه و تدارک آب در طی 25 سال گذشته ضرور بوده است که سازمان خوارکه و زراعت جهان (FAO)، انسیتیوت منابع جهانی (WRI) سروی شناسایی حالت واقعی منابع آب مانند کanal های آبیاری، کاربز، چشمeh با همکاری موسسات غیر دولتی را انجام داد. از سال 2003 با همکاری بسیاری از کشورها و کمک

طبیعت

کننده ها مانند بانک جهانی، بانک اکشاف آسیای، USAID، اتحادیه اروپا پروژه های عمدۀ بازسازی گردید که پروژه های عمدۀ عبارتند از پروژه حوزه یی بلخ، مدیریت منابع حوزه یی غربی، پروژه حوزه دریایی قندوز، پروژه حوزه دریایی آمو و همچنان توسط FAO پروژه اضطراری باز سازی شبکه های آبیاری تطبیق گردید که در نتیجه فعالیت های این پروژه در مدت سه سال شبکه های آبیاری 100000 هکتار زمین بازسازی گردید. در مجموع تا سال 2009 بازسازی شبکه های آبیاری زیاد شده و ساحه تحت کشت آبی به 1.5 میلیون هکتار رسید. این باز سازی ادامه پیدا نموده و تا سال 2016 ساحه تحت کشت آبی به 2.6 میلیون هکتار رسید (12: 8).

با توجه به زیر ساخت های فزیکی افغانستان دارای تقریبا 29000 سیستم آبیاری یا شبکه های آبیاری می باشد. آب سطحی مانند دریاهای 27 فیصد مجموع شبکه ها ی آبیاری را تشکیل می دهد و متباقی آب از منابع تحت الارضی مانند چشمه، کاریز و چاه می باشد. تمام سیستم های آبیاری سطحی چهارم حصه تمام سیستم ها را تشکیل می دهد که 86 فیصد مجموع زمین تحت آبیاری را احتوا می نماید، بدین اساس آبهای سطحی یکی از منابع مهم آب آبیاری در افغانستان به حساب می آید، بطور مثال دریای هلمند، دریای کابل، دریای شمالی که بیشتر از 75 فیصد زمین آبیاری را احتوا می نماید (14: 6). سیستم های آبیاری به اساس نوعیت و عوامل اجتماعی تنظیم می گردد، این سیستم های آبیاری به اساس نوعیت به سیستم رسمی و غیر رسمی تقسیم می گردد. سیستم شبکه های آبیاری رسمی توسط دولت احداث گردیده که شبکه های بسیار بزرگ میباشد و مسایل مالی، مدیریت و عملیات نگهداری و نظارت آن بدوش دولت است. این سیستم ها بطور نورمال در اخیر 1940 الی 1970 اکشاف نمود و آب مورد نیاز نباتات را تهیه نموده که سیستم آبیاری غیر رسمی نمی توانست تهیه نماید. در جریان بیشتر از 30 سال گذشته بنابرین بود بودجه حفاظت و بازسازی صورت نگرفته و به همین خاطر بخش شبکه های آبیاری رسمی خصوصاً دهنۀ آبگردانها تخریب گردیده است. در مجموع 10 شبکه رسمی در کشور احداث گردیده که 10 فیصد زمین تحت کشت را آبیاری می نماید و در مجموع

بررسی وضعیت شبکه های آبیاری ...

332000 هکتار زمین تحت پوشش آبیاری سیستم رسمی قرار دارد. این شبکه های رسمی به چندین کanal آب می رساند که بزرگترین آن کanal ارگنداپ هلمند بوده و متناسبی آن سرده در غزنی، پروان در پروان و کابل، ننگرهار در ننگرهار، سنگ مهر در بدخشنان، قندوز - خان آباد در قندوز، شهروان در تخار، گورگان در بغلان، کیلگی در بغلان و نهر شاهی در بلخ میباشند که سه دهه جنگ و منازعات داخلی تاثیر منفی بالای این سیستم شبکه های آبیاری و زراعت گذاشته است.

سیستم های آبیاری غیر رسمی که توسط مردم به شکل عنعنوی احداث، نگهداری و مدیریت می گردد، این سیستم غیر رسمی از چندین قرن پیش بواسطه وسائل ابتدایی مروج در همان وقت احداث و تاسیس گردیده است و اکثریت آنها فاقد شبیب یا میلان و دهننه های مناسبی میباشند که در آن با فیصدی مختلف آب ضایع میگردد و این سیستم غیر رسمی 90 فیصد زمین را تحت پوشش آبیاری قرار میدهد (10:4).

در جدول (1) منابع آب، سیستم ها و ساحه تحت آبیاری نشان داده شده است.

جدول 1: منابع آب، سیستم های آبیاری و ساحة تحت پوشش آن در کشور

منابع آب	شبکه های آبیاری ها	ساحه تحت پوش آبیاری (هکتار)
دریا ها	7822	2348000
چشمه ها	5558	187000
کاریز ها	6741	168000
چاه ها	8595	12000
مجموع	28716	2715000

تا اوایل سال 1396 از جمله 29 هزار شبکه های آبیاری در کشور وزارت زراعت، آبیاری و مالداری موقعیت دقیق 21029 شبکه را با طول آن به تفکیک ولایت شناسایی نموده که از آنجمله 7000 شبکه غیر فعال می باشد و نیاز به بازسازی دارد که در جدول (2) تعداد شبکه های شناسایی شده نشان داده شده است (3-1: 5).

طبیعت

جدول 2: مشخصات شبکه های آبیاری ثبت شده توسط وزارت زراعت، آبیاری و مالداری الی سال 1397

شماره	ولایت	شبکه	طول به کیلومتر	شماره	ولایت	شبکه	طول به کیلومتر
1	بادغیس	کنر	736.5	343	بلخ	183	494.9
2	بغلان	قندز	260	886	بامیان	475	891.4
3		لغمان	17	1008	دایکندی	694	1975.7
4		لوگر	18	475	فرهاد	844	1576.9
5		ننگرهار	20	720.9	فاریاب	981	1782.1
6		نیمروز	21	1074	غزنی	119	323.7
7		پکتیا	22	4202.7	غور	376	1072.9
8		پنجشیر	23	1838.1	هلمند	168	235.7
9		پروان	24	1606	هرات	385	933.2
10		سمنگان	25	983.8	جوزجان	212	922.4
11		سرپل	26	367	کابل	806	1656.4
12		تخار	27	1489.7	قندهار	677	1067.2
13		اروزگان	28	1363	کاپیسا	977	1508.8
14		وردک	29	641	خوست	0	0
15			30	966.4	مجموع	15437.8	15466.7
16				414	مجموع	7364	31466.7
				2604	مجموع کل	46904.5	21029

نتیجه گیری

افغانستان دارای اقلیم خشک و نیمه خشک بوده که تابستان آن گرم و زمستان آن سرد و خنک می باشد، که بیشترین بارندگی در فصل زمستان صورت می گیرد که اوسط

بررسی وضعیت شبکه های آبیاری ...

بارندگی در کشور 250 ملیمتر تخمین گردیده است. در فصل تابستان با گرم شدن هوا تبخیر آب در بعضی مناطق کشور تا به 11 میلی متر در روز میرسد. آب مورد نیاز نباتات به شکل مصنوعی تامین میگردد و آب مورد نیاز نباتات از منابع ذریعه شبکه های آبیاری انتقال می یابد . در کشور به تعداد تقریبا 29 هزار شبکه آبیاری فعال وجود داشت، ولی در چهار دهه گذشته به اثر جنگها، مهاجرت ها و مناقشات داخلی بیشترین شبکه ها تخریب گردید و در جریان پانزده سال گذشته تعدادی از شبکه ها بازسازی گردید و سطح زیر کشت آبی به 2.6 میلیون هکتار رسید، ولی با آن هم به تعداد 7000 شبکه های تخریب شده در کشور موجود است. در نتیجه تخریب این شبکه ها سطح زیر کشت نباتات آبی بطور قابل ملاحظه کاهش یافته که تأثیر ناگواری بالای تولید محصولات زراعی وارد نموده است. همچنان، در شرایط فعلی احداث، بازسازی شبکه های تخریب شده توسط مردم محل امکان پذیر نیست.

پیشنهادات

افغانستان یک کشور زراعی بوده و فیصدی بیشتر مردم مصروف به این شغل می باشند و لی سطح تولیدات آن در مقایسه با کشور های همسایه پایین میباشد که دلایل عمدۀ آن عبارتند از احداث بیشترین سیستم شبکه ها به شکل عنعنی و تخریب سیستم شبکه ها در جریان چهار دهه جنگ و منازعات در کشور ، مهاجرت ها و عدم مدیریت صحیح و درست سیستم شبکه های آبیاری در کشور میباشد، اکثر شبکه های آبیاری قسما تخریب و 7000 شبکه کلاً از فعالیت باز مانده است. احداث و باز سازی شبکه های آبیاری به پول هنگفتی ضرورت دارد و نمی توان آن را در کوتاه مدت احداث و بازسازی نمود بناء برای احداث، بازسازی، بهبود و رفع نواقصات شبکه های آبیاری، موارد ذیل پیشنهاد میگردد:

- 1- تمام شبکه های آبیاری که قبل و وجود داشت شناسایی و تشخیص گردد.
- 2- وزارت زراعت ، آبیاری و مالداری شبکه های تشخیص شده را به شبکه های بزرگ، متوسط و کوچک تقسیم بندي نماید
- 3- پلان بازسازی جداگانه برای شبکه های بزرگ، متوسط و کوچک که قسماً تخریب گردیده ترتیب گردد.

طبیعت

- 4- بازسازی شبکه ها به اساس ضرورت اولویت بندی و بصورت فنی و عصری باز سازی گردد.
- 5- پلان جداگانه برای شبکه های کاملاً تخریب شده تهیه و ترتیب گردد.
- 6- شبکه های که کاملاً از بین رفته اند سروی، طرح، دیزاین آن آغاز و نقشه های مربوطه آن آماده گردد.
- 7- سیستم پاککاری شبکه های آبیاری به شکل حشر (مردم که از کanal استفاده میکنند) که قبلاً رواج داشت دوباره ایجاد گردد
- 8- در بازسازی شبکه های آبیاری استفاده گننده گان آب نیز سهیم گردد تا احساس مالکیت نماید
- 9- ظرفیت استفاده گننده گان شبکه های آبیاری بلند بردشود
- 10- بخاطر حفاظت و استفاده معقول از آب ایجاد و تاسیس انجمن های آبیاری تسريع گردد .

ماخذ

1. Asad Sarwar Qureshi. Water Resources Management in Afghanistan: The issues and option. June 2002, p, 10.
2. Azizi. Pir. M, Special Lecture on Water Resources in Afghanistan, p, 2.
3. Bob Rout, Afghanistan Research and Evaluation unit Issue paper series, how to water flow: A Typology of Irrigation Systems in Afghanistan. June 2008, pp, 33 - 35.
- 4- FAO Irrigation in Central Asia in Figures - AQUASTAT Survey - 2012, p, 10.
5. GIS ministry of Agriculture, Irrigation and Livestock, 2016.
6. ICARDA, Needs Aon Soil and Water in Afghanistan. Future Harvest Consortium to Rebuild Agriculture in Afghanistan.

Aleppo, Syria September 2002 p, 18.

7. Marine Corps Intelligent Activities, July 2006. p, 11.
8. Need Assessment Survey for Water Resource Management and Development in Afghanistan Final Report, Japan International Cooperation Agency. August 2011, pp, 2 - 12.
9. Rainer Gonzalez Palau. The Decision to Plant Poppies: Irrigation Profits and Alternatives Crops in Afghanistan, August 2012, pp, 3 - 14.
10. Spate Irrigation in Afghanistan, Overview Paper #10. May 2013, p, 4.
11. Shahid Ahmad .Towards Kabul Water Treaty: Managing Shared Water Resources Policy Issues and Options. March 2009, pp, 1- 5.
12. Vincent Thomas and Mujeeb Ahmad, Ahistorical Perspective on the Mirabsystem: A Case of Study of the Jangharoqcanal, Baghlan, March 2009, p, 14.

محقق محمد طاهر رسولی

وضعیت مرغداری در کشور و راه های توسعه آن

خلاصه

مرغداری یکی از بخش های مهم در سکتور زراعت بوده که زمینه کار را برای یکتعداد از فامیل ها مهیا می سازد و در ضمن تولید گوشت و تخم آن که منبع پروتئین است یک غذای مکمل برای انسانها بوده و همچنان راه های عمدہ و مهم توسعه مرغداری در کشور عبارت از امنیت، ظرفیت سازی کارمندان فنی، جلوگیری از قاچاق گوشت، تخم و چوچه مرغها، احداث فارم های پرورشی، تکثیری مرغهای گوشتی و تخمی بشکل بزرگ و تجاری آن بوده است که در بلند بردن سطح اقتصاد فامیل و اقتصاد ملی نقش عمدہ را بازی می کند.

همچنان در وضعیت فعلی در جدول (2) نشان داده شده است که تولید مرغ سالانه (8) میلیون 400 هزار قطعه می باشد. ارزش دالری آن (24) میلیون 705 هزار 882 دالر را نشان داده است. بناءً مقدار تولید شده مرغ برای 6 میلیون فامیل در افغانستان بسنده نبوده و وضعیت خراب تولید مرغداری را نشان میدهد.

در ضمن، در جدول (3) نشان میدهد که (360) میلیون تولید مرغ در سال می تواند کشور افغانستان را بسنده و بسوی کشور های عمدہ تولید کننده مرغ در جهان و از جمله کشور های مهم صادر کننده در جهان نشان میدهد.

وضعیت مرغداری در کشور و راه های ...

مقدمه

مرغ یکی از جمله طیور اهلی بشمار رفته از فامیل (Phasianidae) و نام لاتین آن (Gallus Domestic us) بوده است. انواع مختلف آن در جهان پر ورش شده که مشهور ترین آن عبارت از: (Whit Leg horn)، (Minorca)، (Cornish)، (Leght sussex)، (New Hump shire)، (Red)، باشد.

تاریخچه طیور به هزاران سال پیش از میلاد مسیح باز می گردد. هرچند مرغ جنگل سرخ (گالوس یا گالوس بانکیوا) امروزه معمول ترین نوع وحشی یافت شده در جهان بوده و به عنوان جد اصلی مرغ های اهلی در نظر گرفته می شود (1: 13). در سال 1873، مؤسس طیور آمریکا با هدف تعیین ستندرهای برتری جهت دسته بندي نژادهای مختلف طیور، بنیان گذاري شد.

در سال 1950 م. توسط پرورش دهنده گان تجارتی مرغ لگهورن (Whit Leghorun) با قدرت تولید تخم بلند استفاده گردیده است. مرغ های اهلی که بیشتر به منظور گوشت استفاده می شدند از نسلگیری مرغ کورنیش (Cornish) با مرغ پلیموتراک سفید (Whit plemotrac) بدست آمده اند(4).

اکنون کمتر از 12 شرکت بزرگ چند ملیتی در جهان وجود دارد که قادر به تولید گوشت مرغ و فارمهاي تولید تخم مرغ می باشند.

جدول 1: مقدار تولید مرغهای زنده در سال 1992 (میلیون قطعه) در برخی از

مجموعه	امريكا جنوبي	امريكا	استرليا	برازيل	چين	شوروبي	مكزيك	امريكا	كانادا
19370	3000	320	200	500	2800	9000	550	3000	

کشور ها

جدول فوق تعداد تولید مرغها را در کشور مکزیک به (9000) میلیون قطعه در سال نشان داده که بزرگترین تولید کننده مرغ در کشور های ذکر شده می باشد.

افغانستان کشور زراعتی بوده که بیشتر از مردم در شغل زراعت و مالداری مصروف اند، و شرایط اقلیمی برای مرغداری مساعد است. قرار شواهد تاریخی تربیه مرغها در افغانستان در دوران زنده گی آریایی ها شروع شده و به شکل پراگنده در نقاط مختلف کشور پرورش و بنام های مختلف محلی یاد می گردد. با توجه به این واقعیت که یکتعداد مردم به شغل زراعت و مالداری اشتغال دارند. ولی متأسفانه به نسبت مشکلات فراوان که ناشی از پائین بودن سطح دانش تخصصی، پائین بودن ظرفیت های تولیدی و منابع تولید، ضعیف بودن بنیه اقتصادی مالداران، عدم مراجع مطمئن عرضه خدمات زراعتی و مالداری، عدم آگاهی متشبthen از تکنالوژی و شیوه های مدرن تولید، نامنظم بودن سیستم مارکتینگ و نوسانات قیم، عدم برنامه های خاص انکشافی از جانب دولت (بنابر عدم توانایی مالی و تخصصی)، رقابت های ناسالم محصولات خارجی وغیره که در نتیجه وطن ما را به بازار فروش امتعه و محصولات جهان مبدل گردانیده و حتی مولدین نیز خود شان ضرورت به خریداری محصولات خارجی دارند. بر عکس در کشور های انکشاف یافته فیصدی قلیلی از نفوس شان مشغول تولید محصولات زراعتی و مالداری بوده ولی می توانند علاوه بر رفع نیاز مندی های داخلی مقداری زیادی از محصولات شان را به خارج کشور صادر نمایند.

انواع مرغ های افغانستان عبارتند از کلنگی، سبزواری، خسک، کوسه و غیره می باشد. مرغ نر را بنام خراس و ماده را بنام ماکیان یاد می نمایند. تخم مرغ در تمام افغانستان حدود بیست نام دارد نامهای مشهور آن تخم، هگی، خاگینه و سفال می باشد(24).

مرغ های خارجی که از انواع ستندرد شده تخمی و گوشتی عده از کشور های پیشرفته جهان بوده و بمنظور تکثیر و تولید به کشور وارد گردیده است که پرورش آن بیش از 75 سال سابقه ندارد. در سال 1350 وزارت زراعت به کمک کشور چین تربیه فارم مرغداری انواع پیکن 1، پیکن 2 و پیکن 3 را در بگرامی شروع کرد. در سال 1357 تا 1364 هجری مرغ های گوشتی و تخمی نوع لگهورن (Leg horn) و

وضعیت مرغداری در کشور و راه های ...

شیور از هندوستان وارد گردید. نسل های مرغ های اصلاح شده که بنام مرغ های زراعی مشهور است از جمله نسل های تخمی گولدن (Golden)، فیومی (Fumy)، لگهارن (Leg horn) و پلای موتروک (Whit plemotrac) و غیره اند. در سال 1362 گوشت مرغ از کشورهای چکسلواکی و هندوستان بقدر کافی وارد می گردید اما نه مرغ زنده.

اهمیت تحقیق

محصولات مرغ 20 - 50 فیصد پروتین حیوانی مورد نیاز نفوس جهان را تشکیل میدهد. مرغداری وسیله و منبع عاید دوامدار اسعاری و استخدام می باشد. افغانستان و کشور ها از زمان پیش رابطه خیلی نزدیک و نا گستنی با پرورش پرنده گان داشته و نمی توان رول بسزای پرنده گان را در انکشاف تمدن امروزی نادیده و کم بها دانست (6).

کشور های رو به اکشاف 50 فیصد تولید جهانی محصولات مرغ را بخود اختصاص داده اند اما کمتر از 50 فیصد محصولات تولید شده را مصرف میکنند. بر عکس کشور های پیشرفته، کمتر از 50 فیصد محصولات را تولید کرده اما بیشتر از 50 فیصد را مصرف میکنند.

محصولات مرغ منبع با ارزش پروتین حیوانی می باشد، ارزش غذایی آن معادل شیر و گوشت است.

تولید، محصول گوشت و تخم در فارم های مرغداری و عرضه آن به مارکیت های داخلی و خارجی طبعاً در بهبود اقتصاد فامیل ها و کشور کمک کرده و از اهمیت و ارزش خوبی در توسعه مرغداری در کشور برخوردار خواهد بود همچنان، در پهلوی موارد ذکر شده اعمار مرغ خانه های سنتردد با حفظ الصحیه آن یکی از مهمترین راه های توسعه مرغداری در کشور است.

مبرمیت تحقیق

مبرمیت این مقاله درین است که مرغداری از زمانه های قدیم به این طرف در افغانستان و جوامع بشری مروج بوده و انسانها همواره از تخم و گوشت مرغ به صفت

طبیعت

منبع غذایی استفاده نموده اند. همچنان مرغ به تناسب دیگر حیوانات در وقت کم به تولید آغاز می کند و نیز به تناسب دیگر حیوانات در جای کمتر مقدار بیشتر مرغ نگهداری شده میتواند.

هدف تحقیق

هدف از مرغداری تهیه غذا یعنی تولید گوشت و تخم است تا ازین طریق بتوانیم اقتصاد جامعه و کشور خوبیش را بلند برده و زمینه کار را به یک تعداد فامیل ها مهیا سازیم.

سوال تحقیق

تهیه مقاله بخاطر وضعیت دانستن مرغداری در افغانستان و رشد مرغداری جهت متکی شدن محصولات آن.

روش تحقیق

در مقاله مذکور از روش ساحوی و معلوماتی علمی کتابخانه بی و انترنیتی استفاده شده است.

وضعیت مرغداری در کشور

افغانستان دارای 12 میلیون پرندۀ بوده از جمله 6 میلیون آن مرغ خانگی می باشد. در طول سالهای قبل از 2002 م. مردم و دولت به نسبت ضعف اقتصاد، عدم امنیت، و عدم سهولت غرض دریافت وسایل مدرن مرغداری نتوانسته اند که فرهنگ مرغداری را گسترش دهند. با وجود اینکه وزارت زراعت در مورد خدمات ارزنده انجام داده است. پس از سال 2002 م. که راهها و شرایط اقتصادی مساعد گردیده است. مردم افغانستان آغاز بکار مرغداری نموده اند، ولی تا اکنون این تولیدات نتوانسته است کفايت این جامعه را مرفوع نماید. فعلاً 80 فیصد گوشت مرغ از کشور های ایران، پاکستان، برازیل و ترکیه وارد گردیده، صرف 20 فیصد تولیدات وطنی می باشد. دانه مرغ و چوچه ها از ایران و پاکستان وارد می گردد که خلاف موازین بوده، باعث انتقال مرض از یک کشور به کشور دیگر می گردد (3).

وضعیت مرغداری در کشور و راه های ...

قرار احصائیه سال 2003 م. FAO، سالانه به تعداد 270 میلیون بیضه تخم به ارزش 20 میلیون دالر و به مقدار 50000 تن گوشت مرغ به ارزش 60 میلیون دالر از خارج وارد کشور می گردید (5).

بر بنیاد اطلاعات وزارت زراعت و آبیاری، تا کنون بیش از 700 میلیون دالر در بخش ایجاد فارم های مرغداری و تولید دانه مرغ در کشور سرمایه گذاری شده است. سرمایه گذاری صدها میلیون دالر در بخش فارم های مرغداری بشمول ایجاد کارخانه های پروسس و بسته بندی گوشت مرغ، دستگاه های معیاری تولید چوچه مرغ، تولید مواد خوراکی برای مرغ ها و کشتار گاه های بزرگ مرغ در حال صورت گرفتن است.

وزارت زراعت و آبیاری می گوید که فرصت های سرمایه گذاری برای ایجاد فارم های بزرگ مرغداری در کشور مساعد است و این وزارت تلاش دارد سرمایه گذاری های بیشتری در این بخش را جذب کند.

قرار ارقام داده شده وزارت زراعت و آبیاری: در دو سال اخیر به تعداد 5545 فارم که از جمله 5250 فارم کوچک، 280 فارم متوسط، و بیش از 15 فارم بزرگ و کارخانه بزرگ تولید مواد خوراکی مرغ ها در کشور ساخته شده است. اما تلاش داریم این سرمایه گذاری ها را بیشتر سازیم.

با این حال مسئولان وزارت زراعت میگویند در دو سال اخیر این وزارت گام های عملی را جهت تولید گوشت مرغ توسط فارم های داخلی برداشته است. دولت در دو سال گذشته، در ولایت های ننگرهار، بلخ، فراه و هرات بیشتر روی این بخش سرمایه گذاری کرده است. این ولایت ها به دلیل داشتن آب و هوای مناسب و همچنان علاقه مردم به پرورش مرغ بیشتر مورد توجه دولت قرار داشته است.

این وزارت در نظر دارد در سال 1396، فارم های 25 و 30 هزار قطعه بی را در تمام ولایت ها ایجاد کند. فعال سازی ماشین های چوچه کشی با ظرفیت تولید 150 هزار چوچه در یک دوره یک ماهه از دیگر برنامه هایی است که این وزارت در سال آینده به راه خواهد انداخت.

طبیعت

با این حال، در حال حاضر، هیچ فارم مرغ پروری دولتی وجود ندارد. همه فارم‌های مرغداری موجود در کشور شخصی است و دولت تنها با دادن سب ساییدی و کمک‌های بلا عوض به مردم این فارمها را فعال ساخته است. بخش دیگری از نیازمندی مهم خوارکی مردم ما تخم مرغ است. آمار دقیقی از نیازمندی‌های مارکیت افغانستان به تخم مرغ در دست نیست اما آمار واردات این قلم خوارکی نشان میدهد که افغانها رغبت زیادی به مصرف تخم مرغ دارند. چین، ایران، پاکستان، هندوستان و تاجکستان، کشورهای هستند که بیشترین صادرات تخم مرغ به افغانستان را داشته‌اند.

با این حال، ارزیابی‌های وزارت زراعت و مالداری از وضعیت بازار نشان میدهد در حدود 25 فیصد از نیازمندیهای داخلی به تخم مرغ، توسط فارم‌های داخلی رفع می‌شود و 75 فیصد باقی‌مانده از خارج کشور وارد می‌شود (5).

مسوول یکی از فارم‌های بزرگ دیگر مرغداری گفت: مشکلات زیاد است، همین اکنون هم در شماری از گمرک‌های ما، مرغ زنده و تخم مرغ با ارزش کم طی مراحل می‌شود و یا هم از راه‌های قاچاق وارد کشور می‌شود که این کار گذشته از مشکلات دیگر، به درآمدهای ملی زیان می‌رساند(6).

به اساس گذارش وزارت زراعت و آبیاری، در حال حاضر فارم‌های مرغداری در کشور قادر اند که 49 فیصد نیازمندی کشور را در بخش گوشت و 25 فیصد نیازمندی کشور را در بخش تخم مرغ بر طرف سازند.

به اساس ارقام داده شده وزارت زراعت وضعیت فعلی مرغداری در کشور، چنین محاسبه می‌گردد.

وضعیت مرغداری در کشور و راه های ...

جدول 2: وضعیت فعلی تولید مرغداری در افغانستان در سال

مجموع ارزش (دالر)	مجموع ارزش (افغانی)	قیمت قطعه مرغ (افغانی)	مصرف سالانه هر فامیل به قطعه	مجموع تولید در سال (قطعه) به میلیون	تولید مرغ در سال (دوره بی)	مجموع بد میلیون به قطعه	تعداد مرغ در هر فارم به قطعه	تعداد فارم مرغداری	تعداد فامیل به میلیون
24705882	1680000000 1680 میلیون	200	1.4	8400000	6	1400000	5000	280	6

جدول فوق نشان میدهد که تولید مرغ سالانه (8) میلیون 400 هزار قطعه می باشد. و ارزش دالری آن (24) میلیون 705 هزار 882 دالر را نشان داده است. بناءً مقدار تولید شده مرغ برای 6 میلیون فامیل در افغانستان بسنده نبوده و وضعیت خراب تولید مرغداری را نشان میدهد. بناءً بخاطر رفع معصله وضعیت کنونی مرغداری و صنعتی شدن بخش مرغداری در افغانستان سرمایه گذاری صورت گیرد، تا از ارقام گفته شده وزارت زراعت و اداره احصائیه مرکزی و فرار سرمایه پولی از افغانستان جلوگیری بعمل آید. بناءً مقدار تولید مرغ های زنده را در سال در افغانستان، چنین محاسبه می گردد.

طبیعت

جدول 3: سنجش مقدار تولید مرغ های زنده در سال در افغانستان

مجموع ارزش (دالر) 1058823529	مجموع ارزش (افغانی) 7200000000 مليارد	قيمت في قطعه مرغ (افغانی) 200	مصرف سالانه هر فamil به قطعه 60	مجموع تولید در سال (قطعه) به ميليون 360000000	تولید مرغ در سال (دوه بیت) 6	مجموع به ميليون 60000000	تعداد مرغ در هر فamil به قطعه 5000	تعداد فارم مرغداری 12000	تعداد فamil به ميليون 6

جدول فوق نشان میدهد که 360 میلیون تولید مرغ در سال می تواند افغانستان را بسند و بسوی کشور های عمدہ تولید کننده مرغ در جهان و از جمله کشور های مهم صادر کننده در جهان نشان میدهد. همچنان به اساس ارقام داده شده اداره احصائیه مرکزی در سال 1393 به ارزش زیادتر از 63 میلیون دالر گوشت مرغ از کشورهای مختلف وارد کشور گردیده است، در حالیکه جدول فوق نشان میدهد، در صورت توسعه دادن مرغداری نه تنها 63 میلیون دالر گوشت مرغ وارد کشور نمی گردد بلکه 1058 میلیون 823 هزار و 529 دالر عاید کشور می گردد.

راه های عمدہ و مهم توسعه مرغداری در کشور امنیت، ظرفیت سازی کارمندان فنی، سرمایه گذاری، جلوگیری از قاچاق گوشت، تخم و چوچه مرغ ها از کشور ای همسایه، جلوگیری از تاثیر عوامل سیاسی و اجتماعی، جلوگیری از توسعه این صنعت در مناطق فاقد شرایط آب و هوایی مناسب، فراهم ساختن امکانات و تکنولوژی مورد نیاز پرورش و تولید در مناطق فاقد شرایط مناسب و احداث فارم های پرورشی و تکثیری مرغ های کوشتی و تخمی بشکل بزرگ و تجارتی آن در کشور بوده است. تا بتوانیم تولید کوشت، تخم و چوچه مرغ را به حد اکثر رسانیده و از واردات آن جلوگیری گردد. بناء درینجا از نقش پرورش و تولید مرغ ها در فارم های مرغداری باد

وضعیت مرغداری در کشور و راه های ...

آور می شویم که در انکشاف اقتصاد رول مهم دارد که قرار ذیل اند.

1- جلوگیری از سُو تغذی در نتیجه عرضه بیشتر پروتئین حیوانی و بهتر ساختن

ترکیب غذایی خانواده های غریب.

2- تقلیل فقر از طریق تربیه مرغ، خانواده های زیادی به منبع جدید درآمد و

استخدام دست می یابد که ممکن است باعث کاهش فقر گردد.

3- استفاده از منبع طبیعی زمین، آب، دانه باب و غیره.

4- امکانات تربیه مرغ در زمین های بکر و بایر (للمی که آب زیر زمینی داشته

باشد). و مناطق گرمسیر، معتدل و سرد سیر در تربیه مرغ از آن استفاده می شود.

5- برای تامین غذا جمعیت روز افزون تربیه مرغ های گوشتی و تخمی در فارم های

پرورشی بصورت کتلولی عرضه گوشت مرغ و تخم مرغ به سرعت زیاد شده می تواند.

6- تربیه مرغ باعث ایجاد، در آمد و شغل در دهات می گردد.

7- ایجاد در آمد اسعار از درک محصولات مرغ یک تعداد زیاد کشورها دسترسی به

در آمد هنگفت اسعار پیدا می کند

8- استفاده از زمین هایکه قابلیت زراعتی ندارند .

بناءً بخاطر تربیه و پرورش مرغداری باید اول ضرور است که در مورد مرغ خانه

های فارم مرغداری معلومات کافی داشته باشیم تا از ضایع شدن مرغ ها در وقت

پرورش در مرغ خانه ها جلوگیری کرده باشیم.

مرغ خانه ها (آشیانه مرغ)

ساختمان مرغ خانه ها برای پرورش مرغداری باید به قسم ساخته شوند که در

زمستان گرم و در تابستان سرد باشد. رعایت اصول صحیح ساختمان و عایق بندی

سقف و دیوارها و وجود دستگاه های تهویه مناسب که از تراکم رطوبت که مانع

مرطوب شدن بستر مرغ خانه شده و همچنان از شیوع بیماری ها از جمله از مرض

کوکسیدوز جلوگیری به عمل می آورد رعایت گردد. بناء نکات که در ساختن مرغ

خانه مهم است قرار ذیل می باشد:

سمت مرغ خانه ها، معمولاً به طرف شرق و غرب اعمار می گردد خوبی آن این

طبیعت

است که مرغ خانه به جهت آفتاب بوده و مخصوصاً در فصل زمستان مقدار کافی آفتاب بداخل مرغ خانه می تابد. همچنان مرغ خانه از جریان مستقیم وزش باد رامان می باشد.

کلکین در مرغ خانه ها یک امر ضروری است. مرغ خانه باید دارای کلکین های فراخ که نور آفتاب را به داخل مرغ خانه هدایت کند می باشد. همچنان موجودیت هوا کش در قسمت بالاتری مرغ خانه حتمی است.

کلکین ها باید حد اقل 50 سانتی متر از روی اطاق بلند باشد تا مرغ خانه ها با جریان مستقیم هوا مخصوصاً در فصل سردی مواجع نشوند.

کلکین های مرغ خانه باید جالی گرفته شود تا از ورود دیگر پرنده گان و حشرات جلوگیری گردد و نیز در فصل زمستان و موسم سرد توسط پلاستیک پوشانیده شود تا از داخل شدن هوای سرد به مرغ خانه جلوگیری شود.

طول مرغ خانه ها نظر به تعداد مرغ ها در نظر گرفته می شود. در مرغ داری های فamilی یا کوچک معمولاً طول مرغ خانه از 5-6 متر بوده که گنجایش حد اقل 30-50 قطعه مرغ را دارا می باشد.

ارتفاع یا بلندی مرغ خانه نیز نظر به تعداد مرغ و ظرفیت فارم فرق می کند. مرغ خانه های فamilی از 180-300 سانتی متر در نظر گرفته شود ولی در فارم های تجاری یا بزرگ از 3-5 متر می رسد.

عرض مرغ خانه نیز نظر به تعداد مرغ فرق می کند برای مرغ خانه های کوچک حد اقل 2 متر و برای فارم های تجاری 10-15 متر و یا بیشتر از آن می باشد. در مرغ خانه های فamilی ضروریست تا تهداب مرغ خانه ها از مواد محکم تر مثل سمنت، خشت پخته و یا سنگ کار گرفته شود. بقیه ساختمان مرغ خانه اگر از مواد خام باشد فرق نمی کند.

دیوار های مرغ خانه باید بصورت درست با سمنت یا کاه گل پلستر شود تا خزنه گان و حشرات نتوانند در آن لانه کنند.

فرش مرغ خانه ها توسط بستر نرم مثل بوره اره و غیره مواد ارزان پوشانده شود تا از

وضعیت مرغداری در کشور و راه های ...

یک طرف پاک کاری آن آسانتر باشد و از طرف هم مرغ ها راحت تر استراحت نمایند. سقف مرغ خانه اگر امکان داشته باشد توسط مواد ارزان مسطح گردد بهتر خواهد بود زیرا اکثر حشرات درستون ها و درزها که در سقف وجود دارد خود را پنهان می کنند.

پاککاری مرغ خانه ها

مرغ خانه باید به وقهه های کوتا پاککاری گردد. در زمان پاک کاری مرغ خانه ها کوشش شود تا از ایجاد مزاحمت به مرغ ها و گرد و خاک جلوگیری شود. تمام مواد فرش مرغ خانه جمع آوری شده در محل مناسب انبار شود تا به تدریج به پارو تبدیل گردد. مواد فضله مرغ ها بهترین منبع تقویتی برای زمین های زراعتی به شمار می رود. آبخوره و دانه خوره ها به وقهه های مناسب پاک کاری گردد.

تصویر 4: نمای از پاک کاری مرغ خانه

تهیه آب مرغ ها در مرغ خانه

اکثراً بیماری ها از طریق آب آشامیدنی به مرغ ها سرایت می کند. به همین دلیل آب مرغ ها باید پاک و صحی باشد. کوشش گردد تا آب مرغ ها از چاه، نل و

طبیعت

کاریز آماده گردد. در صورت که آب از چاه آماده گردد سعی گردد که در آب چاه به وقفه های یک تا دو ماه کلورین علاوه گردد.

کوشش گردد که مرغ ها همیشه به آب پاک دسترسی داشته باشند. همچنان اگر مرغ ها برای چند ساعت تشنه نگهدارشته شوند مصرف خوراکه آن پائین آمده و نیز در تولید تخم و گوشت آنها کاهش بعمل می آید.

تصویر5: نمای از تهیه آب مرغ خانه

حرارت مرغ خانه ها

بهترین درجه حرارت 20-25 درجه سانتی گرید می باشد. مرغ ها در مجموع بخصوص مرغ های تخمی در مقابل حرارت بلند گرم مقاومت کمتر دارند. اگر درجه حرارت به 38 یا بالاتر برسد فوراً مرغ ها شروع به نفس زدن کرده بال های شان کشال می شود. در صورتی که مرغ ها پیوسته به هوای گرم مواجه باشند، پرهای شان

وضعیت مرغداری در کشور و راه های ...

ریخته شروع به کریز می کنند. برعلاوه باعث کاهش در تولید تخم می شود. در بعضی حالات حرارت بلند گرما باعث جلزده گی در مرغ ها شده و تلفات سنگین را به فارم های مرغداری وارد می نماید.

تصویر 6: حالت مرغ ها در صورت حرارت بلند در مرغ خانه

تهویه مرغ خانه ها

مرغ خانه بخصوص در هوای گرم و رطوبت به هوای آزاد بیشتر ضرورت دارد. به همین دلیل باید در مناطق گرم کلکین ها کلان تر در مرغ خانه گذاشته شود. همچنان، مرغ ها در زمان تنفس مقدار زیاد گازات مخرش را خارج می سازند لازم است تا هوا کش ها یا منفذ های کافی در مرغ خانه موجود باشد. قابل یاد آوریست که به هر اندازه داخل شدن هوای تازه در داخل مرغ خانه میسر باشد بهتر است. باید گفت که در فصل سردی کوشش شود تا از جریان هوای آزاد سرد که باعث بیمار شدن مرغ ها می گردد جلوگیری بعمل آید.

تصویر 7: نمای از نصب دستگاه تهویه در مرغ خانه

روشنی مرغ خانه ها

موجودیت روشنی در مرغ خانه بسیار زیاد بالای تولید تخم مرغ تاثیر گذار است.

به همین دلیل باید در مرغ خانه نور کافی موجود باشد. روشن کردن چراغ یا برق در مرغ خانه تولید تخم را زیاد می سازد.

برعکس مرغ های که در مرغ خانه های تاریک و یا بیدون روشنی نگهداری می شوند تخم کم تولید می کنند.

تصویر 8: نمای از روشنی کافی در مرغ خانه

وضعیت مرغداری در کشور و راه های ...

چگیس ها (خواب گاه یا نشست گاه) در مرغ خانه ها

مرغ ها به طور طبیعی علاقه دارند تا در جای بلند تر از سطح زمین بخوابند بناء دیده شده است که مرغ ها در منازل که بصورت آزاد زنده گی می نمایند، در درخت بلند شده و روی شاخه های درخت می خوابند.

در مرغ خانه ها بهتر است برای مرغ ها چگس گذاشته شود که مرغ ها بالای چگس ها آرام بخوابند و باید گفت که چگس ها در یک طرف مرغ خانه ها گذاشته شود. که فواید ذیل را دارا می باشد (2).

1- مرغ ها در بالای چگس به راحتی می خوابند بدون اینکه توسط دیگر مرغ ها ازیت شوند.

2- مرغ ها بخصوص در هنگام شب همین که بالای چگس بخوابند مواد فضله شان بر زمین ریخته و از آلوده شدن پرهای شان جلوگیری می کند.

3- مرغ ها از ازیت حشرات در امان می مانند

4- همین که مرغ ها در بالای چگس میخوابند برای مرغ های دیگر جای کافی برای گشت و گذار باقی می ماند.

5- جریان هوای آزاد در اطراف مرغ ها بخوبی صورت می گیرد.

تصویر 9: نمای از چگس در مرغ خانه

طبیعت

باید گفت که بهتر است برای مرغ ها یک محل مناسب در کنار مرغ خانه برای گشتن و گذار در نظر گرفته شود.

مرغ های که جای کافی برای گشت دارند نسبت به مرغ های که گشت و گذار ندارند تخم بیشتر تولید می نمایند. مرغ ها در هنگام که در بیرون از مرغ خانه گشت و گذار می کنند می توانند بمقدار کافی از نور آفتاب بهره ببرند. نور آفتاب در مرغ ها از بروز بسیاری از امراض جلوگیری می کند(3).

ضروریات فارم مرغداری

-1- زمین برای احداث فارم مرغداری -2- ساختمان مرغ خانه -3- احاطه فارم

هنگر ذخیره مواد خوراکه

-5- حمام عصری -6- تشناب عصری -7- جنراتور و اطاق جنراتور -8- دفاتر -9- اطاق

محافظ 10- کلینیک 11- تحويل خانه 12- واترپمپ و اطاق واترپمپ 13- ساختمان

اطاق کمپلکس چوچه کشی و ذخیره گاه تخم مرغ ، سردخانه 14- ساختمان حوض

ذخیره آب 15- ماشین های چوچه کشی معیه هچر 16- مرکز گرمی یا بخاری

17- هیرکندهیشن یا باد پکه 18- چاه های سپتیک 19- چاه های عمیق 20- آسیاب مکسر-

21- دانه خوره ها و آبخوره های مرغها ،

22- حرارت سنج (ترمامیتر) و رطوبت سنج 23- کراچی دستی فلزی و کراچی

مخصوص انتقال تخم 24- یخچال ، فریزر 25- لانه های تخم گذاری 26- سطل

فلزی، سطل پلاستیکی و تشت پلاستیکی 27- بیتل پلاستیکی 100 لیتر 28- ماشین

نول برقی 29- ماشین دوا پاشی ترازوی، متوسط، کوچک و ادویه جات 30- ویتامین

ها و منوال ها 31- بیتل، شاخی تراشک 32- موترباربری 33- تهیه خوراکه ستندرد

34- ذخیره آب پلاستیکی مخصوص ادویه و ویتامین ها 35- بار جامه انتقال چوچه

مرغ یکروزه 36- قفس انتقال مرغ 37- تهیه بهترین تخم های نطفه دار از بهترین

نسل های پر حاصل اصلاح شده 38- تهیه واکسین های مختلف دوره ئی 39- قالب

تخم مرغ 40- البسه کارگری 41- تانکر ذخیره روغنیات 42- وسایل برقی 43- ترنینگ

پرسونل 44- متخصص تغذیه و پرورش

وضعیت مرغداری در کشور و راه های ...

45- استخدام پرسونل فنی، کارگران و محافظین 46- سامان الات فالتو 47- تهیه روغنیات و تیل 48- آشپز خانه، وسایل آشپز خانه و مواد خوراکه (4).

باید گفت که بخاطر توسعه و انکشاف هر سکتور بخصوص مرغداری باید محاسبات ارزش اقتصادی آن صورت گیرد تا مقدار تفاوت مصارفات و مفاد خالص معلوم گردد. در صورت تفاوت مصارفات نسبت به مفاد خالص کمتر باشد پروژه به طرف مثبت و توسعه و بر عکس آن پروژه به طرف منفی و رکود خواهد رفت.

اینک قرار ارقام داده شده از فارمداران فارم های مرغداری گوشتی و تخمی و دیگر منابع، محاسبات ارزش اقتصادی مرغ های گوشتی و تخمی در جداول ذیل صورت گرفته است.

جدول 4: ارزش اقتصادی مرغ های گوشتی طور اوسط به افغانی در مدت

45 روز

نوع مرغ	تعداد مرغ	قیمت فی چوچه مرغ	قیمت تمام شد	مصارف روزانه	مصارف 45 روزه	مرغ 2.5kg	قیمت فروش فی نظریه	قیمت مجموعی	مفاد خالص	مفاد خالص ماهوار
گوشتی	100	12	1200	160	7200	250	25000	17800	11866	

قرار جدول فوق، در صورت پرورش مرغ گوشتی در مدت 45 روز 17800 افغانی و در ماه 11866 افغانی مفاد خالص را نشان می دهد که مقدار پول متذکره مصرف ماهانه یک فامیل را طور اوسط کفایت می کند.

طبیعت

جدول 5: ارزش اقتصادی مرغ های تخمی طور اوسط به افغانی در مدت 180 روز

نحوه مرغ	تعداد مرغ	قیمت فی قطعه مرغ	قیمت تمام شد	مصارف ماهوار	مصارف شش ماهه	تعداد تخم تولید شده در بکروز	قیمت فروش فی عدد تخم	مجموع	قیمت مجموعی 180 روزه فروش تخم	منفاذ خالص	منفاذ خالص ماهوار
تخمی	100	250	25000	5000	30000	95	7	665	119700	89700	14950

جدول فوق نشان میدهد که در صورت پرورش مرغ تخمی در مدت 6 ماه 89700 افغانی مفاد خالص بدست می آورد که مقدار پول متذکره ماهانه 14950 افغانی می شود بنابراین مقدار پول متذکره طور اوسط ماهوار کفايت یک فامیل را می کند.

نتیجه گیری

بناءً وضعيت مرغداری در کشور به مرور زمان رو به بهبودی بوده و در ضمن پرورش و تولید مرغ در اقتصاد فامیل ها و جامعه از اهمیت خوبی برخوردار بوده است، زیرا تولید، محصول گوشت و تخم در فارم های مرغداری و عرضه آن به مارکیت های داخلی و خارجی طبعاً در بهبود اقتصاد فامیل ها و کشور کمک کرده و از اهمیت و ارزش خوبی در توسعه مرغداری در کشور برخوردار خواهند بود و همچنان در پهلوی موارد ذکر شده اعمار مرغ خانه های ستندرد با حفظ الصحیه آن یکی از مهمترین راه های توسعه مرغداری در کشور است.

جدول (1) تعداد تولید پرنده گان را در کشور مکریک به 9000 میلیون قطعه در سال نشان داده که بزرگترین تولید کننده مرغ در کشور های ذکر شده می باشد. کشور برازیل 200 میلیون قطعه در سال بوده که کمترین تولید را نشان داده است.

وضعیت مرغداری در کشور و راه های ...

همچنان در وضعیت فعلی در جدول (2) تولید مرغ سالانه (8) میلیون 400 هزار قطعه می باشد. ارزش دالری آن 24 میلیون 705 هزار 882 دالر را نشان داده است. بنابراین مقدار تولید شده مرغ برای 6 میلیون فامیل در افغانستان بسنده نبوده و وضعیت خراب تولید مرغداری را نشان میدهد.

بناءً جدول (3) نشان میدهد که 360 میلیون تولید مرغ در سال می تواند کشور افغانستان را بسنده و بسوی کشور های عمده تولید کننده مرغ در جهان و از جمله کشور های مهم صادر کننده در جهان نشان میدهد.

همچنان، به اساس ارقام داده شده اداره احصائیه مرکزی در سال 1393 به ارزش زیادتر از 63 میلیون دالر گوشت مرغ از کشورهای مختلف وارد کشور گردیده است. در حالیکه جدول (3) نشان میدهد، در صورت توسعه دادن مرغداری نه تنها 63 میلیون دالر گوشت مرغ وارد کشور نمی گردد بلکه 1058 میلیون 823 هزار و 529 دالر عاید کشور می گردد.

در جدول (4) و (5) ارزش اقتصادی، مشاهده می شود مفاد خالص مرغ های گوشتی در 30 روز 11866 افغانی و از مرغ های تخمی در 30 روز 14950 افغانی را در جداول از خود نشان داده است، بناءً از محاسبات فوق گفته می توانیم که مرغ های تخمی نسبت به مرغ های گوشتی 3084 افغانی تفاوت مفاد زیادتر ماهوار را از خود نشان داده است.

پیشنهادات

مطلوب ذیل پیشنهاد می گردد:

- 1- احداث فارم های مرغداری در سطح ولایات
- 2- آموزش در مورد پرورش و تربیه مرغداری در کشور
- 3- تهییه قرضه برای احداث فارم های مرغداری برای علاقمندان

آخذ

1- سمسور، عبدالقادر. مرغداری، مرکز منابع نشراتی و اطلاعاتی اکبر، سال

80، ص 1379

طبیعت

2- شریفی، سید میرک شاه. رهنمای مرغداری، مطبعة دولتی، سال 1365 ص

.136

3-..... 1382 year. Available at ;<http://www.itpnews.com> (accessed 14/6/1396).

4- ahmadyar. امراض مرغداری 1393 year Available at; <http://www.noormags.ir> (accessed 20/6/1396).

6- Farhad. 1375 year Available at; Nok. talaa. blogfa. (accessed 6/7/1396).

7- فعالیت پرورش طیور 1 year Available at: chicken-device.com/ (accessed 28/6/1396).

څېړنیار محمد منیر نظیری

د وروستی یوې لسیزې په بهیر کې د ګرنیزو محصولاتو په زیاتوالی کې د شنو خونو ونده

لنديز

خرګنده ده چې شنې خونې د چاپېریال شرایط د نبات په ګټه بدلوی او هغوي ته د وده یز فصل پرته د ودې او پراختیا امکانات برابروي او یا هم د نباتاتو د وده یز فصل د لنډېدو سبب گرځي، له بل لوري د حاصل ورکولو فصل اوږدېروي او د حاصلاتو کچه زیاتېري، نو په دې دول کولای شو چې محصولات په بنې موقع سره بازار ته وړاندې کړو. بل د پام وړ تکى دادی چې، ځینې تکثيري پروګرامونه او څېړنیز کارونه هم کولای شو چې په دوامداره توګه د شنو خونو دنه تر سره کړو.

تجربو په ډاګه کړي ۵۵، چې په شنو خونو کې د محصولاتو د تولید کچه نسبت بهزني یا ازادې ساحې ته دېر ده او له بل لوري د کال په ټولو فصلونو کې په مسلسل ډول د تازه سبو د تولید سبب گرځي، نو په دې اساس په شنوخونو کې د سبو د روزنې په واسطه کبدای شي چې د کال په اوږدو کې د هېوادوالو د تازه سبو اړتیاوې پوره شي او هم د یو اندازه اسعارو د لېږد مخنيوی وشي، کوم چې د سبو د پلورلو لپاره بهنېو هېوادونو ته لېږدول کېږي او له بل اړخه د یو اندازه اسعارو د راتلو

طبيعت

او هم د خان بسياريني سبب و گرخي. په دې مقاله کې د کرنيزو محصولاتو په زياتولي کې د شنو خونو د وندي په اړه یو خه مالومات خاى پر خاى شوي دي.

سريرزه

خزنګه چې خرگinde ده، د چاپېريال عوامل لکه د تودو خې درجه، لنده بل، رينا او داسي نور د نباتاتو د ودې او پراختيا لپاره د کال په ټولو فصلونو کې یوشان نه وي، له یوه وده يز فصل خخه و بل وده يز فصل ته توپير لري، دغه توپير نه یواخې دا چې له نباتاتو خخه د ودې او پراختيا چانس اخلي، حتی د هغوى د مړينې سبب هم گرخي، له بل لوري د زراعتي محصولاتو د مصرف کوونکو غونښتنې د کال په اوږدو کې په پر له پسې ډول وي، چې د پلورونکو دغه غونښتنې تر یوه حده د محصولاتو د پروسيس په واسطه پوره کېږي، خونه شي کيدلای چې د هغه و ګړو احتیاجات چې غواړي د کال په اوږدو کې له تازه محصولاتو، په ځانګړي ډول له سبو خخه ګتهه واخلي، پوره کېږي. د مثال په ډول د روميانو له رُب خخه ګتهه اخستنه په هغه وخت کې چې د روميانو تازه محصول په بازار کې شتون ونه لري، تر یوه حده د دغه محصول د مصرف کوونکو اړتياوې پوره کولاي شي، مګر هېڅکلهه نشي کولاي چې د روميانو د تازه محصول خاى ونيسي، ځکه نو هغه لاره چې کولاي شي دغه ستونزه تر دېره حده هواره کېږي د شنوخونو جوړول دي، ځکه چې د شنو خونو په شتون کې کولاي شو، چې نباتات په بنه ډول د کال په ټولو موسمونو کې وروزو.

همدارنګه هغه ستونزې چې د وده يز فصل د لنډوالۍ، د وده يز فصل خخه پرته دسبو نه روزنه، نباتي ناروغۍ او افتونه هغه فکتورونه وه، چې د شنوخونو د رامنځ ته کېدو سبب و گرځبدل او د دغه خونو د پراختيا او مثبتو نتيا جوله امله یو ستر انقلاب د سبو او زينتې بوټو په تولید کې را منځ ته شو.

د څېړنې اهميت: د کال په ټولو فصلونو کې هېډادوالو ته د تازه کرنيزو محصولاتو رسول، د ځانګړي اهميت لرونکي دي.

د څېړنې مبرميت

لكه خرنګه چې د نړۍ نفوس ورڅه تر بلې د ډېرېدو په حال کې ده او د نفوس دا

د وروستي يوي لسيزي په بهير کې د ...

دېرپنه غذايي توکو ته د اړتیا په زياتوالی او په ټولنه کې د وګرو په عايد مستقیم تاثير لري او له بل لوري د نړۍ اکشري کرنیزې Ҳمکې په Ҳانګې دول زمونږ د هبواد، د کورونو او ودانیو د جورېدو له کبله د کمېدو په حال کې دي، نو اړینه ده، چې د Ҳمکې او اوبو له محدودو امکاناتو خخه اعظمي گته واختنل شي او د زراعت تشديدي ميتد (Intensive agriculture) پلي شي. د شنو خونو د دودلو او په هغوا کې د کښت په واسطه کېدای شي، چې د کال په ټولو فصلونو کې د اړتیا وړ سابه تولید شي.

د څېرنې موخه

له دي مقالې خخه موخه، د هبواد په شنوخونو کې د کرنیزو محصولاتو د ډولونو پېژندل او په ورسټي لسيزه کې د کرنې په سکتور کې د شنو خونو پراختيا او د محصولاتو د کچې څېړل دي.

دا چې شنې خونې د کرنیزو محصولاتو د تولید لپاره، پرته د هغوى د وده یز فصل خخه دېږي مهمې دي، بنه به دا وي تر خو په شنو خونو او د هغوى په ډولونو باندي يو څه رنا واقول شي.

د څېرنې پونتنه

په څه دول کولاي شو چې د کرنیزو محصولاتو تولیدات زيات او د کال په ټولو فصلونو کې تازه کرنیز محصولات تولید کوو؟

د څېړنې ميتد

په دي مقاله کې د کتابتوني او ساحوي ميتد خخه ګته اخيستل شوي ۵۰.

شنې خونې (Green houses)

تاريچه: که څه هم د سبو روزنه په شنو خونو کې له شپاړسمې زېرديزې پېړۍ را په دېخوا رواج درلود، خو په شنو خونو کې نننۍ د سبو عصرې روزنه د لومړي خل لپاره په 1960 زېرديز کال په جاپان کې پیل او وروسته بیا له هغه ځایه شمالي امريكا په Ҳانګې دول ګلفورنيا او اروپا ته لمن پراخه شوه. په 1970 زېرديز کال کې ټوله 160 زره هكتاره Ҳمکه د سبو د کښت په موخه نیول شوې وه، له هغې خخه 28 زره هكتاره د

طبيعت

اميکا په متحده ايالاتونو، 46 زره هكتاره په جاپان، 25 زره هكتاره په فرانسه، 5 زره هكتاره په رومانيا او 22 زره هكتاره په استراليا کي د سبو تر کښت لاندي راغلي وه. په اوسني وخت کي په نړيواله کچه جاپان 35000 هكتاره، اسپانيا 18000 هكتاره، او هالند 10000 هكتاره خمکه شنو خونو لپاره خانګري کړي ده، چې ياد هېوادونه په شنوخونو کي د سبو د روزني او توليد له پلوه د نړۍ مهم هېوادونه شمبېل کېږي. اسپانيا 90 سلنډ، جاپان 60 سلنډ، ايطاليا او هالند هر یوه 50 سلنډ شنې خونې یوازي د سبو د روزني لپاره خانګري کړي دي (31:1).

د شنو خونو د جورولو د وسایلو تیته بیه په خانګري دول پلاستيك او د بشري خواک کافي شتون په هغه هېوادونو کي چې لړ پرمختللي دي، ددي سبب شوې چې په دې هېوادونو کي د شنو خونو خخه د ګټې اخستني لامل شي (3).

د شنو خونو تعريف: هغه جورښونه چې د پلاستيك او یا بنېښې په واسطه پونسل شوې وي او د نبات د ودې لپاره د اړتیا وړ چاپيریالي شرایط چمتو کړي د شنو خونو په نامه يادېږي. د شنوخونو د جورولو خخه موخه د کرنيزو محسولاتو روزل دي او په فعالو شنو خونو کي د کال په هغه وختونو کې، چې د چاپيریال شرایط د نبات د ودې لپاره وړ نه وي کبداي شي، چې کرنيز محسولات وروزل شي.

شنې خونې دې دولونه لري چې په عمومي دول په دوه برخو وېشل کېږي.

1- ساده کرنيزې شنې خونې (Solar agricultural Greenhouses)

2- فعالې کرنيزې شنې خونې (Active agricultural Greenhouses)

1- ساده کرنيزې شنې خونې (Solar agriculturalgreenhouses): د هغه

شنو خونو خخه عبارت دي، چې د هغوي د تودولو لپاره یواخي د لمړ له تودوخي خخه ګټه اخستل کېږي او د شنو خونو په منځ کې د تودوخي درجه د لمړ د تودوخي د درجي تابع وي. د تودوخي هغه درجه چې د لمړ د وړانګو د لګبدو له امله په شنو خونو کې ذخیره کېږي، نبات ته دا وړتیا وربښې تر خو په سره هوا کې خپلې ودې ته دوام ورکړي (د شنو خونو منځ کې د ازادې سيمې په پرتله د تودوخي درجه لوره وي او په سره هوا کې نبات تر بوي حده د زيانمن کېدو خخه ساتي). لکه خرنګه چې يې له نامه خخه

د وروستي يوي لسيزي په بهير کي د ...

خرگندپري، ساده شنې خونې په لې لګښت سره جوړپري او ډېر ژر ګټې اخستني ته چمتو کېږي.

2 - فعالې شنې خونې (Active agricultural Greenhouses): په دي شنو

خونو کي د تودو خې درجه ثابته او تر کنترول لاندي وي. کله چې د لمړ وړانګې شنوخونو باندي لګېږي او د تودو خې درجه د نبات د ودې لپاره وړ وګرځي د لمړ له تودو خې څخه ګټه اخستل کېږي او په هغه صورت کي چې د لمړ تودو خه ضعيفه او یا ډېره لوړپري په دي صورت کي نور ځانګړي سيستمونه چې اړین دی ځای پر ځای او د تودو خې په لوړولو او یا ټېټولو کي تربنې ګټه اخستل کېږي. هغه سيستمونه چې له هغو څخه په دي ډول شنو خونو کي ګټه اخستل کېږي په لاندي ډول دي.

1. ګرمونکي سيستمونه: په دي سيستمونه کي د مرکز ګرميو څخه چې د اوږو د دوران يا د سوند مواد او برقي انرژي په واسطه تودبوري، ګټه اخیستل کېږي. دا سيستمونه د شنو خونو په منځ کي د تودو خې درجه ثابته ساتي.

2. سروونکي سيستمونه: دا سيستمونه د یوه بادپکي یا آيرکنډيشن درلودونکي دي چې د شنو خونو د تودو خې د درجي په ټېټولو کي تربنې ګټه اخستل کېږي. په هغه صورت کي چې د نسبتي لنده بل کچه لوړه وي، سروونکي سيستم سره هوا د شنو خونو منځ ته لېړدو وي او د باد (شمال) په واسطه د شنو خونو د منځ د نسبتي لنده بل کچه بدلوې

3. په شنو خونو کي بوټو ته سره په معمول ډول په اوږو کي د سري د ګډولو (منحلولو) له لاري رسول کېږي.

4. ځينې درملونه هم په شنو خونو کي د شنو خونو کي د اوږو له لاري بوټو ته رسول کېږي.

5. د نور تامينولو لپاره د برق سيستمونه: عبارت د هغه ګروپونو څخه دي چې، کله لمړ په وړئو کي پت وي د رېسا په موخه د شنو خونو منځ کي تربنې ګټه اخستل کېږي (4).

6. د تهويې سيستم:

د هېواد په بېلابېلوسيمو کې شنې خونې او په هغو کې د کرنیزو محصولات تولید

له ورسټیو جګرو خخه د مخه هم په هېواد کې يو شمېر شنو خونو شتون درلود، چې له هېي جملې خخه کولای شود بادام باغ د شنې خونې يادونه وکړو، خو له به مرغه اوس نړدي ټولې پخوانۍ شنې خونې له منځه تللې دي. له 2002 زېړدیز کال راهیسې د فرانسې هېواد زمونږد هېواد د کرنې، اوبو لګولو او مالداري وزارت سره په خینو مواردو لکه: ترویج، تولید، حیوانی روغتیا، اصلاح شوی تاخمنو، باگداری او کوپرانیفونو کې مرسته پیل کړه، چې د شنو خونو جورول هم په کې شامل وه (11).

پدې ورسټیو کلونو کې د کرنې، اوبو لګولو او مالداري وزارت د خینو بین المللی موسساتو تر خنګ دا کوبښن کړي تر خو د هېواد کرونډګر د ورځنيو کرنیزو علومو سره اشنا کېي، چې له امله یې د کرنې په برخه کې خه نا خه بدلونونه رامنځ ته شوې دي، چې له هغه جملې خخه یو هم په شنو خونو کې کرنه ده. کرونډګر د هېواد په ډېرولایتونو کې په شنو خونو کې کرنه ته مخه کړي ده او هم د هېواد په لوپدېخو او شمالی ولايتونو کې سبو او ګلخانه یې مېوو تولید دود موندلی دي، له هغو راپورونو خخه چې نشر شوی، د هېواد لوپدېخو ولايتونه په ځانګړي ډول د فراه ولايت په ډول کرنې کې لومړیتوب لري، چې د دې ولايت لسګونه هكتاره ځمکه د شنو خونو د محصولاتو تر کښت لاندې ده (12).

لكه خرنګه چې زمونږد هېواد په خینو سیمو کې د ژمي موسم اوږود دی او له بل لوري د جګړې د کلونو نه مخکې او یو خو کاله ورسټه هم په شنو خونو کې کرنه د او سنیو کلونو په پرتله پراختیا نه وو کړي او آن تر او سه هم تر ډېره حده سابه په ازاده هوا کې په عنعنوي او سنتي ډول روزل کېږي، نو له دې کبله به په تپرو کلونو کې د کال په بهير کې د بهريو هېوادونو محصولات زمونږد هېواد بازارونو ته را واردېدل. له نېکه مرغه اوس په شنو خونو کې د کرنې له کبله د کرنیزو محصولاتو په ځانګړي ډول د سبو تولید ډېر شوی، نو له دې سره د وارداتي محصولاتو کچه را ټبیته شوې ده او هم په خینو مواردو کې زمونږ محصولات باندینيو هېوادونو ته

د وروستي يوي لسيزي په بهير کې د ... صادرپوري (12).

د يوي خپنې له مخي چې د 1385 لمریز کال په پسرلي کې په دوو شنو خونو کې چې 270 متر مربع مساحت يې درلود د بادرنگو د حاصلاتو په کچه باندي ترسه شوي وه، په لاس راغلي ارقام يې په لاندیني جدول کې راول کېږي: لومړۍ جدول: په 1385 لمریز کال په دوو شنو خونو کې د بادرنگو په حاصل د ترسه شوي خپنې ارقام

خالصه ګته (افغانی)	لګښت (افغانی)	په لاس راغلي پیسې (افغانی)	د تولید شوو بادرنگو شمېر (دانه)	شمېره
-	-	33100	8465	1
-	-	28175	7286	2
-	-	11875	4300	3
-	-	7930	2650	4
70085	11000	81085	22701	مجموعه

د پورتنې جدول له اقامو خخه داسي خرگندېږي، چې د یو فصل په خلورو بېلاپلوا وختونو کې راټول شوود بادرنگو حاصلاتو خخه 70085 افغانی خالصه ګته په لاس راغلي ده (57:2).

د کرنې، مالداری او اوبو لگونې وزارت د سبزیجاتو د تولید او پراختیا د آمریت د مالوماتو په اساس پرته له نورستان ولايت خخه د هېواد په ټولو ولايتووو کې د شنو خونو شمېر 10740 ته رسپېري، چې په يادو شنو خونو کې د سبو بېلاپل دولونه، لکه: بادرنگ، روميان، تیندي (کدوګک)، دلمه مرچ، توربانجان او داسي نور، چې د هغوي د وده یز فصل لنډ وي، روزل کېږي.

د پورتنېو شنو خونو د هري يوي پراختیا تر 9x22 او یا هم 9x33 متر مربع پوري رسپېري، خود ځینو او برودوالی بیا آن تر 100 متروپوري هم وي، چې یادي شنې خونې د کرونډګرو د ځمکو د اندازې، اړتیاوو او غوبښتو په اساس جوري شوي دي. د دغه شنو خونو د جورښت 70 سلنې لګښت د F - CARD موسسې او 30 سلنې یې خپله بزرګرانو په

طبيعت

غله اخستي وه.

د يادولو وړ د چې په شنو خونو کې کښت او کار د کروندګر په واسطه د کروندې په اداره کولو، ياني کروندګر کولاي شي چې د خپلو شنو خونو څخه دوه او یا هم درې فصله حاصل واخلي. خو کاله وړاندې د ژمي په موسم کې د هېبواډ په بازارونو کې کورني بادرنگ موجود نه وه، خو اوس یې د هېبواډ په بېلاپلولو ولايتونو کې تر لاسه کولاي شو. د مرغومي د مياشتې په رارسېدو سره د سپو سيمو په شنو خونو کې کار بندېري، ځکه په يادو سيمو کې د شنو خونو لپاره هغه وسائل او امکانات چې وشي کولاي د تودوخي درجه، رنا او لنده بل د ژمي په موسم کې برابر کړي، شتون نه لري. ولايتونه د شنو خونو د شمېر د موجوديت په اساس په لاندي دول درجه بندې شوي دي.

دوهم جدول: د شنو خونو د شمېر د موجوديت په اساس د ولايتونو درجه بندې

شمېر	د ولايت نوم	د شنو خونو شمېر	درجه	کرنیز محصول
1	فراه	3723	لومړۍ	سابه
2	هرات	522	دوبیم	
3	دایکندي	360	دریم	

په 1391 او 1392 لمریز کلونو کې د CARD - F د موسسې د هېبواډ په ځینو ولايتونو لکه کابل، ننګرهار، میدان وردګ او بلخ کې شنې خونې په کمان ډوله بنو او بېلاپلولو سايزونو، چې په لومړيو وختونو کې یې اندازې 4×12 متره مربع وي، د سوداکريزو موخو لپاره جوري کړي، وروسته له دې چې ګټوري ثابتې شوې پراخوالې یې تر 9×33 متره مربع پوري ورسيده.

پورتنې شنې خونې د سبو د تولید له پلوه به دریو ډلو وېشل کېږي.

- 1- هغه شنې خونې چې په هغو کې Fruit vegetables (هغه سابه چې مېوه تولیدوي) روزل کېږي، لکه: بادرنگ، روميان، توربانجان، مرج او داسي نور.
- 2- هغه شنې خونې چې په هغو کې Leaf vegetables (پانه یز سابه) روزل کېږي، لکه: پالک، ګندنه، کاهو، نعنا او داسي نور.

د وروستي يوي لسيزي په بهير کي د ...

3- هغه شني خونې چې په هغه کي Root vegetables (هغه سابه چې له رېښو خخه يې گته اخستل کېږي) روزل کېږي، لکه: مولۍ، ګازري، شلغم او داسې نور. همدارنګه، د F - CARD موسسې سېر کال 917 سوداګریزې شني خونې چې نړدي 113.47 جريبه ځمکه يې نیولي دهد هبواډ په بېلاپللو ولايتونو لکه: ننګرهار، بدخشان، پروان، کابل، کندهار، خوست، لغمان، کندز، تخار او هلمند کې جوري کې او ګټې اخستنې ته چمتو دي. پدې شنو خونو کې د سبو بېلاپل ډولونه کرل کېږي، چې کلنی حاصل يې تر 6462 متریک ټنونو پورې رسپېري (5).

همدارنګه په کابل کې د NHLP موسسې د مسولينو په وينا د 2009 زېرديز کال خخه تر دي دمه د هبواډ په شلو ولايتونو (میدان وردګ، اروزگان، نورستان، خوست، پکتیکا، کابل، ...) کې هغه بېخې چې نشي کولای له کور خخه بهر کار وکړي، دې موسسې د هغوى د کور په یوه برخه کې کورني باچې (kitchen garden) (وړې شني خونې) په ډول چې اندازه يې تر 4×10 او یا هم 4×12 مترو مربع پورې رسپېري، جوري کې او د جورو لو ټول مصارف يې د NHLP موسسې له خوا ورکړل شوي دي. همدا راز د هرات په ولايت کې د شنو خونو خخه د ګټې اخستنې ګلتور په پراخه کچه دود شوي. د هرات په ئینو ولسواليو کې د 1395 لمريز کال کې د بادرنګو د روزنې په موخيه تر سلو ډېږي شني خونې جوري شوي وي. د دي شنو خونو د خاوندانو او کارکوونکو په وينا په یاد کال کې 200 زره ټنه بادرنګ په هرات کې توليد شوي و. پورتنې شني خونې، هره یوه يې له 500 خخه تر 600 مترو مربع پلنواли لري، چې یوازې د بادرنګو د توليد په موخيه جوري شوي دي او داسې اټکل کېږي چې هره یوه به يې د کال 30 ټنه بادرنګ توليد کړي (6).

له هغه اقامو خخه چې د هرات د کرنې او مالداري له ریاست خخه سېر کال کې تر لاسه شوي داسې خرګندېږي، چې په یاد کال کې 350 سوداګریزې شني خونې په دي ولايت کې شتون لري، د دي شنو خونو تر کښت لاندي 1200 جريبه ځمکه ده او د محصولاتو د راتولولو په وخت کې په دي شنو خونو کې د 12000 ټنونه شا او خوا کارکوونکي په کار بوخت وي (7).

يو له هغو ځایونو خخه چې پکې دودیزه کرنه نوي کرنې ته د بدلون په حال کې ده، د کابل د ولایت د پغمان ولسوالۍ ده. په دې ولسوالۍ کې بنوالان او بزگران وايي، د دوى د کرنیزو محسولاتو کچپد نويو مېټدونو په دودولو سره خو برابره ډبروالۍ موندلې. د يادي ولسوالۍ یو تن ګروندګر داسي څرګندوي: هغه حاصلات چې له شنو خونو خخه لاس ته راخېي نسبت معمولي حاصلاتو ته درې برابره ډبروالۍ نسيي. نوموري وايي په شنو خونو کې د کښت او کار سره له یوې خوازمونې حاصلات ډېر شوي او له بلې خوا په شنو خونو د اګروتخنيکي فكتورونو د بنه تطبيق له وجې د عالي کيفيت لرونکي حاصلات په لاس رائي.

د پغمان د ولسوالۍ د کروندګرو په وینا، د ازادې فضا او د شنو خونو د فضا تر منځ توپير په دې کې دې چې په ازاده فضا کې محسول ژر وده نه کوي، مګر په شنو خونو کې بادرنګ يا روميان (2-3) ورڅو په بهير کې پراختيا کوي، خو په ازاده فضا کې دغه پراختيا ډېر ورو وي. د یوې شنې خونې خخه چې 250 متره مربع مساحت ولري، په یوه اونۍ کې په منځني ډول تر 700 کيلو ګرامو پوري حاصلات لاس ته راړل کېږي او هم په یوه وده یېر فصل کې ور خخه تر 50 زره افغانیوپوري ګتهه تر لاسه کېږي. د کرنې، مالدارۍ او اوبلو لګولو وزارت د کليو پراختيا او بیا رغونې د برنامې دفتر د کابل ولایت د ولایتي خانګې په حواله، په 1395 لمريز کال کې 82 شنې خونې د کابل په 14 ولسوالیو کې پلان شوي دي، خو تراوسه په څلورو ولسوالیو کې 55 شنې خونې بزگرانو ته تسلیم شوي دي. د نوموري په وینا د شنو خونو خخه چې د بادرنګ او روميانو کوم حاصلات لاس ته راخېي، د کابل او سپدونکو لپاره بسننه کوي او هم یو اندازه یې د ځينو سوداګرو له خوا پاکستان، تاجکستان او نورو هپوادونو ته صادرېږي.

د نوموري وزارت مسولينو په 1395 لمريز کال کې داسي څرګندوله، چې د همدي کال تر پايه پوري به په هېواد کې 630 نورېلويې شنې خونې جوري شي او ددي سره سره ياد وزارت په پلان کې لري، چې 2000 نوري منځني او او وړې شنې خونې هم جوري کړي. همدارنګه د کابل ولایت د پغمان، بګرامي او ده سبز په

د وروستي يوي لسيزي په بهير کي د ...

ولسواليو کي به 16 جريبه ْحمه په قطره يي اويو لگولو سيستم سره سمبالي شنې خونې رامنځ ته شي. د دغې برنامې د تخنيکي تييم د وړاندوينې له مخي به يادي خونې د کال 820 متريک تنه د سابو محصولات توليد او بازار ته وړاندي کړي. او 75 تنو خخه زياتو وګرو ته به د کار فرصت برابر شي (8).

هغه گزارشونه چې د فراه ولايت د کرنې له رياست له خوا په 1394 کال کې خپاره شوې دي، دا ولايت په شنو خونو کې د کرنې په مرسته د بادرنګو، خټکبو، هندوانو، روميانو، توربانجان او نورو د سبو د ډولونو د توليد له پلوه په ځان بسیا دي. د فراه ولايت په شنو خونو کې 90 سلنډه بادرنګ، 10 سلنډه روميان او نور سابه د کال په دوو فصلونو پسرلي او مني کې کړل کېږي. د دې ولايت د شنو خونو محصولات برسيړه پر دې چې د هېواد د لوبدېئې حوزې تولو ولايتونو او مرکز ته راوېل کېږي، حتی تر يوې اندازې له هېواد خخه بهر نورو هېوادونو ته لکه: تاجکستان، ازبکستان، ترکمنستان، ایران او پاکستان هم صادرېږي. لکه څرنګه چې په شنو خونو کې د محصولاتو کچه نسبت ازادي هوا ته ډېره ده، او هم د ټول کال په اوردو کې په شنو خونو کې محصولات په ځانګري ډول د سبو بېلاښل ډولونه روزل کېږي، له دې کبله اوس زمونې هېوادوال کولای شي، چې د کال په اوردو کې تازه سبوتله لاس رسی ولري (12).

دریم جدول: په 1394، 1395 او 1396 لمريز کلونو کې د فراه ولايت د شنو خونو فعالیت

کال	تر کښت لاندې ْحمه (جريب)	له یو جريب څخه د حاصلاتو کچه (ټن)	ټوله د حاصلاتو کچه (ټن)	د ناخالصو عوايدو کچه (افغانۍ) میلیون	د کار کونکو شمېر
1394	1650	30	19500	195	118
1395	2500	33	82500	825	450
1396	2500	33	82500	1027,5	-

د پورتني جدول خخه داسي خرګندېږي، چې د فراه ولايت په شنو خونو کې د

طبيعت

حاصلاتو او عوايدو کچي په 1395 لمريز کال کي نسبت 1394 لمريز کال ته او په 1396 لمريز کال کي نسبت 1395 لمريز کال ته زياتوالی موندلی ده.

له شنو خونو خخه د پېر حاصل تر لاسه کول، دېره گنه لاس ته راوړل او لې کار کول دا ټول هغه فكتورونه دي چې د دې سبب شوه چې د فراه په ولايت کې دغه صنعت په چتيکي سره پراختيا وموسي. د فراه بناري د باغ پل کلي یو تن بزگر داسي وابي چې په یوه جريښه کې یې شنې خونې جوري کوري دي او د دې شنو خونو د جورو لو لپاره یې اوه سوه زره افغانۍ مصرف کوري دي، اوس پکي بادرنګ او روميان کري او بنې حاصل ورکوي، خپل حاصلات په اونۍ کې دوه څلني ټولوي چې په هر خل حاصل ټولونې سره د 1600 کيلو ګرامو خخه زيات د بادرنګ او روميانو حاصلات تر لاسه کوي. نوموري وايي کوم حاصلات چې یې لاس ته راوري له هغه خخه بادرنګ یو کيلو له 28 خخه تر 30 او روميان یو کيلو له 6 خخه تر 8 افغاناني پوري پلوري.

د دې ولايت کروندګر د خپلو حاصلاتو د ساتلو لپاره سړو خونو له نه موجوديت خخه شکایت کوي، ځکه د سړو خونو نه شتون له امله په ژمي کې د ايران او پاکستان محصولات د فراه ولايت بازارونو ته راننزوzi او د داخلې حاصلاتو بيه را تيتموي او هم شکایت لري، چې حکومت باید د دوى د حاصلاتو لپاره کورني او بهرنې بازار پیدا کړي (9).

سېر کال په ياد ولايت کې 2500 جريښه ئمکه شنو خونو کې د کرنې په موخي نيوں شوي ده، چې له هر جريښه یې نېړدي 33 تنه حاصل لاس ته راخي. هغه عايدات چې له يادو شنو خونو خخه تر لاسه کېږي نېړدي 15 مليونه امريکائي ډالر ټاکل شوي دي. له بل لوري د فراه ولايت د کرنې او مالداري رياست له شنو خونو خخه لاسته راغلي عايد کچه نېړدي 22 مليونه امريکائي ډالر بشبي او داسي خرگندوي چې د فراه د کرنې او مالداري رياست دا عوايد د شنو خونو د محصولاتو د پېرودونکو په مرسته ټاکلي دي. نوموري رياست وايي: کله چې سېر کال د وري د مياشتې په اتلسمه نېته د بادرنګو د حاصلاتو راټولول پېل شو، د یو کيلو بادرنګو قيمت په بازار کې له 8 خخه تر 28 افغاناني پوري، د بادرنګو د بېي د لورالي یواخني لامل دا

د وروستي يوي لسيزي په بهير کې د ...
و، چې حکومت د وارداتي بادرنگو گمرکي تعرفه لوړه کړه، دا لوروالی ددي باعث شو
چې کرونډګرو د عايد کچه خو ئخلي زياته شي (10).

پایلې

له پورتنيو خرګندونو خخه دي پایلو ته رسپرو چې:
له ورسټيو جګړو خخه د مخه او هم خو کاله وروسته په شنو خونو کې کرنې د
اوسيني وخت په پرتله دومره پراختيانه وه کړي، د سبو او پالېزې مېوو کرنې او روزنې
عنعنوي او سنتي بنه درلوده، دا چې په هېواد کې د کال په ټولو فصلونو کې پورتنۍ
نباتات نه کړل کېدل، نو دا محصولات به له بهرنۍ هېوادونو خخه راواردېدل او په
مقابل کې به یوه غوبښه اندازه اسعار له هېواد خخه د باندې تلل.

لكه خرنګه چې يادونه وشوه په شنو خونو کې د محصولاتو په ځانګړي ډول د
سبو او پالېزې مېوو د تولید کچه نسبت ازادي هوا ته لوړه ده او هم کولاۍ شو چې
د کال په ټولو فصلونو کې کرنیز محصولات تر لاسه کړو. په همدي اساس له نېکه
مرغه هغه کرنیز محصولات چې زمونږ د هېواد له شنو خونو خخه تر لاسه کېږي، سره
له دي چې د تول کال په بهير کې زمونږ د هېوادوالو ورخنۍ اړتیاوې پوره کوي، یوه
اندازه یې له هېواد خخه بهر نورو هېوادونو ته هم صادرېږي، چې دا په خپله د دي
خونو ارزښت او د هغوي د پراختيا اهمیت خرګندوي.

وړاندیزونه

1. لکه چې خرګنده شوه، په شنو خونو کې د حاصلاتو د تولید کچه لوړه ده،
نو اړينه ده چې د کرنې دي سیستم ته پراختيا ورکړل شي.
2. دولتي او خصوصي سکتورونو ته وړاندیز کېږي ترڅو په دي برخه کې
سرمایه ګذاري وکړي او هم په هېواد کې معياري او فعالې شنې خونې گتې اخستنې
لپاره چمتو کړي.
3. د کرنې، مالداري او اوږو لګولو محترم وزارت ته وړاندیز کېږي ترڅو د شنو
خونو د جوړولو او په هغه کې د کښت او کار په اړه فني او تخنیکي روزنیز کورسونه
او ورکشاپونه ګروندګرو او د کرنې د برخې کارکوونکو ته په لاره واچوي.

طبيعت

4. همدا راز د اطلاعاتو او فرهنگ محتر وزارت ته وړاندیز کېږي ترڅو د شنو خونو او په هغو کې د کښت او کار د ګټو په اړه ټولنیزو میدیاواو کې تبلیغاتي او ترويجي خپرونو وکړي.

5. د دې لپاره چې د محصولاتو له خرابیدو څخه مخنيوی وشي د کرنې، مالداري او اوبو لګولو محترم وزارت ته وړاندیز کېږي، ترڅو په هېواد کې سړې خونې جوړې او بزگرانو ته يې د ګتمې اخستنې لپاره چمتو کړي.

6. د علومو اکادمي عالي مقام ته وړاندیز کېږي ترڅو د څېړنیزو موخو د تر سره کولو لپاره په دې برخه کې علمې-تحقیقي پروژې طرح او تطبیق کړي.

مآخذ

1. پيوست، غلام على. سبزيکاري. چاپ پنجم. مطبعه: دانش پذير. ايران. 1388.

ص 577

2. مرهون، محمد ميا. مجلة طبيعت. شماره 26-27. مطبعه: بهير. کابل. 1392.

ص 188

3. ---- 2016 کشت سبزیجات در ګلخانه

Available at: <http://aimalnazary.blogfa.com>
(Accessed: 13 / 7 / 2017. 11:00 am).

4. 2012 کشت نباتات در ګلخانه، محمد عيسى (زمانی)

Available at: <http://horiatsiasi.blogspot.com>
(Accessed: 15 / 8 / 2017. 10:30 am).

5. ---- 2017. Available at: www.cardf.gov.af

(Accessed: 26 / 9 / 2017. 11:00 am).

6. هرات کې د کرنې په موخه له شنو خونو کته اخیستل زیات شوی ---

1394

Available at: <http://8am.af/pashto/herat-plastic-greeen-house-af>

(Accessed: 15 / 8 / 2017. 10:30 am).

7. <http://www.avapress.com/vdchvqnz623nkvdtft2.html>

د وروستي یوې لسيزې په بهير کې د ...
8. رشد زراعت از طریق ایجاد سبزخانه های زراعتی. سهیلا. وداع
خموش 1395

Available at: <http://8am.af/1395/07/05/agriculture-groth-through-the-creation-green-/house-farmimg>

(Accessed: 3 / 8 / 2017. 2:30 pm).

9. ---- همایون (ذهین) 2016 / 05 / 2

Available at: <http://www.pajhwok.com/dr/2016/05/2>

10.---- بنیامین + 2017 / 06 / 29

Available at: <http://www.pajhwok.com/dr/2017/06/29>

11. <http://af.ambafrance.org/> زراعت

12. <http://af.farsnews.com/economy/news/1394>

Роль теплиц в увеличение сельскохозяйственной продукции в последней одной декаде

Аннотация

Известно, что теплицы изменяют условия окружающей среды в пользу роста растений в не сизона, приготавливают условия для роста растений. Также теплицы становиться причиной укоренного роста растений, с другой стороны теплицы становиться аргументом удлнении сроков продуктивности растений и повышенни уровня урожая. В связи с этим можем во время предоставит свежую сельскохозяйственную продукцию в рынок. Другая важная точка – это возможность проведения в теплицах научно – исследовательских и размножительных работ разных сортов растений. Исследования показали, что в теплицах уровень производства продукции на много повышается чем на открытом пространстве и с другой стороны в теплицах можно круглый год последовательно производить овощи и другие сельскохозяйственные продукты. И также определенное число людей найдёт постоянную работу.

В эой статье рассмотренны роль и доля теплиц в увеличении сель- скохозяйственных продуктов.

Researcher Mohammad Taher Rasoli

Condition of Poultry in Afghanistan and Method of Extension

Abstract

Poultry is one of the important branches in the agriculture sector, and also that is present work basis to the same of families, and also the meat and egg production of it, that was complete food for persons.

So the development of poultry at country is the following things; security, capacity building of professional personnel. Abatement from the meat, egg and chick contraband in the country.

And also establishment of commercial training, meat and egg duplication poultry farm. So that is achievable role at the elevate economic level of family and country.

Research Fellow Dr. Hayat Khan Shams

Evaluation of Irrigation Networks in the Country

Abstract

Afghanistan is an agricultural country and most their production directly related to irrigation water. The climate of Afghanistan is arid and semi-arid with cold winter and hot summer. The most precipitation occurs in winter season in the highest elevation area and mountain in the form of snow and in low and plate area in the form of rain. The annual average precipitation estimated 250mm, in the summer season in some part of the country daily evapotranspiration reach up to 12 mm. for that reason needed to artificially supply crop water requirement .crop water requirement from water source by canal reach to plant. Afghanistan has about 29000 schemes which irrigated 3.2 million hectare land. But in past four decade of civil war, immigration and internal conflict part of these schemes destructed and irrigated land decreased to 1 million hectare. Fortunately part of it is reconstructed by government and NGO's in the past fifteen years. Presently Irrigated land reached to 2.6 million hectares. 21029 schemes identified by GIS of Mail and work going on to identify the rest. Still 7000 schemes are dysfunction in the country and not useable. The result of it cultivated land decreased and negative affected to crop production. Also by local people and farmer's reconstruction of these schemes not available.

Senior Research Fellow Dr. Sekander Husaini

Evaluation of Livestock Conditions in Afghanistan

Abstract

Agriculture makes up the backbone of Afghanistan economy. Agriculture provides a source of income for 61 percent of house-holds, and for 28 percent it is the most important income source in the household. Similarly, it is the main sector of employment for 44 percent of the working population. Some 37 percent of all house-holds in Afghanistan Improvement and development in livestock production should receive high priority for both social and economic reasons and should concentrate on improving animal health and nutrition and increased product processing. However Livestock are initially more important in income generation than horticulture, including recovery still under way from recent dec-lines, because the demand is much more dependent on the domestic market.

Senior Research Fellow Mohammad Yasin Rahmand

Envistigation about Plants Improvments Research in the Country

Abstract

Today, human beings are suffering from two main problems, these problems includ lack of food and climate change, so increasing of plants yield per area is necessary, although using of chemical fertilizers, pesticides, insecticides and herbicides increased plants yield and established Green revolution, but using of them created another problems such as increasing the cost of production and Environmental pollutions, so scientists deducted harmless method of increasing yield which is called plants improvement. Their goals were created resistant plants to pests, disease, and unfavorable climatic conditions. Plants improvement is con-sistent on two main Principles including diversity and selection. Plants improvement accomplish by Hybridization, Mutation, and Genetic engineering.

Today in the world agriculturist created more 100 different new plants varieties and increased three to four times plant's yield per area, but unfortunately here in Afghanistan all of Agricultural research are implicational and adoptive. And no new verities created yet.

قطعنامه سیمینار

دريافت راه های انکشاف زراعت، مالداری و

صنعتی سازی آنها در کشور

30 میزان 1396 - کابل - افغانستان

در اين سيمينار كه به اهتمام مرکز علوم كيميا، بيلولژي و زراعت بخش علوم طبیعی - تحقیکی اکادمی علوم داير گردیده بود، علاوه بر دانشمندان و محققان اکادمی علوم، استادان مؤسسات تحصیلات عالی، نماینده گان شماری از نهاد های دولتی و جمع کثیری از علاقمندان اشتراک ورزیده بودند. سيمينار با تلاوت آيات از کلام الله مجید آغاز و سپس سرود ملي پخش گردید. متعاقباً پیام جلالتماب محمد اشرف غنی رئیس جمهور، جمهوری اسلامی افغانستان و بیانیه افتتاحیه سيمينارتوسط محترم سرمحقق ثریا پوپل سر پرست اکادمی علوم قرائت گردید. به تعقیب آن پیام های ارسالی وزارت ها و دیگر موسسات، که به آدرس سيمينار مواصلت ورزیده بودند، توسط نماینده گان موسسات متذکره قرأت گردید. بعداً نشست علمی بالای مقالات علمی - تحقیقی آغاز یافت، که در آن به تعداد (7)

مقاله علمی - تحقیقی پیرامون جوانب مختلف موضوع سیمینار توسط دانشمندان اکادمی علوم و سایر موسسات ارائه گردید، همچنان پیرامون هر مقاله با در نظر داشت محتوای آن از طرف اشتراک کننده گان سیمینار سوالات مطرح و مباحثه صورت گرفت.

اشتراک کننده گان سیمینار با ارج گذاری به اقدام به جا و به موقع مرکز علوم کیمیا، بیولوژی و زراعت اکادمی علوم مواد زیر را به حیث قطعنامه سیمینار پیشنهاد نمودند:

1- پیشنهاد می گردد که تحقیقات همه جانبی پیرامون اصلاح نباتات صورت گرفته، انواع پرحاصل و مقاوم در مقابل امراض، آفات و شرایط ناگوار طبیعی معرفی گردد، تا سطح حاصلات از فی واحد زمین افزایش یابد، زیرا نفوس کشور رو به افزایاد بوده و بر خلاف با گذشت زمان ساحت زراعتی محدود می گردد.

2- پیشنهاد می گردد که به انکشاف همه جانبی بخش مالداری توجه جدی مبذول گردیده و متشبthen خصوصی جهت سرمایه گذاری در این بخش تشویق و مورد حمایه های فنی و تехنیکی صورت گیرد، زیرا محصولات مالداری یکی از منابع عمده غذایی و همچنان منبع مواد خام صنعت می باشد.

3- جهت رشد و توسعه کشت نباتات تیلی به مثابه مواد خام تولید روغن، صابون، کاغذ و سایر محصولات از طرف ارگان های ذیریط توجه جدی مبذول گردد.

4- در این اوخر رقم گلخانه ها غرض تولید سیزیجات و میوه جات فالیزی رو به افزایش است. بناء به مراجع ذیریط پیشنهاد می گردد تا هر چه بیشتر متشبthen خصوصی را جهت سرمایه گذاری دراین بخش تشویق نموده و برای معیاری ساختن گلخانه ها و تدویر کورس آموزشی زمینه را مساعد سازند.

5- از آنجایی که مقدار زیاد آب در راه بین منبع و مزرعه ضایع می گردد؛ بناء پیشنهاد می گردد که جهت حل این پرابلم سیستم ها و شبکه های جدید آبیاری

معرفی، احداث و ترویج گردد تا از یک طرف از ضایع شدن آب جلوگیری گردد و از طرف دیگر از آب موجود استفاده موثر و وسیع صورت گیرد.

6- به وزارت محترم زراعت پیشنهاد می گردد تا درجهت رشد و انکشاف سکتور مرغداری تدابیر لازم را بخاطر تشویق متشبثین خصوصی برای سرمایه گذاری اتخاذ نماید.

7- پیشنهاد می شود تا مقالات سیمینار منحیث یک مجموعه غرض استفاده چاپ گردد.

و من اللہ التوفیق

List of Contents

No	Title	Author	Page
1	Роль теплиц в увеличение ...	Assistant Researcher Mohammad Munir Nazeri	89
2	Condition of Poultry in Afghanistan ...	Researcher Mohammad Taher Rasoli	90
3	Evaluation of Irrigation Networks ...	Research Fellow Dr. Hayat Khan Shams	91
4	Evaluation of Livestock Conditions ...	Senior Research Fellow Dr. Sekander Husaini	92
5	Envistigation about Plants Improvments	Senior Research Fellow Mohammad Yasin Rarahmand	93

فهرست مطالب

شماره	عنوان	نویسنده	صفحه
1	د مېکانیزه ساحوي فعالیت ...	خپنواں عبدالمتین انوری	99
2	ارزیابی مؤثریت انواع دروازه ها ...	معاون سرمحقق محمد اکبر احسان	111
3	ارزش غذایی گندم	معاون سرمحقق عبدالغفار همدرد	122
4	د شکرې په ناروځی کې د ناروځ د بنفسههی ...	خپنواں داکتر احمدشاه عمر وردک	132
5	مقایسه وریانت اقتصادی بند ...	پوهنمل موجود شاه لیوال	141
6	د اوسيپني اقتصادي ارزښت او ...	پوهندوی محمد عیسی	157
7	Abstract		170

څېپنوال عبدالالمتین انوری

د مېکانیزه ساحوي فعالیت لپاره د وخت د لګښت نورم ټاکل

لنډیز

په دې لیکنه کې لوړۍ د نورم اساسی تشكیلونکي عوامل او هغه فکتورونه، چې په نورم جوړونه باندې اغېز کوي بررسې شوي دي، بیا د شرایطو په نظر کې نیولو سره د نورم د ټاکلو له پاره له دوو تجربې - تحلیلې او د لارښودو کتابونو له مخې د نورم د ټاکلو میتودونه معرفې شوي دي، ورپسې د نورم د ټاکلو د تجربوي - تحلیلې میتود او له هغه خخه د ګټې اخستنې په باره کې مالومات ورکړل شوي دي. د همدي میتود په رپا کې د کرنې، اوبو لګولو او مالداري وزارت د کرنې د مېکانیزه کولو ریاست د کابل په تراکتوری یونٹ کې په درې (MTZ-80) تراکتورونو باندې، چې درې پالیزې سپارې ورسره اگریګات شوي وي، په یو کاري شفت کې د وخت کرونومتری مشاهدات تر سره شوي دي. د دې کرونومتری مشاهداتو ارقام په یو جدول کې ئای پر ئای شوي دي. د کاري شفت د وخت لګښتونه د دې مشاهداتو له مخې په خلورو ګروپونو: د ساحوي کار خخه دمخه د وخت لګښتونه؛ د ساحوي کار خخه وروسته د وخت لګښتونه؛ د ساحوي کار په بهير کې د وخت لګښتونه او په خالص کاري

د مېکانیزه ساحوي فعالیت لپاره د ...

وخت باندي وېشل شوي دي. بيا وروسته له اړوندو محاسباتو خخه په لاس راغلي ارقام تحليل شوي دي. د لاس ته راغلو پايلو په اساس د وخت د لګښتونو بیلانس ترتیب، تحليل او اړوند وړاندیزونه ارایه شوي دي.

مقدمه

د کربنیزو چارو له پرمختک سره یو ئای په کرنه کې له ماشینونو خخه گتې اخستنې ته اړتیا ډېربېري. له دي سره یوئای له ماشینونو خخه د بنې گتې اخستنې له پاره د ماشیني کارونو د نورمونو جوړونې ته اړتیا پیداکېري. د مېکانیزه فعالیتونو له پاره د نورمونو نه موجودیت له ماشینونو خخه د بشپړې گتې نه اخستلو او د تخنیکي وساپتو او وساپلو د کاري موثریت او مولدیت د رالوبدو باعث کېري. د اگرونوميکي غونښتونو له نیمګړتیاوه سره د مېکانیزه ساحوي فعالیتونو ترسره کول، په ځانګړي ډول په بنه کیفیت سره د دي فعالیتونو نه تر سره کول د حاصلاتو د خرابېدو، د محصول د بیې د لورېدو، د محصول د کیفیت د شاخصونو د تیټېدو او په پاي کې په بازار کې د محصول د رقابت د قدرت د له لاسه ورکولو باعث کېري.

د کار د منجمنت د پرمختللو اشکالو لټونه او عملی کونه، په مېکانیزه ساحوي فعالیتونو کې د کربنیز تختنیک استعمال، د مېکانیزه کولو د سطحي لورول او ماشیني تکنالوژي ته تېرېدل د کارونو د نورمونو له ټاکلو سره تړلې دي.

د څېړني اهمیت

د کربنی مېکانیزه کول، په لور کیفیت او په ټاکلي وخت باندي د مېکانیزه خدمتونو ترسره کول یوازي د کارونو د نورمونو مطابق ترسره کېدای شي.

د څېړني مبرمیت

په کرنه کې د ماشیني فعالیتونو زیاترېدل، د ساحوي مېکانیزه فعالیتونو پلانګداري، له ماشینونو خخه د بشپړې گتې اخستنې او د ماشینونو د تولیدي قدرت او مولدیت لورولو ته ضرورت لري، چې دا کار د مېکانیزه ساحوي فعالیتونو له پاره د محل د شرایطو مطابق د کاري نورمونو وضع کولو ته اړتیا لري.

د خېرنې موخه

د دې خېرنې موخه دا ده چې په خه ډول په مېکانيزه ساحوي فعالیتونو کې له وخت خخه اعظمي ګته واحستل شي، خالص کاري وخت زیات او د موثر کار پرته د وخت لګښتونه راکم کړل شي.

د خېرنې پوبنتنه

په خه ډول کولای شو چې د مېکانيزه ساحوي فعالیتونو له پاره د وخت د لګښت نورمونه وتاکو؟

د خېرنې میتود

په دې خېرنې کې له تجربوي - تحليلي میتود خخه ګته ا hustel شوی ۵۵.
په مېکانيزه ساحوي فعالیتونو کې د کار د نورم ټاکل د تراکتوری اگریگات (تراکتور او له هغه سره د ترلی ماشین یا ماشینونو ته اگریگات وايبي) له ساعتي او شفتی مؤلديت سره ترلی دی او یا د وخت په واحد کې د انجام شوو کارنوو پوري اړه لري.
د نورم اساسی تشکيلونکي عوامل د کار عيني، اداري، تکنالوژيکي، تخنيکي او طبيعي شرایط دي چې د اگریگات په مؤلديت او ورسه د کار په نورم باندي تاثير کوي.
په مېکانيزه ساحوي فعالیتونو کې د تولید په نورم باندي لاندي اساسی نورم جوړونکي عوامل اغېزمن دي: د کروندو او پېيو دايي ځانګړتیاواي لکه د پېي (کيل) اوږدوالي، د میلان زاویه، د څمکې طبيعي عوارض (لوړې ژوري) د تیرو موجوديت، د موانعو موجوديت، د پېيو د شکل مغلق والي، د سمندر له سطحې خخه لوړوالۍ، د خاورې ډول او فزيکي جوړښت؛
اګروتخنيکي غوبنتني، کاري ژوروالي، د تخم ریز نورم، د سري او کرنیزو درملو لګښت، د حاصلاتو کچه او نور؛
د ماشین یا کرنیزې الې مخصوص مقاومت؛
د تراکتورونو او کرنیزو ماشینونو ساختمانۍ او بهره برداري ځانګړتیاواي؛ لکه کاري عرض، د کندوګانو او حجمونو ظرفیت او نور؛

د مېکانىزه ساحوي فعالىت لپاره د ...

د تراكتورونو او خوئنده ماشينونو كشши او انرژيتىكى خانگرتىاوي؛
تىكنالوژي او د فعالىتونو مدیرىت (107:3 - 108).

په كربنيزو موسساتو كې كېدای شي د هر دول مېکانىزه ساحوي فعالىت لپاره
د مشخصو نورم جورونکو عواملو په نظر كې نيولو سره توليدى نورم تعیین شي. د
دي لپاره له دوو دېرو مناسبو مىتودونو خخه گته اخلي:

1- تجربوي - تخنيكي؛ 2- د نورماتيفي لاربندو كتابونو په اساس چې د توليد
د تىپيكو نورمونو لرونكى دي.

د مېکانىزه ساحوي فعالىتونو له پاره د توليد د نورم د تاكلو تجربوي - تحليلي
طريقه د دي امكان په لاس وركوي، تر خود توليد واقعي او مطلق نورم محاسبه
شي، كه خه هم ثابت نورم تشکيلونكى عوامل په نظر كې نيسى. هغه په كرونومترىكو
(كرونومترىك مشاهدات: د شفت له پيل خخه تر پايه پوري د وخت په واحد كې د
فعالىتونو د تولو جزياتو ثبتول دي) مشاهداتو باندي استوار دي (5).

د مشاهداتو په وخت كې لازمه ده چې لاندى خانگرتىاوي وتاكل شي:
د نورم تشکيلونکو عواملو اندازه چې د تراكتوري اگريگاتونو په مؤلديت چې په
ثابتو شرایطو كې د فعالىتونو تاكلې ډول تر سره کوي اغېز کوي؛
د مستقيمو مشاهداتو ارقام؛

د مشاهداتو په وخت كې د تر سره شوو فعالىتونو واقعي حجم (1: 122 - 127).
د مشاهداتو د سرته رسولو لپاره د ديتاگانو د ثبت مخصوص بانك (د مېکانىزه
ساحوي فعالىتونو لپاره کاري ورخې، د كرونومترىكو مشاهداتو ليست) طرح شوي،
په هغه كې د کار د سرته رسولو لاندى پارامترونه چې باید د مشاهداتو په پروسه کې
مشخص او په نورم کې داخل شي موجود وي:
د کار ډول (يووي، گلتیواتور کاري، ماله کاري، ليول کاري، تخم شيندن، سره
شيندن، تريشرکاري او نور)،
د اجراکونكىي مشخصات (مسلك، مهارت درجه، په مربوطه مسلك کې کاري
تجربه، جنس، عمر، د کار سره اړيکي)؛

طبيعت

د اگريگات مشخصات (د ماشين نوم، مارک، توليد کال، په اگريگات کې د ماشينونو شمېر، په ماشين کې د کاري ارگانونو يا الو شمېر او ډول، ساختمناني کاري عرض)؛

د اگروتخنيكي غوبنتنو او کاري شرایطو مشخصات، د خاورې ډول او مېکانکي جوړښت، د کروندي ساختمان، د خاورې لنده بل، عوارض، کاري ژوروالي، د نبات مشخصات، د اگريگات د حرکت طریقه، د کتارونو تر منځ واتن، د تخم رېز نورم، سره شيندنه، په کرونده کې د هرزه بوټو خرنګوالي، د کاري شرایطو خرنګوالي، د کار کړل شوي کروندي شکل، اندازه او نور)؛

د کاري پروسې مدیريت (د اجراكوونکو ځای پر ځای کول او د هغوي مسوليتونه مشخصول، د فعالیتونو د اجرا تکنالوژي، د اگريگات تخنيكي او تکنالوژيکي خدمات یا سرويس، د کروندي واتن (4).

معمولًا په خينو واحدونو کې د مشاهداتو فورمي نه وي، څکه نواړينه ده چې د مشاهداتو د سرته رسولو په پروسه کې له مشخص شوي تسلسل سره د نورم جوړونکو عواملو تاکلي مقدارونه په خپله مشاهده کوونکې ولیکي، بیا د مشاهداتو ارقام په تاکلي فورم کې ورسول شي.

د کرونومتریکو مشاهداتو د ارقامو ارزیابي په مربوطه ستون کې د کاري پروسې د هر ثبت شوي عنصر د وخت د طول له تاکلو څخه پیلپوري.

دلته د هغو کرونومتریکو مشاهداتو خپله چې د تجربې - تحليلي میتود پر اساس د کرنې، اوپو لګولو او مالداري وزارت د کرنې د مېکانیزه کولو د ریاست د کابل په تراکتوری یونټ کې د (MTZ-80) مارکې په لسو تراکتورونو باندي چې له (PN-3-35) مارکې سپاري سره، چې کاري عرض يې (105) سانتي متراه دی، اگريگات شوي وو، د یووې عملیه ترسره شوه په لاس راغلي ارقام د یو جدول په ترڅ کې راول شوي دي.

د شفت د وخت ټول لګښتونه چې منځ ته راغلي په درې برخو وېشو او د هر یو لپاره مخفف تاکو:

ک.ش.و - د کاري شفت وخت.

د مېکانیزه ساحوي فعالیت لپاره د ...

ک.ع.پ.م.و.ل - د کاري عملیې له پیل خخه مخکې د وخت لګښت چې پر
لاندې وختونو مشتمل دي:

ح.ک.ا- حاضري امضا کول او کار اخستل؛ ت.خ- تخنيکي خدمتونه؛ ت.
اچ- تېل اچول؛ اگ.چ- اگريگات چمتو کول؛ ک.تگ- کار ته تگ.

ک.ع.ب.و.ل - د کاري عملیې په بهير کې د وخت لګښت چې لاندې د وخت
لګښتونه په کې شامل دي: ت.خ- تخنيکي خدمتونه؛ چ.ش.ض- د چلونکي
شخصي ضرورتونه (اودس، لمونځ، ډودۍ خوړل، د حاجت رفع کول او نور)؛ ک.و-
كمکي وخت (پرته له کاره دور وهنې، د کار مسیر ته د سمبدو وخت او کنجونه وهل)؛
خ.و- خدماتي وخت (د تخم او سري د کندوګانو ډکول، د کمباين له کندو خخه د
محصول تخلیه، بارګيري او نور)؛ تېر.و- له یو پتېي خخه بل پتېي ته د تېرېدو وخت او
په دي ارتباط د اگريگات د چمتو کولو وخت؛ ع.و- د عوارضو او غير متربقه توافقونو
وخت.

خ.ک.و- خالص کاري وخت.

ک.ور.و.ل - له کار خخه وروسته د وخت لګښت چې لاندې وختونه په بر
کې نيسېي: ت.خ- تخنيکي خدمتونه؛ تېر.چ- ترانسيپوري حالت ته چمتو کېدل؛
گ.را- گراج ته راتگ؛ اگ.خ- اگريگات خلاصول؛ م.تس- د ماشین تسلیمول؛.

طبيعت

لومړۍ جدول: د 80 - MTZ تراکتور په وسیله د یووې په عملیه کې د شفت له وخت خخه د ګټې اخستنې څرنګوالی (د مېکانیزه ساحوي فعالیتونو د کاري شفت د وخت لکښتونه)

منځنۍ اندازه	دل محمد	محمد نديز	ګل حسین	جلونکۍ	د وخت لکښتونه
6	6	7	5	ح.ک.ا.	د ګرنيزې عمامې له پېل خخه مخکي د وخت لکښت ک.ع.م.و.ل. (دقیقه)
5	5	4	5	ت.خ.	
4	5	4	5	ت.ا.ج.	
7	7	8	6	ا.ګ.ج.	
48	50	48	46	ک.تگ.	
71	73	71	67	تول	
62	64	60	62	ج.ش.ص.	
4	5	-	6	ت.خ.	
19	17	22	19	ک.و.	
-	-	-	-	خ.و.	
20	21	19	20	تهر.و.	د ګرنيزې په پهير کې د وخت لکښت ک.ع.ب.و.ل.
3	-	6	3	ع.و.	
108	107	107	110	تول	
ساعته 4 دقیقه 56	ساعته 4 دقیقه 53	ساعته 4 دقیقه 56	ساعته 5 دقیقه 1	خ.ک.و. (ساعت)	
5	7	3	5	ت.خ.	
4	2	6	4	تر.ج.	
48	50	48	46	گ.را.	
5	5	6	4	ا.ګ.خ.	
3	3	3	3	م.تس.	
65	67	66	62	تول	
ساعته 4 دقیقه 4	ساعته 7 دقیقه 4	ساعته 4 دقیقه 4	ساعته 3 دقیقه 59	پرته له خالص کاري وخت خخه له خالص کاري وخت	د شفت تول وخت (ساعت)
9	9	9	9	سره	

له پورتنې جدول خخه په نېکاره دول څرګندېږي چې د 80 - MTZ تراکتور د یووې کولو په عملیه کې په کاري شفت کې د وخت تر تولو زيات لکښتونه، د کار خای تگ او د ګروندې په داخل کې له یو پتي خخه بل ته د تېربېدو او په دې ارتباط د اګرېګات په چمتو کولو او همدارنګه د پېټي په داخل کې پرته له کاره دور وهنو او د کار مسیر ته د سمېدو په وخت کې دی چې 2 ساعته او 48 دقیقې تشکيلوي او د کاري شفت 30 سلنې کېږي.

د میکانیزه ساحوی فعالیت لپاره د ...

د هغو کرونومتریکو مشاهداتو ارقام چې د کرنې او اوبو لګولو او مالداري وزارت د کرنې د مېکانیزه ریاست په تراکتورونو د کابل ولايت په تراکتوری یونت کې ترسره شوي دي اوپه پورتنی جدول کې ئای پر ئای شوي دي. اساساً د شفت وخت په درې برخو وېشل شوي دي چې دوه برخې بې له ساحوي فعالیت خخه مخکې او وروسته د چمتو والي د وخت خدماتي لګښتونه دي او د شفت د وخت دوه ساعته او 45 دقیقې یا نړدي 30 سلنډ تشکيلوي چې پرته له موثر کار خخه د وخت لګښتونه دي. همدارنګه د کرنیزې ساحوي عملی په بهير هم یو ساعت او 48 دقیقې د وخت لګښت پرته له موثر کار خخه په خدماتي کارونو مصرفېري چې دا د شفت د وخت 20 نړدي سلنډ جوړوي. په دې دول په درې واړو برخو کې پرته له موثر کار خخه د وخت لګښتونه 4 ساعته او 33 دقیقې د شفت د وخت له نیمايی خخه یو خه دېر او یوازې د شفت له وخت 55 خخه 4 ساعته او 27 دقیقې له نیمايی خخه لېر خه کم په گټور ساحوي کار باندي لګېږي.

د خالص کاري وخت د مالومولو لپاره له لاندې فارمول خخه کار اخلي.

$$T_w = T_{sh} - (T_p + T_a + T_o) \dots \dots \dots \quad (1)$$

دلته:

T_w . خالص کاری وخت (دقیقه):

T_p-د کاری عملی له پیل خخه دمخه وخت لگنست (دقیقه)؛

- د کار عملیي د سرته رسولو خخه وروسته د وخت لگښت (دقیقه);

T₀ - د کاري عملاني په بهير کي د وخت خدماتي لګښت (دقیقه)؛

.¹⁷⁴ ص. 2 : د دقیقه په وخت ټول شفت د.

چې په دې تجربه کې خالص کاري وخت د پورتنۍ فارمول په اساس په لاندې

ڈول دی:

$$T_w = 540 - (87 + 107.5 + 78.3) = 540 - 273 = 267 \text{ min}$$

$$T_w = 267 \text{ min} = 4 \text{ h } 27 \text{ min}$$

په دی ډول خالص کاري وخت 4 ساعته او 27 دقيقى کېږي.

طبيعت

چې وروسته د همدي رقم په اساس تراكتوري اگريگات مولديت محاسبه کېږي.
اوسم د لاسته راغلو ارقامو په اساس د شفت د وخت او د وخت د لګښتونو د
بیلانس ساختار جوړېږي.
دوهم جدول: د وخت د لګښتونو بیلانس او جورېست

د وخت بیلانس او جورېست		د وخت د لګښتونو دول
سلنه	دقیقې	
16.11	87	له ساحوي فعالیت خخه د مخه د وخت لګښتونه
14.50	78.3	له ساحوي فعالیت خخه وروسته د وخت لګښتونه
19.91	107.5	د ساحوي فعالیت په بهير کې د وخت لګښتونه
50.55	273	ټول د وخت خدماتي لګښتونه
49.45	267	خالص کاري وخت
100	540	د شفت ټول وخت

له پورتنۍ جدول خخه په بسکاره خرگندېږي چې د شفت د وخت نړدي نيمایي
برخه پرته له موثر ساحوي فعالیت خخه په مصرف رسپېري او کوم تولید په کې منځ
ته نه راخي. دلته بايد تر وروستي حده هڅه وشي، ترڅو نومورې لګښتونه کم او
خالص کاري وخت زيات کړل شي او په شفت کې د تولید کچه لوړه شي.

د تولید نورم د اجراکونکي (چلونکي) د شفت د منطقې بیلانس په اساس
محاسبه کېږي چې د بیلانس مونږ د کرونومتریکو مشاهداتو د په لاس راغلو ارقام له
مخې ترتیب کړ او په هغه کې مونږ ته خرگنده شوه چې په کوم ئخای کې د وخت
لګښتونه لوړېږي او په کوم دول بشکته راخي که دا لګښتونه له ورکړل شوو نورمونو
څخه دېر لوړ شي په هغه صورت کې مېکانيزه فعالیت اړتیا نه پیدا کېږي.
د تولید نورم د شفت د وخت د واقعي دواام له لاري په لاس راوړي. او د
کارکونکو د یوې څانګړې کټګوري لپاره تاکل کېږي.

پایلې

له پورتنۍ کرونومتریکو مشاهداتو او اړوندو محاسبو او د وخت د بیلانس له ترتیب

د مېکانیزه ساحوي فعالیت لپاره د ...

څخه چې په درې بېلاپللو 80 - MTZ تراکتورونو او ورسره اگریګاتونو شوو درې پالیزو (PN-3-35) سپارو باندي تر سره شوي دي، دي پايلو ته رسپرو چې په یو مېکانیزه ساحوي فعالیت کې څلور ډوله د دوخت لګښتونه د مېکانیزه ساحوي عملی له پیل څخه د مخه؛ د مېکانیزه ساحوي عملی له سرته رسولو څخه وروسته؛ د مېکانیزه ساحوي عملی په بهير کې او د مېکانیزه ساحوي عملی خالص کاري وخت وجود لري چې د مېکانیزه ساحوي عملی له خالص وخت څخه پرته نور ټول وختونه خدماتي او پرته د ګټور کار له اجرا څخه د وخت لګښتونه دي، یوازي خالص کاري وخت په تولید باندي لګپوري.

دلته په کار ده چې کوبنېن وشي ترڅو خالص کاري وخت زيات او نور د وخت لګښتونه کم کړل شي، چې د شفت له وخت څخه ډېره ګئه واختسل شي او د تولید سطحه لوړه او شفتني مولديت زيات هم شي.

د لومړي جدول له تحليل څخه داسې څرګندېږي، چې تر تولو د وخت ډېر لګښتونه د کار څای ته په تګ، د کار له څای څخه پرته ګراج ته راتګ او د مېکانیزه ساحوي فعالیت په بهير کې د کنجونو وهلو، پرته له ګټور کار څخه ګرځبدلو راګرځبدلو، د کار مسیر ته په سمېدلو، له یو پتني څخه بل پتني ته په تېړبدلو، د اگریګات په چمتو کولو او د چلدونکي د شخصي ضرورتونو د وختونو لګښتونه دي، په دي حساب باید ډېره هڅه وشي ترڅو دا وختونه لړ او د ګټور مېکانیزه ساحوي فعالیت وخت ډېر کړل شي.

د ګټور کار د زیاتولو لپاره باید تراکتوری مرکزونه د کرونډو په نړۍ برخو کې جوړ، ترڅو کرونډې ته د تګ او له کرونډې څخه د راتګ وخت کم شي. بله دا چې د هېواد د کرونډو شکلونه غيرمنظم، پتني کوچني او د پتنيو تر منځ د لوروالی او ژوروالي واتنونه ډېر دي او تراکتوری اگریګات نه شي کولای چې لومړي د ساحوي فعالیتونو د اجرا یو منظم او منل شوي شکل مطابق فعالیت تر سره کړي او بیا د پتنيو د کنجو وهل، له یو پتني څخه بل پتني ته تېړبدل، د کار مسیر ته سمېدل ډېر وخت نیسي، د دي وختونو کمول کېدای شي، د کرنیزو پتنيو د ابعاد د لویولو، د هغنوی د هندسي شکلونو د سمولو او د لورو ژورو د له منځه وړلو له لارې په لاس راشي.

طبيعت

تر ټولو مهمه دا ده چې د وخت د نورمونو د تعیین له لارې مونږ کولای شو چې په دقیق ډول د هري کرنیزی مېکانیزه عملیي له پاره په دقیق ډول د تولید نورمونه او د تراکتوری اگریگاتونو مولدیت په لاس راوړو، دا کار مونږ ته د دې امکان په لاس راکوي چې مونږ په دقیق ډول کرنیز مېکانیزه فعالیتونه پلان او له ماشینونو خخه اعظمي گته واخلو.

ورانديزونه

1. ورانديز کېږي چې د کرنیزو څمکو د ټولو ډولونو او د ټولو مېکانیزه ساحوي فعالیتونو لپاره د (فوتو، ویدیو) کرونومنtri مشاهداتو په اساس د وخت د لګښتونو نورمونه وتاکل شي.

2. د وخت د لګښتونو د کمولو لپاره باید د کرنې مېکانیزه یونټونه د کرنیزو څمکو ترڅنګ جوړ شي.

3. باید هڅه وشي، ترڅو د پتيو هندسي شکلونه منظم د کرنیزو پتيو ابعاد لوی او د امکان تر حده د هغوي تر منځ ارتفاع راکمه شي.

4. ورانديز کېږي چې د مېکانیزه ساحوي فعالیتونو د بنه پلان کولو او له ماشینونو خخه د اعظمي گتې اخيستني په موخه د څمکو په ټولو ډولو کې د ټولو مېکانیزه ساحوي فعالیتونو له پاره د تولید نورمونه وتاکل شي.

ماخذ

1- الماسي، دکتر مرتضی، مهندس شهرام کیانی، لوینی مهندس نعیم 1380خ. مبانی مېکانیزاسیون کشاورزی. چاپ دوم، قم، ایران، موسسه انتشارات معصومه (س)، ص 240.

2- هانت، پروفسور دانل آر، مدیریت تراکتور و ماشین های کشاورزی. ترجمه دکتر منصور بهروزی لار، 1380خ. چاپ سوم، تهران، ایران، موسسه انتشارات دانشگاه تهران، ص 450.

3- Фотуна В.И. . Эксплуатация машинно-тракторного

د مېکانىزه ساحوي فعالیت لپاره د ...
پпарка. «колос» Москва 1979, стр. 375.

4- Установление норм выработки <https://eclib.net/30/49.html> 08/08/2018

5- <https://uchebnik.online/teoria-organizatsii-uchebnik/normirovanie-truda-mehanizirovsnnyh-polenyh-61780.html>
8/13/2018

معاون سرمحقق محمد اکبر احسان

ارزیابی مؤثریت انواع دروازه ها در ساختمان

خلاصه

محفوظ ماندن در مقابل اوضاع نامناسب طبیعی، اولین نیاز انسان ها می باشد؛ تا در مقابل سردی، گرمی، باد و دستبرد به داخل و خارج منزل، تأمین گردد. در این مقاله، دروازه های مختلف چوبی، شیشه یی، فولادی، المونیمی، پی وی سی و غیره از بصورت همه جانبه ارزیابی شده است و به نتایجی دست یافته ایم که آیا دروازه های چوبی، فلزی، شیشه یی و UPVC در مقابل رطوبت، حرارت، برودت، زنگ زدن و صوت، مقاومت لازم دارد یا خیر و به سوالات متعددی در این زمینه پاسخ های مقنع ارائه گردیده است.

مقدمه

با گسترش زندگی اپارتمانی و سکونت تعداد زیاد و سایر خانوار در یک اپارتمان، توجه به اجزا و امور مرتبط به ساختمان، اهمیت زیادی پیدا کرده است. انتخاب درب ورودی مناسب قطعاً یکی از ضروری ترین این مسائل می باشد؛ چرا که اولین محل ارتباط افرادی است که می خواهند وارد ساختمان شوند. پس توجه به امنیت و البته زیبایی و موارد دیگر اهمیت بیشتری می یابد. دروازه چوبی برای جدایی فیزیکی

ارزیابی مؤثثیت انواع دروازه ها در ...

یک مکان با مکان دیگر مورد استفاده قرار می گیرد. دروازه ها بر اساس پایه های تاریخی، فرهنگی و اجتماعی تعریف می شود. مواد اولیه موجود در جوامع مختلف، ساختار اصلی دروازه را به وجود می آورد و فرهنگ آن جامعه به آن شکل و فرم می دهد و با گذشت زمان کامل تر می شود. اجزای مختلف دروازه ها در مرور زمان و به اساس نیاز انسان ها به وجود آمده و شکل و فرم مربوط را به خود گرفته است. گاهی عالیم موجود در دروازه ها به نشانه های تاریخی اشاره می کند که تاریخ شناسان در جستجوی موضوع از این نشانه ها استفاده می کنند.

تعریف باز شو درساختمان: به سطوح قابل باز شدن در پوسته ساختمان که برای دسترسی، تأمین روشنایی، دید به خارج، خروج گاز حاصل از سوخت، تهویه و تعویض هوا ایجاد می گردد، از جمله انواع دروازه، انواع کلکین و انواع نورگیر دیواری و نورگیر سقفی، باز شو گفته می شود.

در طول تاریخ، از فلز و چوب بیش از هر ماده دیگری برای ساخت دروازه استفاده شده و در بیشتر موارد ترکیب این دو ماده جز لاینفک تمام دروازه ها است. دروازه فقط یک جاگذاری نبوده، گاهی یک سخن و گاهی یک عدد است و زمانی نشانی بوده از

یک معمار و گاه صدایی بوده برای شناساندن. در هر صورت قسمتی بوده از یک ساختمان که در تکمیل آن بنا و به یادگار گذاشتن تفکر سازنده، نقش مهمی را ایفا می کرده است. اکنون با نگاهی به گذشته و تاریخ دروازه می توان گفت که اصول هنوز سر جای خود است؛ ولی با توجه به تنوع و گستردگی مواد اولیه و ارتباط بین فرهنگ ها، تنوع تولید دروازه نیز بیشتر شده است (1 : ص. 145).

شکل 1: تصویر دروازه

اهمیت موضوع

دروازه ها جز اساسی و لاینفک ساختمان ها بوده و متناسب به مواد ساختمانی دیوار، سقف و کف در حفظ حرارت و برودت، نور و صوت، مقاومت و مداومت، تهویه و سایر فکتورهای اساسی ساختمانی دارای اهمیت فوق العاده می باشد که در این مقاله با در نظر داشت مواد اولیه ساختمانی آن ها مورد مطالعه قرار می گیرد.

مبرمیت موضوع

از اینکه دروازه وسیله عمده دسترسی به ساختمان است و عمر مفیده ساختمان به گونه ارتباط مستقیم با مواد ساختمانی دروازه دارد؛ بناءً ارزیابی خصوصیات و مؤثریت انواع دروازه ها در ساختمان نیز از مبرمیت خاصی در این بخش برخوردار می باشد.

هدف تحقیق

هدف از تحقیق این مقاله، ارزیابی لازم پیرامون انواع دروازه ها، موقعیت دروازه ها و رژیم آب و هوای منطقه می باشد و هدف ما در کشور؛ ساختن دروازه های مطمئن و مقاوم در برابر آتش، سردی، گرمی و دیگر حوادث طبیعی می باشد؛ بناءً موضوع یاد شده، هدف تحقیق را تشکیل می دهد.

سوال تحقیق

آیا دروازه های المونیمی، UPVC و چوبی در مقابل رطوبت، حرارت، برودت، زنگ زدن و صوت، مقاومت لازم دارد یا خیر؟ این مقاله به پرسش ها فوق جواب های مقنع ارایه نموده است.

روش تحقیق

در این مقاله از میتوود تحلیلی و ژرف نگری آثار علمی، سایت های اینترنتی، میتوود مقایسه وی و ساحوی استفاده شده است.

کاربرد دروازه ها در ساختمان از نگاه جنسیت مواد: دروازه ها با توجه به نحوه ساخت و شکل ظاهری می توانند کاربردهای متنوعی داشته باشند. دروازه ها از

ارزیابی مؤثریت انواع دروازه ها در ...

نقشه نظر مواد ساختمانی می تواند به موارد ذیل تقسیم گردد:

شکل 2: دروازه های چوبی

1- دروازه چوبی: چوب در هر جا به

سهولت یافت می شود و به هر شکل و اندازه که خواسته باشیم می توان آن را تغییر شکل داد و همچنان اولین و قدیمی ترین پروفیل و بدنه تشکیل دهنده دروازه است. رنگ گرم (روشن و پر انرژی) و بافت چوب در طراحی داخلی فضا نقش به سزایی دارد و باعث ایجاد فضای زیبا و منحصر-به فرد می شود. چوب با داشتن

خاصیت رنگ پذیری بر روی سطح خود امکان ساخت بدنه دروازه چوبی را فراهم می نماید. چوب به عنوان عایق حرارت کار نموده و موجب کاهش ضریب انتقال حرارت و بهبود مصرف انرژی در ساختمان می شود.

دوازه چوبی به آسانی در کارخانه و بیشتر در کارگاه تولید می شود و از نظر کیفیت و نوع همچنان کیفیت ساخت، انواع گوناگون دارد. به دلیل مقاومت کم چوب در برابر جذب و نفوذ آب، با گذشت زمان دچار اختلال در کارایی و عملکرد بدنه دروازه می شود. برای افزایش کیفیت، کارایی و طول عمر مفید دروازه چوبی می توان پوشش بدون رنگ بر روی چوب ایجاد نمود. دروازه چوبی بیشتر در فضاهای داخلی و ورودی استفاده می شود.

شکل 3: دروازه پی وی سی

2- دروازه یو پی وی سی

(Polyvinyl Chloride): پی وی سی ماده است با قابلیت بازیافت و تولیدات آن در کارخانه تنها یک فیصد آلوده گی کل ناشی از مصارف گاز و نفت را تولید می کند و انرژی مصرف شده برای تولید دروازه های UPVC سه برابر کمتر از انرژی

طبیعت

صرف شده برای تولیدات دروازه المونیمی است. پروفیل دروازه یو پی وی سی دارای مقاومت در برابر پوسیده گی، خورده گی و جذب گرد و غبار است که این امر باعث آسان نمودن نگهداری و افزایش طول عمر پروفیل دروازه UPVC می شود.

شکل 4: دروازه از پروفیل های آهنی
دوم بالا و مقاومتی زیاد در برابر شرایط جوی و محیطی است (5).

3- دروازه آهنی: دروازه آهنی به دو حالت (پروفیل آهنی به صورت ترکیبی با شیشه و دروازه آهنی) تقسیم می شوند. پروفیل آهنی به دلیل داشتن مقدار ضریب انتقال حرارت بالا و مصرف انرژی زیاد با گذشت زمان، کارایی خود را از دست داده است. خورده گی و مقاوم نبودن در برابر شرایط جوی باعث زنگ زده گی پروفیل می شود. دروازه آهنی با پوشش ضد زنگ، دارای

4- دروازه شیشه یی: دروازه شیشه یی با پروفیلی از جنس المونیم یا یو پی وی سی و حتی بدون هیچگونه فریمی می تواند طراحی و اجرا شود. از انواع دروازه های شیشه یی می توان به دروازه امنیتی، دروازه دوجداره و از نوع اتوماتیک اشاره نمود. دروازه شیشه یی به عنوان جداکننده و ارتباط دهنده دو فضای تواند از شیشه سکوریت، شیشه دوجداره و شیشه هوشمند تشکیل شود.

شکل 5: دروازه های شیشه یی

5- دروازه المونیمی: المونیم ماده است با وزن بسیار کم و دوام بالا در برابر شرایط جوی که این امر باعث افزایش طول عمر مفیده آن می شود. با توجه به مقاومت بالا و محکم بودن المونیم، می توان پروفیل های باریک تری نسبت

ارزیابی مؤثثت انواع دروازه ها در ...

شکل 6: دروازه های المونیمی

به پروفیل های چوبی و یو پی وی سی طراحی و تولید نمود. در شرایطی که نیاز به نورگیری بیشتر در فضا و نیاز به دید وسیع تری به محیط بیرون باشد، این امر بسیار کاربردی خواهد بود.

6- دروازه فایبرگلاس: دروازه فایبرگلاس به دو صورت ترکیبی با شیشه و فریم فایبرگلاس و همچنان چوکات از این جنس تقسیم می شود. فایبرگلاس، از

الیاف شیشه با مواد پولیمری است که از پشم شیشه به عنوان ماده تقویت کننده و از مواد پلیمری به عنوان مواد اصلی، استفاده می شود که به صورت پارچه بافته شده و دارای مقاومت کششی زیاد می باشد. فایبرگلاس ماده بسیار محکم و غیر قابل اشتعال است. دروازه فایبرگلاس، ضد آب و دارای مقاومت زیاد در برابر ضربه، خورده گی، پوسیده گی و تبادل حرارت می باشد. این دروازه های در طرح و رنگ ها متنوع؛ مانند طرح چوب، طراحی و تولید می شود.

با توجه به نحوه تولید و ثابت بودن رنگ پروفیل و چوکات، با گذشت زمان تغییر ظاهری چشمگیری در دروازه فایبرگلاس، ایجاد نمی شود و نیاز به نگهداری و پوشش خاصی ندارد. دروازه فایبرگلاس، عایق صوتی بسیار مناسبی است و مانع نفوذ صدای محیط به فضای داخلی و بر عکس می شود.

شکل 7: دروازه های فایبر گلاس

طبیعت

7- دروازه ضد سرقت: دروازه ضد سرقت، متشکل از چوکات فولادی در هسته و پله آن از جنس ورق آهن، فولاد و یا المونیم است و به همین علت در برابر ضربه، برش و شکسته شدن، مقاوم می باشد. به دلیل استفاده از عایق صوتی و حرارتی، داخل لایه های تشکیل دهنده و تزریق فوم به عنوان عایق، دروازه ضد سرقت در برابر تبادل حرارت و صوت بسیار مقاوم است. قفل و آهن الات استفاده شده در دروازه ضد سرقت بگونه ای است که امکان باز کردن آن بدون کلید، تقریباً ناممکن می باشد. با توجه به نوع کاربرد و حد امنیتی مورد نظر مواد تشکیل دهنده، لایه های داخلی می تواند متفاوت باشد. برای ایجاد امنیت بیشتر، از ورق های فولادی با ضخامت بیشتری می توان استفاده نمود و همچنان در شرایطی که نیاز به مقاومت در رطوبت باشد، استفاده از لایه روی ضد بخار و رطوبت امکان پذیر خواهد بود (4: ص.112).

8- دروازه ضد حریق یا خروج اضطراری: دروازه ضد حریق، دروازه مقاوم در برابر حرارت است و باعث ایجاد منفذی برای خروج دود، کنترل آتش و خروج اضطراری افراد می شود. استفاده از دروازه ضد حریق در راهرو های ساختمان های بلند و یا ساختمان های که تعداد ساکنین آن زیاد می باشد؛ مانند مجتمع های مسکونی، ادارات بزرگ، ورزشگاه ها، سالن های همایش و ...؛ ضروری است. دروازه ضد حریق از چارچوب آهنی، لایه های فولادی با پوشش رنگ ضد حریق و مواد

پرکننده بین دو ورق مانند پشم سنگ که غیر قابل اشتعال و سازگار با محیط زیست است، تشکیل می شود (3: ص. 322).

برای انتخاب دروازه ورودی ساختمان، 5 فاکتور اساسی و ویژه گی مهم مطرح است که در ذیل به آن ها می پردازیم:

1- عایق صوتی و حرارتی: یکی از ویژه گی های مهمی که باید دروازه ورودی ساختمان دارا باشد، عایق صوتی و

شکل 8: دروازه های فایبر

ارزیابی مؤثریت انواع دروازه ها در ...

حرارتی بودن است. دروازه ورودی باید از انتقال سر و صدای محیط به داخل خانه یا بالعکس جلوگیری کند. همچنان این دروازه اصلی باید عایق حرارتی و حریق باشد؛ تا در صورت بروز آتش سوزی، از انتقال آتش به داخل اتاق های ساختمان جلوگیری کند.

2- شکل و وزن مناسب: شاید در نگاه اول این ویژه گی مهم به نظر نیاید، اما باید گفت که وزن دروازه ورودی اتاق تا حدودی در تأمین امنیت آن تأثیرگذار است. همچنان ظاهر دروازه ورودی باید متناسب با معماری ساختمان باشد.

3- استحکام بالا: دروازه های ورودی ساختمان به دلیل رفت و آمد بسیار، اسباب کشی و برخورد اشیاء همواره در معرض آسیب قرار دارند، پس هنگام انتخاب دروازه ورودی ساختمان باید به دنبال دروازه هایی بود که از مقاومت بالاتری در برابر ضربه و تخریش برخوردار باشند.

4- متناسب با اقلیم منطقه: در انتخاب دروازه ورودی ساختمان پیش از هر چیزی باید به اقلیم منطقه توجه کرد. دروازه هایی که برای مناطق خشک و سرد سیری استفاده می شوند، با دروازه هایی که برای مناطق مرطوب به کار می روند از نظر روکش و آهن آلات استفاده شده، تفاوت هایی دارند. در صورت انتخاب اشتباه، عمر مفید دروازه های مورد استفاده در برخی از مناطقی که دارای آب و هوایی متفاوت اند، کاهش می یابد.

5- ضد سرقت: برای تأمین امنیت یک ساختمان ضروری است که دروازه ورودی ساختمان از نوع ضد سرقت باشد. به جرأت می توان گفت انتخاب یک دروازه ایمن یا بهتر بگوییم دروازه ضد سرقت، نه تنها ضریب امنیت ورودی ساختمان را بسیار بالا خواهد برد؛ بلکه بخاطر ساختار داخلی دروازه های ضد سرقت که در آن از عایق های صوتی و حرارتی در فضای وسطی استفاده شده است، بسیاری از فکتور های ذکر شده قبلی را نیز تحت پوشش قرار خواهد داد (2:ص.145).

مقایسه و ارزیابی اقتصادی انواع مختلف دروازه ها در شرایط کشور

1- در حال، دروازه های چوبی فی مترا مربع 1500 افغانی کمترین قیمت، دروازه

طبیعت

های المونیمی فی متر مربع 5600 افغانی بیشترین قیمت و دروازه های پی وی سی فی متر مربع (3200) افغانی قیمت متوسط را دارد.

2- حفظ و مراقبت دروازه های چوبی زیاد بوده و از دروازه های المونیمی و پی وی سی کمتر می باشد.

3- عمر مفیده دروازه های چوبی، 8 سال یعنی کمترین عمر بوده و از دروازه های المونیمی 20 سال بیشترین عمر و اما از دروازه های پی وی سی 18 سال می باشد.

4- قطع نمودن و انتقال دروازه های چوبی و پی وی سی آسان تر و ارزان بوده و از دروازه های المونیمی مشکل و قیمت می باشد.

5- بعد از ارزیابی اقتصادی، سه نوع دروازه و عمر مفیده هر کدام آن را دریافت می نمائیم که:

قیمت فی m^2 دروازه پی وی سی در یکسال، $3200/18=177.78Afg$

قیمت فی m^2 دروازه چوبی در یک سال، $1500/8=187.5Afg$

- دروازه پی وی سی m^2 دروازه المونیمی در یک سال، $5800/20=290Afg$

قیمت فی با عمر مفیده 18 سال

- دروازه المونیمی با عمر مفیده (20) سال

- دروازه چوبی با عمر مفیده (8) سال

از مقایسه سه قیمت فوق دریافت می گردد که قیمت فی m^2 دروازه پی وی سی 177.78 افغانی که نازل ترین قیمت را دارا بوده، بناءً از جمله دروازه های اقتصادی به شمار می رود.

نتیجه گیری

1- دروازه جز اساسی و لاینفک ساختمان بوده و در انتخاب آن باید از دقت خاص کار گرفت.

2- خواص فزیکی دروازه ها را با درنظرداشت شرایط اقلیمی و میطی باید دقیقاً در نظر داشت.

ارزیابی مؤثریت انواع دروازه ها در ...

-3- شرایط و محاسبات تختنیکی - اقتصادی دروازه ها چنین نشان می دهد که در عصر حاضر مطمئن ترین و اقتصادی ترین نوع دروازه ها عبارت از دروازه های پی وی سی بوده و در شرایط کشور باید وسیعاً به کار رود.

پیشنهاد ها

با تحقیقی که در مورد مؤثریت دروازه ها در ساختمان صورت گرفت، پیشنهاد های ذیل را مؤجه می دانم:

1- جهت حفظ محیط زیست سالم و ایجاد شرایط درختی در کشور از دروازه های چوبی استاده نهایت ناچیز به عمل آید، زیرا از یک طرف عمر مفیده آن کم واز جانب دیگر غیر اقتصادی بوده و هم قطع درختان به محیط زیست مضر می باشد.

2- نظر به محیط های مختلف جوی و اهداف خاص، دروازه ها باید انتخاب شود.

3- استحکام میخانیکی، مقاوم حرارتی، عایق صوت، مقاوم در برابر ضربه و خراش و بالاخره نصب و انتقال سهل از جمله برتری های دروازه است که در انتخاب آن رول به سزاوی دارد.

4- زیبایی ساختمان، دیکوریشن و سایر ملحوظات در انتخاب دروازه های ساختمانی نیز حایز اهمیت بوده، باید مطابق به فکتور های فوق انتخاب گردد.

مأخذ

1- امین، غلام محمد- و- ل، ترانسنگه، رضا خان، نجم، ف، احمد لقا، عناصر فلزی، سال 1366، کابل، افغانستان، 243 ص.

2- شریفی، محمد دین، رهنماei مواد ساختمانی، سال 1393، انتشارات مستقبل، کوته سنگی کابل، 529 ص.

3- طباطبائی، سید مجتبی، محاسبات تاسیسات ساختمان، سال 1382، فرهنگ معاصر، ایران، 541 ص.

4- Agro. R. Elements of Civil Engineering. 1st, Ed page 308 New Dehli. Khamma, publication 1984.

5- <http://dvervdome.ru/vybor/standartnye-rezmery-vhodnyh-dverej.htm>.

معاون سرمحقق عبدالغفار همدرد

ارزش غذایی گندم

خلاصه

گندم یکی از نباتات مهم غذایی و ارزشمند در جهان می‌باشد که بنام طلای سرخ یاد می‌گردد. مقدار زیاد انرژی و کالوری مصرف روزانه انسانها از تغذیه گندم حاصل می‌شود.

گندم از نظر جنتیکی و مارفولوژیکی به سه گروپ تقسیم می‌گردد؛ گندم نانی، گندم دیوریم و گندم تریکلی می‌باشد.

گندم از جمله نباتات یک ساله بوده که در اکثریت مناطق دنیا بذر می‌گردد و غذای درجه اول اکثر مردم را تشکیل میدهد. گندم نسبت به داشتن نشایسته، پروتئین و مقدار کافی امینو اسیدهای ضروری به به سبب سایر غله جلات از اهمیت خاص برخورده است. موجودیت ویتامین های مختلف منرال ها و امینو اسیدهای مانند، لایسین و گلوتین در دانه های گندم اهمیت و ارزش غذایی گندم را فوق العاده برجسته می‌سازد.

مقدمه

گندم دارای ورایتی های زیاد می‌باشد. این نبات در نزدیک خط استوا تا 60 درجه عرض الیلد شمالی و 40 درجه عرض الیلد جنوبی بذر می‌گردد. قرار معلوم،

طبیعت

گندم به منظور تولید دانه ها، تهیه مواد غذایی انسانها و حیوانات کشت میگردد. کشت گندم در جهان 31 فیصد از تمام محصولات زراعتی را تشکیل میدهد. کشورهای اصلی کشت گندم بالترتیب امریکای شمالی، امریکائی جنوبی، کشورهای آسیایی و اقیانوسیه می باشند. مهمترین کشورهای تولید کننده گندم در جهان عبارت اند از: ارجنتاین، امریکا، برزیل، پیرو، چیلی، کانادا، بلژیک، افغانستان، ایران، بنگلہ دیش، پاکستان، ترکیه، چین، سوریه، کوریای شمالی، هندوستان، آلمان، اسپانیا، بلغاریا، پرتغال، چک، روسیه، رومانیا، فرانسه، مجارستان، یونان، تونس، مراکش و استرالیا. کشورهای صادر کننده گندم عبارت از: ایالات متحده امریکا، کانادا، استرالیا و ارجینتاین (1.ص. : 25).

براساس ارقام احصایی سال 1970 میلادی، ساحة کشت برای نبات گندم در جهان سالانه بر 225 میلیون هکتار و حاصلات سالانه آن در جهان بر 345 میلیون تن بالغ می گردد (4. ص. : 155)

گندم به نام تاج غله هم یاد می گردد و در تاریخ تکامل تمدن بشری نقش اساسی داشته است. حفریات باستانشناسی دوکتور برمداد استاد پوهنتون شیکاگو در منطقه جارمعه واقع عراق نشان میدهد که گندم در حدود 6000 هزار سال قبل از میلاد شناخته شده است. این قریه به حیث گهواره طلوع زراعت درجهان شناخته شده است. دونوع دانه های گندم که از حفریات جارمعه بدست آمده، نشان میدهد که دونوع گندم در آن زمان به حیث مواد غذای استفاده می گردید.

برخی از نبات شناسان به این عقیده اند که مرکز اصلی گندم کشور مصر می باشد. بخاطری که دانه های گندم در مقبره مصریان قدیم در کنار رود نیل به دست آمد است.

به نظر نیکولایی ایوا ویچ واویلوف مرکز اولی پیدایش گندم معمولی مناطق آسیائی میانه قزاقستان، افغانستان و ترکمنستان می باشد. نبات گندم به نسبت داشتن خواص توافق وسیع محیطی هم درخزان و هم در بهار بطور آبی و للمی زرع می گردد. انواع گندم اصلاح شده نسبت به سایر انواع

ارزش غذایی گندم

محلی و معمولی حاصل بیشتر می دهد.

براساس ارقام احصایی سال 1360 هـ، ساحه بذری نبات گندم در افغانستان به 2.3 میلیون هکتار بالغ می گردد که 1.3 میلیون هکتار آن بطور آبی و متنباقی بطور للمی بذر می گردد.

گندم یکی از نباتات با ارزش و ارتقاپی به شمار رفته به حیث مواد غذایی عمدۀ انسانها به کار می رود. زیرا غذا ماده یی است که انسان از اولین مراحل حیات تا آخرین لحظات به آن ضرورت دارد. در شرایط فعلی در جهان دانشمندان به این فکر اند که یگانه راه حل مشکل گرسنگی در جهان، بلند بردن حاصل گندم و دیگر محبوبات در یک زمین واحد زراعتی است.

با وصف اینکه هدف اساسی بذر گندم به دست آوردن حاصلات دانه را تشکیل میدهد، ولی کاه این نبات نیز اهمیت غذایی برای حیوانات دارد (1.ص:40).

اهمیت تحقیق

آرد گندم نظر به مواد مهم غذایی؛ از قبیل، پروتئین کاربوهایدریت، مواد شحمی و داشتن منزالها و ویتامین ها برای تهیۀ اقسام نان و کلچه، مکرونی و غذایی مخصوص اطفال بخاطر نموی بهتر جسم آنها اهمیت خاص غذایی دارد.

مبرمیت تحقیق

گندم غذایی عمدۀ اکثر مردم جهان به خصوص مردم افغانستان را تشکیل می دهد، برای اینکه بذر این نبات بیشتر و بیشتر ترویج گردد و مردم هر چه بیشتر به استفاده از آن تشویق گرددند، ضرورت است از اهمیت غذایی آن معلومات کافی داشته باشند.

هدف تحقیق

آشکار ساختن اهمیت غذایی گندم.

سوال تحقیق

تشریح ترکیب کیمیاوى دانه های گندم، سوال تحقیق هذا را تشکیل میدهد.

روش تحقیق

این تحقیق به روش کتابخانه‌ئی و جمع آوری ارقام از لابراتوار‌ها صورت گرفته است.

ارزش غذایی گندم نهایت زیاد بوده و از سالیان قدیم و قبل ازینکه بشر در مورد سایر نباتات از نظر تغذیه‌پی ببرد، منبع غذایی انسانها بوده است که ذیلاً توضیح می‌گردد!

- کمبود سایر مواد غذایی
- سهولت در کشت و تولید آن
- سهولت در حمل و نقل آن
- توافق نبات گندم به مناطق مختلف جهان
- نیاز به آب کم به مقایسه سایر غله‌جات
- سهولت در ذخیره گندم در سیلوها به مدت طولانی
- آرد گندم از نقطه نظر استعمال به سه دسته تقسیم می‌شود.
- گندم‌های نانی (Bread wheat) به پیمانه وسیع در تمام کشورها به منظور بدست آوردن گندم با کیفیت بخاطر تهیه غذا بذر می‌گردد و از آن نان خشک، بسکویت، کلچه، کیک و نشایسته تهیه می‌گردد.

گندم سخت (Triticum durum) دارای رنگ زرد طلایی بوده و برای تهیه آش و مکرونی از آن استفاده می‌گردد، توان انحلالیت خمیر آن زیاد بوده و دارای نوع پروتئین سیمالین (Simallin) می‌باشد که کیفیت مکرونی را ارتقاء می‌بخشد. گندم دورگه از کراس (Cors) گندم با نبات جودر تولید گردیده این نوع گندم در مقابل امراض مقاوم و جهت تهیه نان و تولید نشایسته از آن استفاده به عمل می‌آید. تحقیقات علمی واضح می‌سازد که ترکیب گلوتین در گندم‌های مختلف، متفاوت بوده و ترکیب گلوتین گندم را 85 فیصد پروتئین، 8.3 فیصد مواد شحمی، 4 فیصد مواد منزالی و سایر مواد تشکیل میدهد.

ارزش غذایی گندم

پروتئین گندم از لحاظ ارزش غذایی مملو از انرژی بوده که سبوس آرد دارای پروتئین زیادی می باشد. مطابق گزارش سازمان زراعتی غذایی خوراکه جهان (FAO) در حال حاضر سالانه در جهان حدود 85 میلیون تن مصرف گردیده که حدود 40 میلیون تن آن؛ یعنی، در حقیقت، نصف پروتئین جهان از غله جات بخصوص از گندم تأمین می گردد؛ لذا زنده گی انسان ها به آن وابسته است.

مواد اساسی دانه گندم شامل آب، مواد قندی، نشاپرسته، مواد پروتئینی، سلولوز و مواد معدنی می باشد. که فیصدی آنها در جدول (1) نشان داده شده است.

جدول 1: فیصدی ترکیب کیمیاگری دانه و کاه گندم (3. ص. : 12)

شماره	مواد تشکیل دهنده	فیصدی در دانه	فیصدی در کاه
1	آب	15-10	15-10
2	قندونشاپسته	72-70	30-20
3	پروتئین	23-8	2-1
4	شحم	2-1	2-1
5	سلولوز	2-1	50-30
6	نمک های معدنی	2-1.5	5-4

در جدول فوق از مقایسه مواد تشکیل دهنده در دانه ها گندم و کاه ملاحظه میگردد که در دانه های گندم مقدار آب 5-10 فیصد، پروتئین 8-22 فیصد، شحم و سلولوز 1-2 فیصد و نمک های معدنی 1.5-2 فیصد و همچنان در کاه گندم مقدار آب 5-10 فیصد، 20-30 فیصد نشاپسته و مواد قندی، 2-1 فیصد پروتئین 30-50 فیصد سلولوز و 4-5 فیصد نمک ها غیر عضوی موجود است.

بیشترین مواد دانه گندم را اندوسپرم آن تشکیل میدهد. قطر اندوسپرم در دانه های گندم از 0.001 تا 0.055 ملی متر میرسد، که در آب سرد غیر قابل حل اند، آرد سفید از این ماده به دست می آید.

مواد شحمی گندم در قسمت مختلف دانه گندم یکسان نیست، مقدار آن در حدود 2 فیصد است که حاوی ویتامین های مختلف بخصوص ویتامین E میباشد.

طبیعت

مواد معدنی از قبیل املاح و عناصر معدنی است و در تمام قسمت های دانه گندم طوری برابر و یکسان نبوده، بلکه در سبوس بیشتر از اندوسپرم است. مهمترین مواد معدنی موجود در دانه گندم عبارت اند از: پوتاشیم، فاسفورس، کلسیم، آهن، کلورین، سودیم، مگنیزیم و مس (2. ص. : 15).

در سایر غله جات مواد فوق الذکر موجود بوده، اما به مقادیر مختلف که مقادیر آن در جدول (2) نشان داده شده است.

جدول 2: مقایسه دانه های غله جات از لحاظ ترکیب کیمیاوى به فیصد

شماره	دانه	نشایسته وقند	پروتئین	آب	شحم	سلولوز	ساختمان مواد معدنی
1	گندم	75-72	23-8	15-10	2-1	2-1	2-1.5
2	برنج	73-68	7-3	15	3-0.8	1-0.5	5-0.5
3	جو	74-58	10	15-14	3-2	3-1	2-1
4	جواری	69-67	5.7-5.5	-13 13.5	2-1.8	27-1.7	4-0.3
5	جودر	64-60	14-11	3	3-1.7	3-2	2

در جدول (2) از مقایسه دانه ها برخی غله جات از لحاظ ترکیب کیمیاوى دیده میشود که مقدار ترکیب کیمیاوى دانه های غله جات از هم دیگر متفاوت می باشد قابل تذکراست که سایر مواد معدنی در دانه های غله جات در دانه نبات گندم 1.5-2 فیصد، برنج 0.5-0.8 فیصد، جو 0.8-1 فیصد، جواری 1-0.5 فیصد و زیاد ترین میدهد و همچنان کمترین مقدار سلولوز در دانه های برنج 0.5 فیصد و زیاد ترین مقدار آن در دانه های جودر 2-3 فیصد دیده میشود که تفاوت زیادترین و کمترین مقدار سلولوز در برخی از غله جات 2 فیصد می باشد.

قرار معلوم، پروتئین موادی است که رشد و نمو و ترمیم حجرات مختلف بدن را به عهده دارد. درگذشته ها تصور میشد که مواد پروتئینی فقط در گوشت حیوانات وجود دارد، اما فعلاً به اثبات رسیده که نباتات از قبیل لوبیا، برنج، گندم و جو

ارزش غذایی گندم

دارای پروتئین است. مادهٔ پروتئینی در تمام حجرات زنده وجود دارد، ولی مقدار آن در حجرات متفاوت است. ویتامین‌های شامل ترکیب دانه گندم بوده که در عضویت انسانها فعالیت مهم را انجام میدهد، در عدم موجودیت ویتامین‌ها واکنش حیاتی حجرات و ادامه زندگی مشکل خواهد بود و به اثر کمبود آن‌ها عوارض جانبی در بدن انسان‌ها و حیوانات ظاهر می‌شود (3. ص. 65).

دانه گندم بر علاوه مواد فوق حاوی ویتامین‌های ذیل می‌باشد.

ویتامین B1، ویتامین B2، ویتامین B6، نیاسین (Niasim)، پانتوتئیک اسید و ویتامین E.

سایر ویتامین‌هایی موجود در دانه گندم عبارت اند از: ویتامین K، ویتامین D و فولیک اسید می‌باشد.

در اثر تجزیه دانه‌های گندم معلوم گردیده که در اندوسپرم دانه گندم مواد آتی موجود می‌باشد.

جدول 3: ترکیب کیمیاولی اندوسپرم دانه‌های گندم (2. ص 120)

شماره	مواد	فیصد
1	پانتوتئیک اسید	42
2	ویتامین B1	32
3	ویتامین PP	12
4	ویتامین B6	7
5	ویتامین B2	3
6	سایر مواد	4

در جدول (3) دیده می‌شود که در ترکیب کیمیاولی اندوسپرم دانه‌های گندم 42 فیصد پانتوتئیک اسید، ویتامین B1 32 فیصد، ویتامین PP 12 فیصد، ویتامین B6 7 فیصد، ویتامین B2 3 فیصد و سایر مواد در ترکیب اندوسپرم 4 فیصد را تشکیل میدهد.

قرار معلومات مهمترین محصول گندم نان بوده که روزانه مواد غذایی چندین

طبیعت

میلیارد انسان را در سراسر جهان تشکیل میدهد و در برخی از کشورها ساده ترین غذا را تشکیل میدهد.

نان یک ماده انرژی دهنده انسان ها است که از مصرف 100 گرام آن 260 کالوری انرژی در بدن انسان تولید می گردد. همچنان ماده غذایی پروتئین دار به حساب می‌رود در 150 گرام نان مواد آتی موجود است. امینو اسید 55 گرام پروتئین 7-8 گرام، پانتوتیک اسید 1.3 گرام و آب 35 گرام و همچنان 150-160 کالوری انرژی از 100 گرام نان برابر 70 گرام میتابولیت تولید می گردد (2. ص. 115).

طی سالهای اخیر در برخی کشورها به علت مصرف زیاد محصولات متنوع زراعتی و انواع غذا های مختلف مقدار مصرف نان به 30 فیصد کاهش یافته است. و مصرف روزانه نان فی نفر در جهان 134 گرام تعیین گردیده است که دلایل آن قرار ذیل است (4. ص. 15).

- مواد غذایی حیوانی

- تولید تعداد غذاها در سطح جهان

- در سال 1351 هش مصرف نان در اروپا برای هر نفر بطور اوسط 600 گرام می رسید که در شرایط فعلی به 165 گرام کاهش یافته است. همچنان، مصرف نان در جامعه شهری نسبت به روستا کمتر است. مقدار مصرف نان بستگی کامل به سن افراد و مصرف کننده نیز دارد و مقدار آن در افراد مختلف طی بیست و چهار ساعت به شرح زیر است:

- کودکان 5-3 سال برابر 100 تا 150 گرام

- کودکان 11-5 سال برابر 150 تا 200 گرام

- افراد 12-15 سال برابر 350 الی 450 گرام

- بزرگ سالان برابر 200 الی 400 گرام

- زنان حامله برابر 200 الی 300 گرام

- افراد مسن برابر 250 الی 300 گرام

تجارب علمی واضح می سازد که مصرف کودهای عضوی و کیمیاوی، بخصوص

ارزش غذایی گندم

کودهای عضوی و کود کیمیاوی نایتروجندار تا حد معین باعث افزایش پروتئین و بالا رفتن اهمیت غذایی گندم می‌گردد. استفاده از کودهای کیمیاوی و عضوی نیز بالای افزایش مقدار گلوتین تاثیر زیاد دارد. از طرف دیگر نوع مواد مصرفی به مقدار تولید پروتئین موثر بوده ارزش غذایی نان گندم یکی از مهمترین خواص مشخص کنندهٔ کیفیت آرد حاصل از دانه‌های گندم بوده و بستگی به مقدار ماده گلوتین موجود در دانه دارد که مخلوط مواد پروتئینی می‌باشد.

بالا بردن ارزش کیفیت نان از مسایل مهم است که توجه دهاقین را برای تولید گندم‌های با کیفیت بالاتر بخود جلب نموده است.

عواملی که سبب تغییر ارزش نان گندم می‌گردد، مهمترین آن عبارت اند:

- تغییرات در آب هوای محیطی

- سرمایزدگی

- PH خاک

- استعمال کودهای کیمیاوی در مزرعه

- مراعات نمودن تناوب زراعتی

- آبیاری با وقت لازم

- آماده نمودن زمین خوب برای بذر

نتیجه گیری

گندم از جمله غله‌جات مهم غذایی بوده که در سراسر جهان برای خوراکه انسانها از آن استفاده می‌شود گندم از زمانه‌های بسیار قدیم یعنی قبل از میلاد توسط انسانها شناخته شده بود. در دانه‌های گندم مواد مختلف از قبیل کاربوهایدریت، شحم، مواد منزالی، پروتئین و آب موجود می‌باشد ویتامین‌ها شامل ترکیب دانه گندم بوده که در عضویت انسانها فعالیت مهم را انجام میدهد و در صورت کمبود و عدم موجودیت ویتامین‌ها انسانها به امراض گوناگون مبتلا می‌شود، محصول آرد گندم نان بوده که روزانه غذایی چندین میلیارد انسانها را در تمام جهان تشکیل میدهد.

طبیعت

ارزش غذایی گندم نهایت زیاد بوده و از سالیان قدیم و قبل از آنکه بشر- به مواد سایر نباتات و نظر تغذیه پی نبرده منبع خوب غذایی بوده استعمال کودها مختلف کیمیاوى نایتروجندار و فاسفورس دار، آبیاری سطح وقت مناسب بذر، تناوب زراعتی و مبارزه علیه امراض بالای حاصلات گندم تاثیر مثبت داشته است.

پیشنهادات

حین بلند بردن ارزش غذایی گندم لازم پنداشته میشود که عملیه های اگرو تехنیکی مانند مبارزه علیه امراض گندم، نابود ساختن گیاهای هرزه در مزرعه، استعمال کودهای کیمیاوى و عضوی به مقدار مناسب، مراعات نمودن تناوب زراعتی آبیاری به وقت و زمان معین و آماده نمودن بستر مناسب به بذر گندم در مزارع بطور درست عملی گردد.

مأخذ

- 1- حسینی، سکندر. تولید غله جات پشاور مرکز نشراتی صبا، سال 1380 هـ .
ش صفحه 67
- 2- ناصر. غلات دانشگاه تهران سال 1381، صفحه 538
- 3- کرمی، هادی گندم مرکز نشرات دانشگاه تهران سال 1371 صفحه 598.
- 4- غفور، نور محمد زراعتی تولیدات او ملی اقتصاد، کرمه مجله لسمه گنه د کرني وزارت کال 1367 صفحه 55

څېړنواں داکټر احمدشاه عمر وردک

د شکري په ناروغۍ کې د ناروغ د بنفسهۍ مراقبتونو د وضعیت څېړنه

خلاصه

مقدمه

ديابت يوه له هغو مزمنو (ځنډيډونکو يا اوږدو) او ډېرو شایعو ناروغېو خخه ده چې په ټوله نړۍ کې يوه لویه روغتیایی ستونزه جوړوي. د مزمنو ناروغېو د کنترول تر ټولو بنه لاره له خپل ځانۍ مراقبتونو خخه عبارت ده (2، 4).

د څېړني ارزښت

په ديابت ناروغانو کې د ناروغ د خپل ځانۍ مراقبتونو د توان او پر هغو د اغیز لرونکو عواملو څېړل نه یواځې د ديابت د اختلالاتو، مړينو او معیوبیتونو د کچې د راکمولو له نظره بلکې د اقتصادي مصارفو د راکمولو له اړخه هم ډير ګټور کار دی، له بلی خوا دا څېړنه د خپل ځانۍ مراقبتونو د ترینې ګډو ډاکټر د اغیزمنتیا او تر خطر لاندې ګروپ د تعیین له پاره هم مؤثره ده (1).

د خېړنې موخه

دا خېړنې په دیابت ناروغانوکې د خپلخانې مراقبتونو د توان د کچې د تعیینولو په موخه د کابل په وزیر محمد اکبرخان روغتون کې ترسره شوې ده.

د خېړنې مبرمیت

روغتیایی تولني پر دې موافقه لري چې خپلخانې مراقبتونه لکه د خوراکی رژیم رعایت کول، په ټاکلې وخت سره د دوا مصرفول، داکتر ته په خپل وخت سره مراجعه کول او د منظمو ف-زیکي تمريناتو ترسره کول د دیابت په بنه مدیریت او د صحې مصارفو او مړینو په کمولو کې دیوه زیاته اغیزه لري، (۱،۲) نو ظکه د دغې موضوع خېړل اړین کار دی.

د خېړنې مواد او میتود

دا خېړنې په توصیفی - تحلیلی بنه د ۱۳۹۶ کال د وري میاشتې خخه د نوموري کال د وږي تر میاشتې پوري په ۶۶ ناروغانو چې له ۲۰ خخه یې تر ۸۰ کالنو پوري عمر درلود، ترسره شوي ده. د ناروغانو دوسیې وکتل شوې، له دوی سره مصاحبې ترسره شوې او په پروسپکتیف ډول تر خېړنې لاندې ونیول شول. یو شمېر عوامل لکه د دیابت ډول، د ناروغ عمر، د زده کړو کچه، د اوسيدو ځای، د دیابت په اړه د تعلیماتو او معلوماتو لرل او د اقتصادي وضعیت خرنګوالی د دغې خېړنې په پایلو باندې رونسانه اغیزه درلوده.

پایله: د دغې خېړنې خخه معلومه شوه چې د ناروغانو د معلوماتو کچه او د ځان خخه د مراقبت توان زمونږ د هیواد په پلازمینه کابل کې ضعیف او کمزوری ۹۹.

وراندیز: د دیابت ناروغۍ په کنترول کې د خپل ځانې مراقبتونو ارزښت ته په کتو سره اړینه ده چې د هیواد ټول روغتیایی خدمتگاران په تیره بیا د دې برخې خېړونکي او پالیسي جوړونکي د ناروغانو د پوهاوی په موخه د نومورو مراقبتونو علم تولید او لازمي علمي او عملی طرحې وراندې کړي.

د شکري په ناروغۍ کې د بنفسهی ...

مقدمه: اوردي او مزمنې ناروغۍ د نننۍ نړۍ تر ټولو عمده روغتیایي او معالجوي ستونزې شمبېل کېږي، (1). دا ناروغۍ د ژوندانه په ورخنيو چارو اغیزي کوي. د اړود مهاله ناروغیو د شیوع عمده لاملونه په بشري ټولنه کې د مخدرو موادو مصرف، د چاغوالي د پېښو او د عمر زیاتوالی دی، (2).

دیابت یوه له هغو مزمنو (ځنډیدونکو یا اوردو مهالو) او ډیرو شایع ناروغیو خخه ده چې د نړۍ په ټولو هیوادونوکې تر ټولو لویه صحی ستونزه جوروی او نړیوال روغتیایي سازمان ورته د غلي اپیدمي نوم ورکړي دی. اوسمهال په ټوله نړۍ کې ۲۳۰ میلیونه تنه په شکر ناروغۍ اخته دی، چې تر ۵۰۰ م. کال پوري به دا شمبېر په قوي احتمال سره تر ۳۰۰ میلیونه پوري ورسيرې، (1,4).

په عربستان کې دا ناروغۍ د ۳۰۰ تر ۷۰ کلنی عمر کې په ترتیب سره ۱۷/۱٪ او ۲۳/۷٪ سلنہ راپور ورکړل شوی دی او په ډیرو هیوادونوکې دیابت د غیر ساري ناروغیو په سر کې ځای لري. دیابت چې د اندامونو د غوڅبدلو، ړندوالی، د زړه او پښتوروګو د عدم کفایي اصلې عامل ګنل کېږي، هر کال د خلور میلیونو کسانو د مرگ او معیوبیت لامل ګرځي او په دنیا کې د مړینې شېړم لوی عامل شمبېل کېږي، (3).

په هغه څېړنه کې چې د امریكا متحده ایالاتو کې پر ۶۲۷ تنو دیابت ناروغانو د مونیکا او دهغې د ډلي له خوا ترسره شوه، معلومه شوه چې ۳۷ سلنہ ناروغانو د خپلو پېښو مراقبت نه کولو او ۳۷ سلنہ ناروغانو چې اکثریت یې چاغ وو فزیکي فعالیت نه درلود، بنخو تر نارینه و په خپلخانې مراقبت کې زیاته پاملنې درلوده همدارنګه هغو ناروغانو چې د خپلخانې مراقبتونو کچه یې ټیټه وو ډېر اختلالات لرل. دیابت د قلبې-وعایي، دماغې، دماغي-وعايي محیطي، رتینوپتي، نیوروپتي، نفروپتي، ژور خفگان او نورو ناروغیو سره نېغې اړیکې لري او په صحی مصارفو باندې اغیزه لري. دیابت په اوست ډول د اخته شخص عمر ۱۵ کاله راکموي. د اوسينيو څېړنو پر بنسټ دیابت له کبله د مړینو او معیوبیتونو تر ټولو مساعد کونکۍ لامل د خپل ځاني مراقبت نه اجرا کول ګنل شوی دی، (2, 4).

صحي تولني پر دې موافقه لري چې خپلخانې مراقبتونه لکه د خورو د رژيم رعایت کول، په تاکلي وخت د دوا مصرف او داکتر ته مراجعيه کول او د منظمو فزيکي تمریناتو ترسره کول د دیابت په بنه مدیریت او د صحی مصارفو او مړينو په کموالي کې دېره زیاته اغیزه لري، نو حکه د دغې موضوع خېړل اړین کار دی.

د خېړنې مېټود: دا خېړنې په توصفي- تحليلي بهه د ۱۳۹۶ کال د وري میاشتی خخه د نوموري کال د وري تر میاشتی پوري په ۶۶ ناروغانو چې له ۲۰ خخه یې تر ۸۰ کالنو پوري عمر درلود، ترسره شوي ۵۵. د ناروغانو دوسیې وکتل شوي، له ناروغانو سره مرکې ترسره شوي او په پروسېکتيف دول تر خېړنې لاندې ونیول شول. په دغه خېړنې کې یواحې هغه ناروغان شامل وو چې دیابت یې تشخيص شوي وو، تر ۸۰ کالنو عمر یې درلودو، شعوري حالت یې بېخې سم وو، د خبروکولو او اورېدلو ستونزه یې هم نه درلوده. هغه ناروغان چې دیابت یې قطعي تشخيص نه وو، په خېړنې کې همکاري او رضايت نه درلوده او یاېې شعوري حالت بنه نه وو په دې خېړنې کې شامل نه وو. دا خېړنې د یو معیاري پونښنليک په ډکولو سره بشپړه شوه. یاد پونښنليک په ۲۰۰۰ م. کال کې د Toobert او د هغه د همکارانو په مرسته جوړ شوي وو. په دې پونښنليک کې ۱۵ پونښنليک خای په ئای شوي چې له ناروغ خخه د یوې اوونې د مراقبتونو د اجرا په اړه پونښنې کېږي او هره پونښنې له صفر خخه تر ۷ نمرې لري او کچېږي ناروغ بستر وي او مراقبتونه د روغتون د کارکونکو له خوا تر سره کېږي نو بیا پونښنليک د بستر خخه مخکې اوونې د ارقامو او معلوماتو په اساس ډکېږي، نو په دې حساب سره لوړه نمره ۱۰۵ ده چې د ناروغ په واسطه تر ټولو غوره تر سره شوي مراقبت او د نوموري مراقبت په اجرا کې د ناروغ ډېر لوړ توان رانسي. دا پونښنليک له ناروغ خخه د یوې ساده مصاحبي په اخيستلو سره ډکېږي. له مصاحبي خخه لاسته راغلي نمرې په لاندې دریو برخو ويشهو:

۱- بنه مراقبت او د مراقبت د اجرا ټولو بنه توان (۱۰۰-۷۶ نمرې)

د شکري په ناروغي کې د بنفسهی ...

- ۲- متوسط مراقبت او د مراقبت د اجرا کولو متوسط توان (۷۵-۵۱ نمرى)
- ۳- ضعيف مراقبت او د مراقبت د اجرا کولو ضعيف توان (۵۰ یا تر ۵۰ کمى نمرى)

د يادونې وړه ۵۰ چې ۱۰۱ د خخه تر ۱۰۵ پوري نمرې عالي مراقبت او د مراقبت د اجرا کولو ډير لور توان رابنيي.

موندنۍ: په خپنې کې د ۶۶ ناروغانو له ډلي خخه ۸۹،۳۹٪ (۵۹ تنه) ناروغان د ديابت په لومړي ډول ناروغي اخته وو. ۶۳،۶۳٪ (۴۲ تنه) ناروغان بنسخينه او ۳۶،۳۶٪ (۲۴ تنه) ناروغان نارينه وو. ۱۰،۶۰٪ (۷ تنه) ناروغانو د ۳۹-۲۰ کالو پوري، ۳۶،۳۶٪ (۲۴ تنه) ناروغانو د ۵۹-۴۰ کالو پوري او ۵۳،۰۳٪ (۳۵ تنه) ناروغانو د ۶۰-۸۰ کالو پوري عمر درلود. ۶۸،۱۸٪ (۴۵ تنه) ناروغان بې سواوه او ۳۱،۸۱٪ (۲۱ تنه) ناروغان با سواوه وو. ۲۲،۷۲٪ (۱۵ تنه) ناروغانو دندې لرې او ۷۷،۲۷٪ (۵۱ تنه) ناروغان بې کاره وو. ۱۲،۱۲٪ (۸ تنه) ناروغان مجرد او ۸۷،۸۷٪ (۵۸ تنه) ناروغان متاهل وو. ۴۵،۴۵٪ (۳۰ تنه) ناروغانو د شکر ناروغي په هکله تعليمات درلود او ۵۴،۵۴٪ (۳۶ تنه) ناروغانو د شکر ناروغي په اړه تعليمات نه درلود. ۳۳،۳۳٪ (۲۲ تنه) ناروغان د مختلفو ولايتونو اوسبېدونکي او ۶۶،۶۶٪ (۴۴ تنه) ناروغان د کابل بنار اوسبېدونکي وو. ۱۰،۶۰٪ (۷ تنه) ناروغانو ډير بشه اقتصادي وضعیت درلود، ۴۶،۹۶٪ (۳۱ تنه) ناروغانو متوسط اقتصادي وضعیت درلود او ۴۲،۴۲٪ (۲۸ تنه) ناروغانو خراب اقتصادي وضعیت درلود.

په دې خپنې کې د ۶۶ ناروغانو له ډلي خخه یواخې ۱۵،۱۵٪ (۱۰ تنه) ناروغانو د ډاکتر له توصيې سره سم خپل د وينې د شکر سويه معانيه کړې وه او ۷۸،۷۸٪ (۵۲ تنه) ناروغان د ديابت سربيره په نورو مزمنو ناروغيو هم اخته وو. ۳۹،۳۹٪ (۲۶ تنه) ناروغانو په منظم ډول د ستړګو ډاکتر ته د معانيې له پاره مراجعه کړې وه، ۱۵،۱۵٪ (۱۰ تنه) ناروغانو د غابښونو ډاکتر ته د معانيې له پاره

طبيعت

مراجعه کړي وه او يواخې ۷,۵۷٪ (۵ تنه) ناروغانو د انفلوانزا کالني واکسین زرق کړي ۹۹.

د بستري کېدو د تاريخچې په اساس ۶۰، ۶۰٪ (۴۰ تنه) ناروغانو د یو ئخلي بستري کیدو او ۳۶، ۳۶٪ (۲۴ تنه) ناروغانو د خو خلني بستري کیدو تاريخچه درلوده.

1- جدول د شکر په ناروغانو کې د خپل ئخاني مراقبتونو په توان باندي اغيز

لونکي عوامل رابسي

د ناروغ د خپلخاني مراقبت په توان باندي اغيز لونکي عوامل	د ناروغانو سلنه	د ناروغانو شمېر	د خپلخاني مراقبت داون کچه يا خرنگوالى
د شکر ناروغۍ دول:	لور	٪ ۱۰,۶۰	۷ تنه
	تېيت	٪ ۸۹,۳۹	۵۹ تنه
جنسيت	تېيت	٪ ۳۶,۳۶	۲۴ تنه
	لور	٪ ۶۳,۶۳	۴۲ تنه
عمر	منځنى	٪ ۱۰,۶۰	۷ تنه
	لور	٪ ۳۶,۳۶	۲۴ تنه
زده کړي	تېيت	٪ ۵۳,۰۳	۳۵ تنه
	تېيت	٪ ۶۸,۱۸	۴۵ تنه
د اسيدو خاي	لور	٪ ۳۱,۸۱	۲۱ تنه
	لور	٪ ۶۶,۶۶	۴۴ تنه
د شکر تعليمات	تېيت	٪ ۳۳,۳۳	۲۲ تنه
	لور	٪ ۴۵,۴۵	۳۰ تنه
اقتصادي وضعیت	تېيت	٪ ۵۴,۵۴	۳۶ تنه
	لور	٪ ۱۰,۶۰	۷ تنه
	منځنى	٪ ۴۶,۹۶	۳۱ تنه
	تېيت	٪ ۴۲,۴۲	۲۸ تنه

د شکري په ناروغری کې د بنفسهی ...

زمونېر په خېړنې کې دنفسهی یا خپل ځاني مراقبت توان د اغيز لرونکو عواملو په پام کې نیولوسره، په ۴,۵۴٪ (۳ تنه) ناروغانوکې بنه، ۲۴,۲۴٪ (۱۶ تنه) ناروغانو کې اوست او په ۷۱,۲۱٪ (۴۷ تنه) ناروغانوکې ضعیف وو. لکه ځنګه چې په پورتنی جدول کې لیدل کېږي، د دیابت د لومړي ډول ناروغانو د خپل ځاني مراقبت توان تر دوهم ډول لوړ، د با سواهه ناروغانو د خپل ځاني مراقبت توان تر بې سواهه ناروغانو لوړ او د بنځینه جنس د خپل ځاني مراقبت توان تر نارینه خخه لوړ او په کابل بنار کې د اوسبېدونکو ناروغانو د خپل ځاني مراقبت توان د ولايتونو تر اوسبېدونکو ناروغانو لوړ وو. د عمر له نظره ۴۰ تر ۵۹ کلنۍ عمر کې د ناروغانو د خپل ځاني مراقبت توان تر نورو کالنو لوړ وو او د هغه ناروغانو د خپل ځاني مراقبت توان چې د شکر په اړه یې تعليمات لرل تر هغه کسانو چې تعليمات یې نه لرل لوړ وو. د هغه ناروغانو چې اقتصادي وضعیت یې بنه وو د خپل ځاني مراقبت توان تر بې وزله او خراب اقتصادي وضعیت لرونکو ناروغانو لوړ وو.

د نړۍ په اکثرو هیوادونو کې د شکر ناروغ د خپل ځاني مراقبت توان لوړ یا متوسط دی، خود دغې خېړنې له مخې حتی زمونېر د هېواد په پلازمېنې کې د شکر ناروغانو د خپل ځاني مراقبتونو توان تیټ او ضعیف وو چې تر تولو لوی عوامل یې د تېرو څلورو لسیزو جنګونه او د هغه خخه زیړبدلې بې سوادي، خراب اقتصاد، د شکر ناروغۍ په اړه د تعليماتو او معلوماتو نه لرل او داسې نور دي. زمونېر په خېړنې کې د لومړي ډول شکر ناروغانو د خپل ځان د مراقبت توان تر دوهم ډول شکر ناروغانو لوړ وو چې بنایي د دوهم ډول شکر ناروغان د لوړ عمر په سبب د خپل ځان مراقبت ونشی کولی یا هم د خراب اقتصاد له کبله د خپل ځان دېر خیال ونه ساتي او د خپلې کورنې اړتیاو ته دېره توجه وکړي. همدارنګه د زده کړو او تعليماتو لرل هم پر اقتصادي وضعیت او هم د ناروغ د مراقبت په توان اغيزه درلوده. په هغه خېړنې کې چې Connell او د هغه همکارانو د ناروغانو د خپل ځاني مراقبت د توان د تعیین په اړه د متحده آیالاتو د سانفرانسیسکو بنار په هغه خراب اقتصاد لرونکو ناروغانو کې چې د زړه عدم کفايې یې درلوده، ترسره کې ده خرگنده شوه چې خراب

طبيعت

اقتصاد او د ناروغری د مراقبت په هکله د تعليماتو نه لرل د مراقبت د توان په کچه
دېره اغیزه لري، (1,3).

د اوسبدو ئای هم د مراقبت په توان اغیزه درلوده ئىكە د بىار خلک په آسانى
سره صحى مراقبتونو او تعليماتو ته لاس رسى پيدا كولى شي.

پايله: د دغې خېرنې خخە معلومه شوه چې د شكر د ناروغانو د معلوماتو د
لرلو كچه او د ئان خخە د مراقبت توان زموږ د هياد په پلازمېنە، كابل كې ضعيف
او كمزوري وو. يو شمير عوامل لكه د ديابت دول، د ناروغ عمر، د زده كېو كچه، د
اوسبدو ئاي، د ديابت په اړه د تعليماتو او معلوماتو لرل او د اقتصادي وضعیت
خرنگوالى د دغې خېرنې په پايلو باندي روبيانه اغیزه درلوده نو لازمه ده چې د
شكري ناروغری تعليمات په دې ناروغری اخته ناروغانو ته ورکړل شي او په دوى كې
د خپلخانى مراقبتونو احساس تحریک کړل شي.

ورانديزونه

۱- د ديابت ناروغری په كنترول كې د خپل ئاني مراقبتونو ارزښت ته په كتو سره
اړينه ده چې د هياد ټول صحى خدمتگاران په تيره بيا د دي برخې خېرونکې او
پاليسى جوړونکې د ناروغانو د پوهاوي په موخه د نوموره مراقبتونو علم تولید او
لازمي علمي او عملی طرحى د پلي كيدو په موخه وراندي کړي.
۲- د عامې روغتیا محترم وزرات ته ورانديز کوم چې د شكري ناروغری د علاج
په مرکزونو کې دي د نوموره ناروغری د خپل ئاني مراقبتونو د ترينېگ زمينه هم
ناروغانو ته برابره کړي.

۳- ټولو محتمرو ډاکترانو ته ورانديز کوم چې د شكر ناروغانو د معاني او كتنې
پرمھال دوى ته د خپل ئاني مراقبت او د هغه د ارزښت په اړه معلومات ورکړي.
۴- ټولو دولتي او خصوصي رسنيو ته ورانديز کوم چې د مزمنو ناروغيو په
خاصه توګه د شكر ناروغری د تعليماتو او معلوماتو په اړه له متخصص ډاکترانو سره
مرکې وکړي او خلکوته يې ورسوي.

References:

- 1- Becker G, Gates R, Newsom E. Self- care among chronically ill African American: culture, health disparities, and health insurance status. AmJ Public Health. 2004; 94: 2066-73.
- 2- Dennis L. Kasper, Anthony s. fauci, J. Larry Jameson editors. Harrison's principle of internal medicine. 20th ed. United States of America, New York; 2018.p3527
- 3- Jordan DN, Jordan J. Self-care behaviors of Filipino American adult with type 2 diabetes mellitus. Journal of Diabetes and Its Complication. 2010; 24 (4): 250-58.
- 4- Maxine A. Papadakis, Stephen J. McPhee. et al. Current Medical Diagnosis and Treatment. 56th ed. the McGraw-Hill Companies; 2017. P1717

پوهنمل موجود شاه لیوال

مقایسهٔ وریانت اقتصادی بند کانکریتی در محور باغ دره

خلاصه

دیزاین و محاسبات اقتصادی بند های کانکریتی یک مسله بسیار مهم و مغلق است و در شرایط امروزی توجه دولت جمهوری اسلامی افغانستان برای احداث و اعمار پروژه های بزرگ منابع آبی که از اولویت های مبرم دولت می باشد و نیاز بیشتر به مطالعه و تحقیق دارد که موضوع تحقیق این مقاله را نیز تشکیل می دهد. در اینجا موضوع تعیین وریانت اقتصادی بند کانکریتی در محور متذکره فرضیه تحقیق می باشد و هدف اساسی تحقیق را دیزاین و محاسبات اقتصادی بند کانکریتی با وریانت های مختلف بوده که به یک میتوود ساحوی و کتابخانه ای آماده شده است. در این مقاله مباحثه در مورد وریانت های مختلف صورت گرفته است و در نتیجه وریانت اقتصادی بامشخصات آن دریافت گردیده که برای تحقق هرچه بیشتر آن در زمینه پیشنهادات مشخص ارائه شده است.

مقدمه

انرژی برق یکی از اساسی ترین و مهمترین فکتور زیربنایی در ایجاد راه برد و

مقایسهٔ وریانت اقتصادی بند کانکریتی ...

توسعه صنایع در یک کشور می‌باشد. اگر سران یک کشور بخواهند که مردمان آن زندگی آبرومندانه داشته باشند و دست گدائی به سویی دیگران دراز نکنند باید در تولید انرژی، وطن خود را خود کفایاند، در وطن ما افغانستان برای مدت تقریباً 50 سال یا نیم قرن در بخش سکتور انرژی برق آبی کدام پیشرفت عمده و اساسی که قابل تذکر باشد صورت نگرفته است، هر رژیم و یا دولت که به قدرت رسیده صرف برای سپری نمودن دوره خویش به ریفورم‌های دست زده که پایه و بنیاد اقتصادی نداشته، طور مثال از دوره سلطنت محمد ظاهر شاه به این طرف صرف سروی‌ها و پلان گذاری‌ها صورت گرفته و یک مشت پول را در این عرصه به مصرف رسانیده اند و طوری وانمود ساخته اند که این سروی‌ها و پلان‌ها در اولویت کار آن‌ها قرار دارد و بعداً به عوض آن یکی از پروژه‌های موقت و غیر اقتصادی عملی گردیده که از دیدگاه ماهیت پروژه در اساس و بنیاد بالای زنده‌گی اقتصادی و اجتماعی افراد جامعه تاثیر گذار نبوده، مانند دستگاه‌های حرارتی تولید انرژی برق و یا انتقال انرژی برق آبی از کشور‌های همسایه و غیره می‌باشد. در مدت زمان ذکر شده صرف و صرف در چندین دوره از این دولت‌ها یکی از پروژه‌های پلانی مجتمع بند سلما به پایه اکمال و به بهره برداری سپرده شده است و متباقی اکثری پروژه‌ها آغاز داشتند اما انجام آن معلوم نبوده و یا اینکه بالای پروژه‌ها پول به مصرف رسیده که از نظر مؤثّریت اقتصادی اولویت نداشته و در حصه آن به اندازه کافی مطالعات ضروری مانند مطالعات جیولوژیکی، هایدرولوژیکی و غیره، صورت نگرفته و از جانب دیگر در مورد مقایسه تخنیکی - اقتصادی محور‌ها هیچ خبری نبود. سبب اجرای همچو پروژه دارای عوامل مدیریتی می‌باشد، خلاصه اینکه اگر یک کشور بیست دو فیصد از انرژی مورد نیاز خود را از منابع داخلی تولید نموده و متباقی هفتاد و هشت فیصد آنرا از کشور‌های دیگر در مقابل پول هنگفتی وارد نمایند. دلالت به ناتوانی مدیریتی از منابع آب‌های کشور، ضعف اقتصادی و تخنیکی مملکت تلقی می‌گردد. آنچه یک ملت را تونا می‌سازد و جهانیان آنرا به چشم احترام می‌بینند، توانایی‌های داخلی آن در عرصه‌های اقتصادی - تخنیکی

طبیعت

و علمی یک کشور است نه وابسته گی های آن به کشور های خارجی. نتیجه اینکه تا هنوز وطن ما در ساحه منابع آبی کدام کار بزرگی انجام نداده که بتواند از نظر اقتصادی- اجتماعی و تехنیکی جوابگوی نیاز مندی های مردم در ساحت آبیاری و انرژی برق طوری که برای یک مملکت مانند افغانستان از فکتور های زیر بنایی و ضروری می باشد، انجام گردد.

اهمیت تحقیق

پروژه بند برق باغ دره دارای کاسه ذخیره با قابلیت تنظیم فصلی یکی از مهمترین پروژه های ملی و زیر بنایی افغانستان می باشد، چنانچه در ماسترپلان 2013م. در الوبت قرار داشت که با اعمار این پروژه زیر بنایی، اهداف مهم و استراتئیژیک ذیل بدست می آید.

مبرمیت تحقیق

از اینکه در حال حاضر مصارف بسیار گزافی در اعمار بندهای آهن کانکریتی، مخصوصاً بندهای برق آبی به همراه دارد، بناء اumar بند های آهن کانکریتی در جاهای احداث گردد که حجم و یا ظرفیت کاسه بند تا حد امکان کوشش شود تا اعظمی تعیین گردد و پشت بندهای خوب را در قبال داشته باشد که داشتن این دو موضوع در یک بند آهن کانکریتی باعث تولید انرژی برق آبی در جریان سال بصورت دوامدار، یعنی بدون کدام شکسته گی ادامه پیدا میکند که این موضوع مبرمیت عمدۀ مقاله هذا را تشکیل میدهد.

هدف تحقیق

هدف اساسی از مقایسه وریانت بند کانکریتی کمانی و گراویتی و دریافت موثریت اقتصادی یکی از این دو وریانت می باشد. زیرا کشوری مانند افغانستان که نیاز مبرم به انرژی دارد و اعمار آن از بودجه عادی دولت مساعد نمی باشد، یک بخش کوچک از این پروژه ها بودجه انکشافی و یا از کمک های بی قید و شرط کشور های کمک کننده و بخش بیشتری آن از قرضه های درازمدت بانک جهانی و یا

مقایسه وریانت اقتصادی بند کانکریتی ...

بانک انکشاپی آسیایی پرداخته می شود. پس توجه هر چه بیشتری را به وریانتی می نمایند که دارای موثریت اقتصادی بیشتر و هزینه کمتر باشد.

سوال تحقیق

یکی از پرابلم های اساسی در یک جامعه صنعتی عبارت از تولید برق آبی، داشتن ظرفیت و یا حجم زیاد کاسه بند های آهن کانکریتی و بالآخره تولید دوامدار انرژی در یک بند آهن کانکریتی می باشد که مقاله هذا پاسخگوی خوبی برای حل پرابلم های فوق می باشد.

روش تحقیق

این تحقیق به روشن کتابخانه یی و ساحوی صورت گرفته که مدارک ابتدایی و عمومی آن از کتب معتبر و متفاوتی به روشن ساحوی انجام شده است.

مقایسه وریانت بند کانکریتی بالای محور با غدره با در نظرداشت

وریانت تخنیکی - اقتصادی و محیط زیستی:

پروژه باغ دره که منبع اصلی آب آن دریاهای پنجشیر، غوربند، سالنگ و معاونین حوزه دریای کابل بوده با 10850 کیلو متر مربع حوزه آبگیر و جریان متوسط 1,99 متر مکعب فی ثانیه، جریان اعظمی که در ماه جوزا ثبت گردیده، 5,351 متر مکعب فی ثانیه و جریان اصغری 8,29 متر مکعب فی ثانیه در ماه جدی میباشد. این بند دارای کاسه ذخیره وی با ظرفیت مجموعی حجم 400 میلیون متر مکعب که از آنجله 180 میلیون متر مکعب آن حجم مرده و 220 میلیون متر مکعب آنرا حجم مفیده یا قابل استفاده و نگهداری آن برای فصل کم آبی؛ یعنی در فصل زمستان تشکیل میدهد. پروژه باغ دره دارای کاسه ذخیره با قابلیت تنظیم فصلی رژیم کاری سیشن های نفلو، سربوی اول، سربوی دوم و درونته را به صورت قابل ملاحظه بھیود می بخشد (2 : ص . 167).

1- پروژه باغ دره با داشتن کاسه ذخیره با ظرفیت حجم 220 میلیون متر مکعب حجم مفیده در فصل زمستان یک اندازه نیازمندی انرژی برق را مرفوع می سازد.

طبیعت

۲- پروژه باغ دره با داشتن کاسه ذخیره با حجم قابل ملاحظه فوق رژیم کاری ستیشن های کسکادی بندهای نفلو، سروبی ۱، سروبی ۲ و درونته را به صورت قابل ملاحظه بهبود می بخشد.

۳- مواد ترسیبی که یک قسمت از کاسه بندهای نفلو و سروبی را پر نموده، با اعمار پروژه باغ دره با ظرفیت ۱۸۰ میلیون متر مکعب حجم مرده که مواد ترسیبی دریای پنجشیر و معاونین آنرا در خود جا میدهد که یک مقدار قابل توجه مواد ترسیبی بوده و تا عملی شدن کار این پروژه مواد ترسیبی طبق معمول به بند ذخیره وی نفلو و بند آبگردان سروبی اول سازیر می گردد، جلوگیری خواهد کرد که در نتیجه سبب ازدیاد عمر کاری بندهای نفلو و سروبی خواهد گردید.

۴- پروژه باغ دره با قابلیت تنظیم فصلی از پرچاووهای بی مورد ستیشن های کسکاد که در قسمت پایین، بالای این مجرأ قرار دارد، جلوگیری می نماید.

۵- ظرفیت ناصبه پروژه باغ دره ۲۱۰ میگاوات و تولید انرژی سالانه GWh ۹۸۶ می باشد که یک مقدار انرژی حوزه کابل را تأمین نموده و باعث کاهش واردات انرژی برق از خارج کشور می گردد (۲ : ص. ۲۱۸) (۵ : ص. ۲۸۳).

تاخیر در کار عملی پروژه باغ دره

بار اول در زمان پادشاهی ظاهر شاه دو گزینه مورد ارزیابی قرار گرفت.

۱- شروع کار بالای پروژه های باغ دره و یا سروبی ۲،

۲- راه اندازی پروژه تولید برق بدام باغ با استفاده از انرژی حرارتی (دیزلی) که به علت نیاز عاجل به انرژی برق به جای شروع کار پروژه باغ دره و سروبی ۲، دستگاه ۴۲ MWh برق حرارتی در بدام باغ منتاز گردید که مصرف آن ۱۲۰۰ لیتر تیل فی دقیقه می باشد و مشکل انرژی موقتاً حل گردید که از نظر اقتصادی برای کشور ما ساز گار نبود.

بار دوم مسولین دولتی وزارت آب و برق در سال ۲۰۰۴ م. با ترتیب ماستر پلان، پروژه باغ دره را در اولویت قرار دادند که باید در سال ۲۰۱۱ م. به بهره برداری

مقایسه وریانت اقتصادی بند کانکریتی ...

میرسید. باز هم نظر به تقاضا و واردشدن تکنالوژی جدید و استفاده اعظمی از وسائل برقی، نیاز عاجل به انرژی اضافی احساس گردید و به عوض شروع کار این پروژه، با مشورة خارجی ها و سودجویان ذینفع، بار دیگر تصمیم به حل مؤقت کمبود انرژی صورت گرفت. این بار نیز دو گزینه مورد ارزیابی قرار گرفت.

1- شروع کار بالای پروژه باغ دره و یا سروبی.

2- واردات انرژی برق از کشورهای همسایه.

با وجود پیش بینی شروع کار بند برق باغ دره در ماستر پلان سال 2004 م. گزینه دوم انتخاب و انرژی برق از کشورهای همسایه وارد گردید.

بار سوم ماسترپلان 2013 م. که با هزینه 2 میلیون دالر توسط کمپنی فیشنر Fichtner و تمویل مالی توسط کشور آلمان ترتیب گردید، پروژه باغ دره و سروبی 2 را برای تولید انرژی افغانستان در اولویت قرارداد که مطابق پلان کار، پروژه باغ دره باید در سال 2021 م. به پایه اکمال و به بهره برداری سپرده می شد، اما نظر به مشکلات تکنیکی و اقتصادی در هر دوره مطالعات آن، تأخیر به عمل آمد و به موعد تعیین شده آن صورت نگرفت که این خود سکتگی را فراراه آغاز کار پروژه به بار آورد. از آنجایی که در ساختمان و اعمار بندها معمولاً محدودیت سطح اعظمی آب در کاسه ذخیره و محدودیت در ارتفاع بندها بنابر عواملی؛ چون مساعد نبودن اساس و سواحل و دیگر عوامل جیولوژیکی تعیین می شود، ولی در پروژه باغ دره از نگاه مساعد بودن اساس و سواحل و شرایط جیولوژیکی هیچ محدودیت در ارتفاع بند و سطح اعظمی آب کاسه ذخیره متصور نمی باشد؛ یگانه محدودیت در انتخاب سطح اعظمی آب کاسه ذخیره، تأثیرات محیطی زیستی و اجتماعی عمدۀ در قسمت شروع کاسه ذخیره بطرف پل صیاد می باشد. بناءً، تحلیل و بررسی تأثیرات محیطی و اجتماعی کاسه ذخیره در سه بخش به ارتفاعات 1440، 1460 و 1420 متر نظر به سطح بحر مطالعه قرار گرفته است.

انتخاب اول درسطح 1460: سطح اعظمی آب کاسه در این نقطه به ارتفاع

1460 متر از سطح بحر انتخاب گردید، راس کاسه ذخیره به پل صیاد می رسد که در

طبیعت

صورت انتخاب این گزینه، حجم کاسه ذخیره، 860 میلیون متر مکعب می باشد، اما نظر به گسترش روزافزون نفووس و بیجا نمودن 20000 نفر و زیر آب شدن یک مساحت عمدۀ زمین های زراعتی که باید از طرف دولت استملاک گردد و همچنان با توجه به اینکه بانک جهانی و دیگر تمویل کننده های بین لمللی پروژه ها با تأثیرات منفی محیطی زیستی و اجتماعی عمدۀ را در پروژه های انکشافی تمویل نمی نمایند، از این گزینه صرف نظر گردید.

انتخاب دوم در سطح 1440⁷: سطح اعظمی آب کاسه ذخیره در ارتفاع

1440 متر از سطح بحر انتخاب گردید و راس کاسه ذخیره به قسمت های هموار و مناطق مسکونی می رسد که این گزین نیز نزدیک به شرایط انتخاب مرحله اول در یک گنجوری قرار دارد، از اینرو از آن نیز صرف نظر شد (2 : ص . 239).

انتخاب سوم در سطح 1420⁸: هرگاه سطح اعظمی آب کاسه ذخیره در این

ویریانت به ارتفاع 1420 متر از سطح بحر انتخاب گردد، رأس کاسه ذخیره کمی جلوتر از دهنۀ دره تنگ می رسد و قسمت اعظم کاسه ذخیره به شکل طولی در امتداد دره قرار میگیرد که در صورت انتخاب این گزینه حجم مجموعی کاسه ذخیره به 400 و حجم فعال آن به 220 میلیون متر مکعب میرسد که هیچ نوع تأثیری محیطی زیستی و اجتماعی را به همراه ندارد. قرار معلوم، بانک جهانی و دیگر تمویل کننده گان بین لمللی، پروژه های با تأثیرات منفی محیطی زیستی کمتر را بصورت احسن تمویل می نمایند (8 : ص . 318).

بعد از بررسی و انتخاب محور مناسب در مورد ویریانت بند کانکریتی که تحلیل و تجزیۀ امار و ارقام آن مورد بررسی قرار گرفته و ویریانت اقتصادی - تехنیکی بند را تعیین و تشخیص میدهیم (5 : ص . 288).

• نظر به نقشه های توپوگرافی و مقاطع جیولوژیکی، بند کانکریتی که دارای ارتفاع 151،66 متر و طول بند در سطح قله بند به 230 متر می رسد، مورد ارزیابی قرار می دهیم. نظر به ارتفاع و با در نظر داشت ضریب محل و ضریب قامت می توان

مقایسه وریانت اقتصادی بند کانکریتی ...

یک بند کانکریتی کمانی را ترسیم نمود و میتوان در مورد انتخاب نوع بند کانکریتی تصمیم اتخاذ نمود. در این طریقه عرض بند در قله (e_0) و در اساس (e_d) نظر به فورمول های تجربی USBR که بنام بیروی آبیاری ایالات متحده امریکا شهرت دارد دریافت گردیده که این طریقه قرار ذیل می باشد.

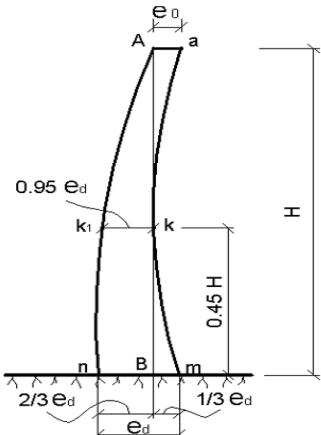
- ضخامت بند در نشانه قله (e_0) به فورمول ذیل تعیین می شود:

$$e_0 = 0.01(H + 1.2L_1)$$

ضخامت بند کمانی در نشانه اساس

(e_d) مساوی می شود به:

$$e_d = 0.106 \sqrt{H L_1 L_2 \left(\frac{H}{122} \right)^{\frac{H}{122}}}$$

شکل 1: مقطع محاسبه بند کمانی می باشد.

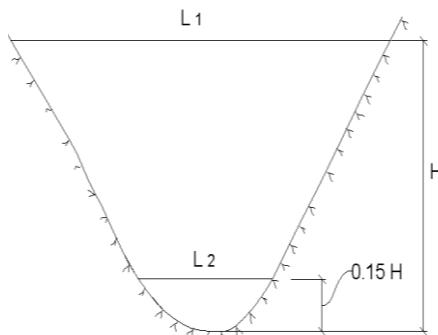
خط AB که دارای طول مساوی به ارتفاع بند و عمود بالای سطح اساس رسم میشود (6 : ص. 334).

بعداً اندازه (e_0) را بطرف راست نقطه A جدا نموده که نقطه a حاصل میشود. به همین ترتیب، بطرف چپ نقطه k که به روی عمود AB به ارتفاع (0.45 H) از اساس موقعیت دارد، به اندازه ($0.95 e_d$) جدا گردیده و نقطه k_1 حاصل می گردد (5 : ص. 285).

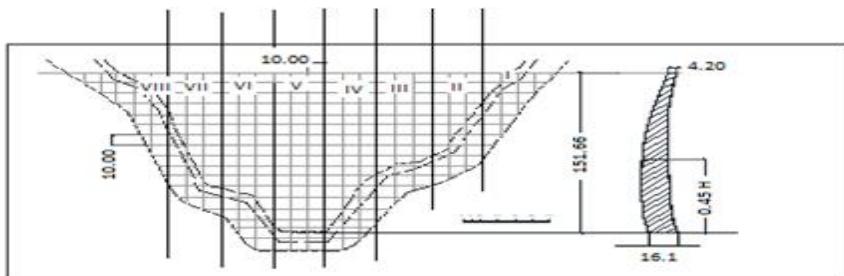
در نشانه اساس اندازه ($2/3 e_d$) بطرف چپ نقطه B و به اندازه ($1/3 e_d$) بطرف راست نقطه B جدا گردیده که بترتیب نقاط m و n حاصل می گردد، از نقاط k_1 و n خط منحنی مطابق شکل عبور داده میشود. این منحنی عبارت از جدار جلوی بند کمانی مطلوب خواهد بود (3 : ص. 131).

همچنان اگر از نقاط a , k و m منحنی مشابه رسم گردد، جدار عقبی بند کمانی حاصل می گردد (۱ : ص. ۲۱۵).

یاد آوری می گردد که طریقه بیروی آبیاری ایالات متحده امریکا (USBR) برای بندهای کمانی که در دره های تنگ که ضریب های محل شان در حدود $(n = L/H \leq 2.5)$ باشد، نتایج خیلی قناعت بخش را میدهد.

شکل ۲: مقطع جیولوژیکی محور

شکل ۳: مقاطع عرضی و جیولوژیکی بند کمانی

هرگاه ضریب محل بیشتر از این باشد، در آنصورت به علت بیشتر گردیدن قیمت تشنجات حاصله، بیشتر از حد برداشت کانکریت جسم بوده و نیاز پیدا میشود که ضخامت محاسبه شده بند کمی افزایش یابد. در این مقاله ضریب محل که قیمت های آن از روی مقطع جیولوژیکی گرفته شده است، با در نظر داشت مقیاس تعیین شده قیمت ضریب محل نسبت معیار قبول شده کمتر حاصل گردیده است، $(L/H = \frac{223}{152} = 1.47 < 2.59)$ می باشد. برعلاوه، اساس

مقایسه وریانت اقتصادی بند کانکریتی ...

و سواحل آن کاملاً صخره‌ی بود و قدرت برداشت تمام قوه‌ها را بصورت احسن جوابگو می‌باشد (ص . 43 : 4).

برای دریافت ابعاد بند کانکریتی گراویتی در عین مقطع جیولوجیکی، از فرمول تجربی ذیل که توسط USBR که بنام بیروی آبیاری ایالات متحده امریکا شهرت دارد، برای دریافت عرض بند کمانی در ارتفاعات مختلف دریافت گردیده است (ص . 493 : 7).

$$e_h = e_0 + \frac{e_d - e_0}{H} h$$

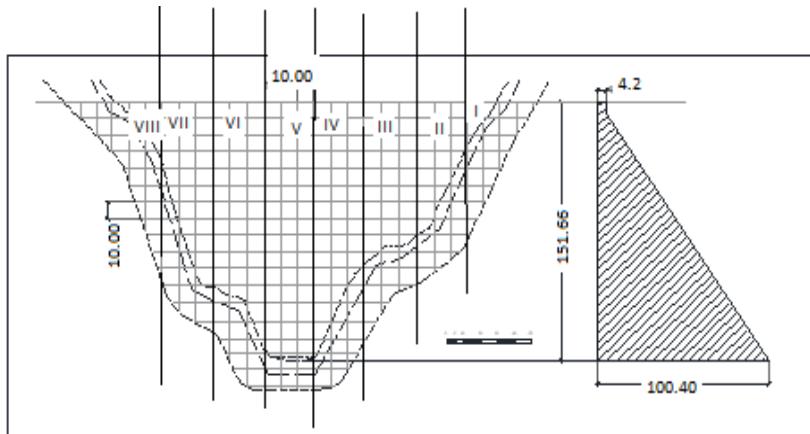
جدول 1: محاسبات بند کانکریتی کمانی

شماره	نیز مقاطع	علو متوسط (L)	به متر	ازنفع متوسط (H)	به متر	مساحت مقطع	میزان مذکور	میزان مذکوب	جهت مقاطع	قیمت واحد	به داری	نیز مجموعی
I	1	16.6		13.33		221.27	5.8	1283.36	200			
II	2	30		52.41		1572.3	8.7	13679	200			
III	3	30		88.33		2649	9.7	25695.3	200			
IV	4	30		125.0		3750	9.85	36937.5	200			
V	5	30		151.66		4549.8	10.15	46180	200			
VI	6	30		130.83		3925	10.32	40506	200			
VII	7	30		75.83		2275	10.1	22977.5	200			
VIII	8	26		20.83		541.58	5.9	3195.32	200			
مجموعه												
38090796	200	190454										

برای دریافت ابعاد بند کانکریتی گراویتی که ارتفاع آن معلوم باشد، عرض آن با استفاده از فرمول ذیل بدست می‌آید.

$$\frac{b_F}{H} = m = ctg\alpha = \frac{1}{(\gamma_c - \alpha)}$$

فورمول فوق، رابطه نهایی بخاطر محاسبه ابعاد پروفایل عرضی بندهای گراویتی می باشد که به کمک آن میتواند ضریب میل جدار عقبی آن ($m = \cotg \alpha$) را محاسبه گردد. قابل یاد آوریست که در فورمول مذکور کدام تضمین و یا ذخیره در مقابل عواقب ناگوار در نظر گرفت نشده است. از اینرو، فورمول متذکره صرف برای دیزاین های مقدماتی قابل استفاده می باشد. هرگاه در برابر عواقب ناگوار کدام تضمین یا ذخیره در نظر گرفته شود، بهتر است که بجای فورمول فوق، از فورمول شکل ذیل استفاده صورت گیرد (7 : ص. 242).

شکل 4: مقاطع عرضی و جیولوژیکی بند گراویتی

تجارب نشان داده اند که اگر وزن حجمی کانکریت بین (2.3 - 2.4) T/m^3 بین γ_c قبول گردد، در آنصورت قیمت m بین (0.7 و 0.8) بدست می آید. قیمت α_1 که در فورمول فوق شامل است، از جداول نظر به چگونگی صخره های اساس گرفته میشود (7 : ص . 277).

$$b_F = \frac{H_1}{\sqrt{\frac{\gamma_c}{\gamma_w} - 0.37}}$$

مقایسهٔ وریانت اقتصادی بند کانکریتی ...

چون مقطع جیولوژیکی و محور بند برای بند کمانی و گراویتی یکی بوده، بناء برای رسم نمودن مقطع عرضی بند کانکریتی و گراویتی از عین ارتفاعاتی که مساوی به (151.66) متر می باشد، استفاده صورت می گیرد و عرض بند در قله مانند بند کانکریتی کمانی بوده و مساوی به 4.2 متر می باشد. باید خاطر نشان گردد که میل تحتانی مطابق نورم ها و با مقایسهٔ طریقهٔ محاسبهٔ مقایسهٔ می گردد، در قدم بعدی، احجام بند دریافت گردیده و درج جداول میشود (6: ص. 460).

جدول 2: محاسبات بند کانکریتی گراویتی

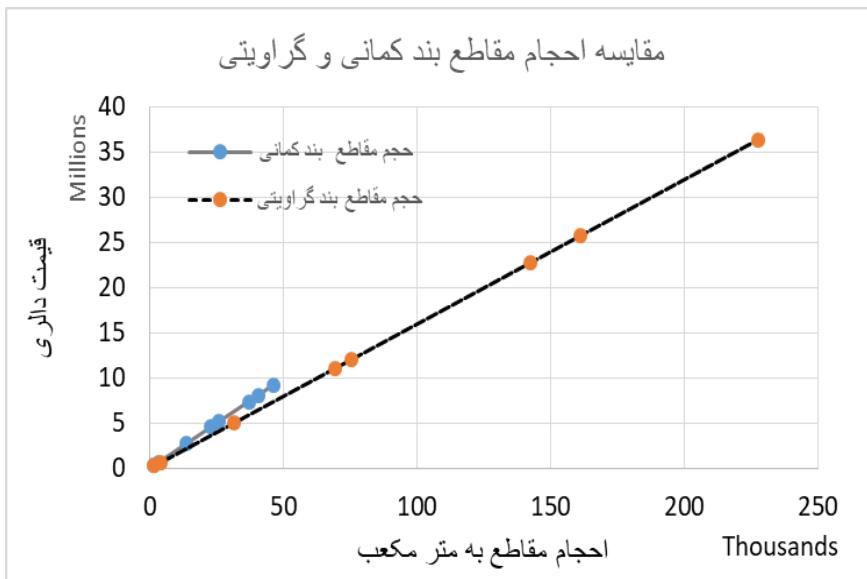
شماره	طول متوسط (L)	ارتفاع متوسط (h)	مساحت مقطع	عرض متوسط (b)	جهت مقطع به	وزن گعب	جهت کارهه داره	قیمت واحد	بند مجموعه
I	16.6	13.33	221.27	7	21548.90				160
II	30	52.41	1572.3	20	31446				160
III	30	88.33	2649	28.5	75496.5				160
IV	30	125.0	3750	38	142500				160
V	30	151.66	4549.8	50	227490				160
VI	30	130.83	3925	41	160925				160
VII	30	75.83	2275	30.5	69387.5				160
VIII	26	20.83	541.58	7.2	3899.3				160
مجموعه									
114030912	160	712693.2							

از مقایسهٔ ارقام محاسبهٔ جداول که برای مقاطع عرضی بندهای کانکریتی کمانی و گراویتی صورت گرفته است، می توان گفت که بین احجام کانکریت در بند کانکریتی گراویتی و بند کانکریتی کمانی (74,3 مرتبه) و از نظر قیمت در این دو وریانت (2,993,2 مرتبه) تفاوت وجود دارد و ثابت می سازد که بند کمانی نظر به بند گراویتی، اقتصادی بوده و وریانت قابل تطبیق می باشد (9: ص. 29).

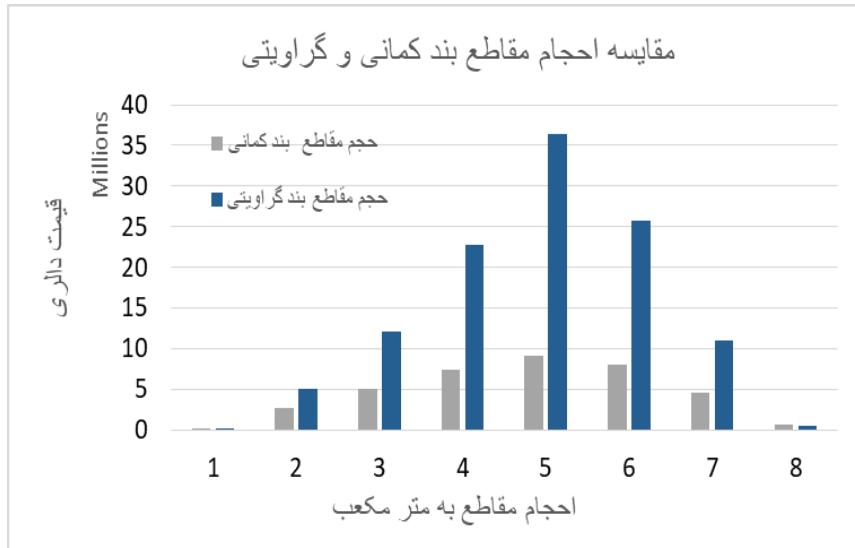
طبیعت

مناقشه و مقایسه وریانت ها:

- بند کانکریتی کمانی با مقایسه بند کانکریتی - گراویتی برای محور تحت مطالعه از نظر تехنیکی و پارامترهای انژنیری مؤثرتر و اقتصادی تر می باشد.
- قیمت تمام شد فی کیلووات ارزشی برق آبی برای وریانت بند کانکریتی کمانی نسبت به وریانت بند کانکریتی - گراویتی، نظر به دلایل مقایسی کمتر و ارزانتر تمام می شود، بناء وریانت کمانی باید عملی گردد.
- نظر به وریانت های محل در ارتفاعات 1440, 1420 از سطح بحر محل اعمار بند در ارتفاع آخری؛ یعنی ارتفاع 1420 از سطح بحر از نقطه نظر تأثیرات زیست محیطی و اجتماعی آن کاملاً مساعد می باشد که باید بند کمانی بالای آن اعمار گردد.

شکل 5: مقایسه احجام بندها

شکل 6: مقایسهٔ قیمت‌های بندها

نتیجهٔ گیری

- 1- پروژهٔ باغ دره در محور انتخاب شده (D_1) که بهترین شکل مقطع جیولوجیکی (U) مانند را داشته، برای اعمار بند کانکریتی کمانی مساعد بوده و صخره‌های اساس و سواحل آن برای برداشت قوه‌های عامل مساعد می‌باشد.
- 2- بند کانکریتی کمانی نسبت به بند کانکریتی گراویتی از نظر حجم (3,74 مرتبه) مرتبه و از نظر قیمت تمام شد، 2,993 مرتبه اقتصادی می‌باشد.
- 3- با اعمار بند کمانی به ارتفاع 151.66 متر و تنظیم مقدار جریان آب با حجم 220 میلیون متر مکعب، یک تنظیم خوب برای بندهای برق کسکاد؛ مانند: نفلو، سروبی 1، سروبی 2 و بند برق و سیستم آبیاری درونته می‌گردد.
- 4- با شروع کار عملی پروژهٔ باغ دره، یکتعدد مردم مستقیماً شامل کار شده و همچنان بعد از اتمام و بهره برداری پروژه، تعداد زیادی از مردم از انرژی آن مستفید گردیده و یک تعداد افراد و کارگران ماهر که قبلًا در این پروژه کار می‌نمودند، در هنگام بهره برداری، کار همیشگی و دائمی بدست می‌آورند.

طبیعت

5- پروژه باغ دره با داشتن کاسه ذخیره مناسب و اوقات کار انرژی پیک که از ساعت 6 الی 10 بجه شب که نیاز بیشتر به انرژی برق می باشد بصورت مؤثر پوشش می نماید.

6- همه ساله نیم فیصد از حجم کاسه ذخیره بند نفلو توسط مواد ترسیی پر می گردد که در ظرف 40 سال، 20 % از حجم کاسه ذخیره مملو شده و از کار باز مانده است، با اعمار پروژه باغ دره در محور متذکره با ظرفیت مجموعی کاسه ذخیره 400 میلیون متر مکعب و ظرفیت حجم مرده 180 متر مکعب مقدار مواد رسوبی را به طور قابل ملاحظه کاهش داده و باعث ازدیاد دوام عمر کاری بند نفلو می شود.

پیشنهادات

جهت کاربرد وریات اقتصادی و مؤثر تехنیکی، پیشنهاد های را موجه میدانم:

1. دقیق توپوگرافی ساحه پایین است، بناء پیشنهاد میگردد تا در مسیر دره و ساحه کاسه ذخیره، از ابتدا تا انتهای توپوگرافی با کنتور 5 متر و در ساحه ساختمان بند و تعمیر ستیشن از کنتور یک متر استفاده گردد.

2. با موجودیت ذخیره بزرگ در وریانت (D) پروژه باغ دره باید در اوقات مصرف پیک زمستانی، از انرژی تولیدی آن استفاده اعظمی صورت گیرد.

3. جهت کسب تجارب علمی - تحقیقی، هرچه بیشتر و بهتر، پیشنهاد میگردد تا کار عملی پروژه باغ دره هر چه عاجل آغاز گردد.

مآخذ

1- جلیل، ابریشمی، وهاب رجایی، سدهای بتنی طرح و اجرا. انتشارات استان قدس رضوی. کتاب خانه ملی ایران سال 1380 ه. ش.

2- راپورهای وزارت محترم انرژی و آب و کمپنی تехنیکی Fichtner فیشنر کشور آلمان 1915.

3- سهák، نقیب الله. جیولوژی عمومی. مطبوعه وزارت تحصیلات عالی. کابل. سال 1389 ه. ش.

مقایسهٔ وریانت اقتصادی بند کانکریتی ...

- 4- گاریوفسکی .ا.ا. (بندهای کمانی) رهنمای میتدیک. انتشارات پولی تخنیک کابل، سال 1359 ه . ش.
- 5- محمد آصف، ساختمان های هایدرولیکی جلد اول، بندها مطبوعهٔ پوهنتون پولی تخنیک کابل، سال 1393 ه . ش.

6- Arora. K.R. Irrigation, Water Power and Water Resources Engineering Standard Publishers, New Delhi, 2004.

7- Arch Dams Design, US Army Corps of Engineers 1994.

8- B.Jansen Rabert, Consultant Civil Engineer. Advanced Dam Engineering for Design, Construction and Rehabilitation, New York, 1988.

9- Gravity Dam Design, US Army Corps of Engineers. 1995.

پوهندوى محمد عيسى

د اوسيپني اقتصادي ارزبنت او کارونه

لنديز

الله جل جلاله په ئمكە کي شاوخوا په زرگونو دوله منزالونه پيداکري دي، چې هر منزال يې خانته ئانگرى اقتصادي ارزبنت لري او تر هر خە دمخە د اقتصاد الفبا همدغە کانى زېرمې جوروي. هر هېواد په خپلو اقتصادي پلانونو کي لومړي کانى زېرمو ته لومړيتوب ورکوي، چې له دې ډلي خخە غوره فلز اوسيپنه ۵۵، چې له لرغونو زمانو راپه دېخوا انسانانو پېژندلې، لومړي يې د خان ددفاع په خاطر او بیا يې د کرنیزو فعالیتونو پر مخ ورلو لپاره د کار ډول ډول وسایل ترې جور کري دي. له ۱۸ ميلادي پېړى خخە وروسته د صنعتي انقلاب له رامنځ ته کېدو سره د دې مادې د کارونې ساحه پراخه او اقتصادي ارزبنت يې لابسى زيات شو. دغه خېړنه يو کتابتوني او د موخي له مخي يوه تحليلي خېړنه ۵۵. په دې خېړنه کي داجوته شوه، چې اوسيپنه د نېړۍ د تولو صنعتي هېوادونو په صنعت کي غوره ارزبنت لري. د کارونې ساحه يې دا ده چې د لاسي صنایعو خخە نیولي، د نېړۍ پرمختللي ماشیني صنایعو، لویو او کوچنيو ماشینونو، ترانسپورتی وسایطو، ډول ډول ماشینونو، پرزه جاتو، کېمیاوي محصولاتو او درملو په جورپولو کي ترې نه ګتيه اخلي.

سریزه

د هر هېواد د اقتصاد غوره او بنستیزی ستنې کانی سرچېنې او د ْحمکې تولې زېرمې جوروی. که يو هېواد په خپل ْحمکنې جورښت کې کانی زېرمې ونه لري، په ډاګه يې ويلى شو، چې دا هېواد به د پراختیا او پرمختگ لاره ونه مومي، ْحکه چې د اقتصاد الفبا په واک کې نه لري، نو پر همدي بنست د هر هېواد په اقتصادي پرمختگ کې د کانونو او زېرمو رول ډېر غوره دي او له شک پرته د هېواد له کانونو خخه گټه اخيستل د اقتصادي پرمختیا او پراختیا مثبت او غوره لامل دي (24:8).

طبعیي زېرمې د هر هېواد په اقتصاد او ټولنیزه هوساينه کې ډېر زیات ارزنت لري. په دې ارزښتناکو زېرمو کې يو شمېر کانی زېرمې، چې په ْحمکه کې وجود لري، له دې جملې خخه او سپنه د غوره فلزاتو له ډلي خخه شمېرل کېږي او په صنعتي برخه کې د فولادو په ډول ډېر کارول کېږي. دا ټولی زېرمې په ْحمکه کې وجود لري او همده ْحمکه ده چې د طبیعي زیرمو بنست جوروی، چې د هېوادونو د اقتصاد په جورو لو او پرمختگ کې ترې نه گټه واختستل شي (562:2).

د څېرنې اهمیت

او سپنه يو له عمده فلزاتو خخه شمېرل کېږي چې د صنعت له پلوه ډېر لور اقتصادي ارزښت لري او ډېر شمېر وګړي په دې صنعت بوخت دي. بنا پر همدي دليل، په دې څېرنیز مقاله کې تر څېرنی لاندې يې نيسو.

د څېرنې مبرمیت

او سپنه د فلزاتو د صنعت په پرمختگ کې غوره فلز او د لويو وچو د اقتصادي جغرافيي غوره برخه ده. په صنعتي برخو کې د نورو فلزاتو په مقاييسه له او سپني خخه ډېره گټه اخستل کېږي. فولاد هم له او سپني سره د نورو فلزاتو له ګډولو خخه لاس ته رائي، چې د کلکوالۍ له مخي په ټولو فلزاتو کې کلک فلز دي، چې د صنعت په بېلاپلوا برخو د کلکو توکو او پرزوه جاتو په جورو لو کې ترې کار اخلي او له بلې خوا محصلین کولای شي په خپلوا درسونو او مونوگرافونو په ليکلوا کې ور خخه د

يوه ماخذ په توگه گته پورته کپي.

د خېړنې موخي

هره خېړنه د يوې ځانګړې موخي لپاره تر سره کېږي، په دي برخه کې زمونږ د بحث وړ موضوع د اوسپني د اقتصادي ارزښت په اړه ده. د اوسپني ارزښت خلکو ته روښانه کول، د اوسپني اقتصادي ارزښت په اړه معلومات وړاندې کول او د اوسپني د کارونې ساحې بنودل.

د خېړنې پونستني

په دي مقاله کي کلیدي پونستني دادي:

1- د اوسپني ارزښت خه دي؟

2- د اوسپني د کارونې ساحې کومې دي؟

3- د اوسپني الیاز خه شي دي؟

د خېړنې ميتود

په دي خېړنه کې زياتره له کتابتونې، تحليلي او انطباقی ميتود خخه کار اخستل شوي دي.

اوسيپنه (Iron)

اوسيپنه د ځمکې په پاسني کلک قشر کې يو له دېرو خپرو شویو فلزونو خخه، چې د ډېروالي له پلوه تر المونيمو وروسته دوهم فلز دي. دا فلز د ختيک وهلو او کيميابي په تعامل کولو ډېره ورتيا لري. دا فلز د تودوخي په لوړو درجو او یا د هوا په ډېر لنده بل کې ژر زنګ وهي، اکساید جوروی او خوپل کېږي. اوسيپنه په لړه خالص اکسيجن کې سوئي، وره شوي پوډري برخه په هوا کې پخپله اور اخلي. اوسيپنه په طبيعت کې ډېر لې په سوچه ډول موندل کېږي. ډېر مهال دا عنصر د اوسيپنيزو نيكلي ميتورايتونو اسماني ډېرو په تركيب کې شتون لري، له دي کبله پخوا په لومړيو کې اوسيپنه له ميتورايتونو خخه په لاس راتله. د ځمکې په پاسني کلک قشر-کې د دي فلز کچه 4/65 سلنډ ده. داسي ګنيل کېږي، چې د ځمکې د هستې لویه

مقایسهٔ وریانت اقتصادی بند کانکریتی ...

برخه اوسپنی جوړه کړي ده (5 : 440-441). اوسپنه په تخنیکي لحاظ په طبیعت کې په خالصه توګه نه پیداکړي له نورو کیمیاوي عناصرو سره تربنت لري، تر اوشه پوري 1424 منرالونه په نړۍ کې پېژندل شوې، چې له دغوا قولو اوسپنیزو منرالونو خخه خلور یې د اوسپنی لاس ته راولو لپاره کارول شوي دي، چې له دې ډلې خخه د اوسپنی مقناطیسي (Magnetite) ډبرې (Fe_2O_3) دي، چې له 60 خخه تر 70 سلنې پوري اوسپنه لري. دوهم داووسپنی سرې ډبرې (Hematite) دي، چې له 40 خخه تر 60 سلنې. درېیم د اوسپنی نارنجې یا زیرې (Limonite) ډبرې دي، چې له 30 خخه تر 50 سلنې پوري او خلورم اوسپنی کاربونی ډبرې دي، چې له 30 خخه تر 45 سلنې پوري اوسپنه لري. کاني زبرمې یې چې په هر هېواد کې وي، نو را ایستل یې دهجه هېواد په ملي اقتصاد کې غوره ارزښت لري (3 : 336 - 337). اوسپنه له میلاد خخه 4000 کاله وړاندې انسانانو پېژندله، خو له 1100 خخه تر 1200 کاله له میلاد خخه د مخه داړتیا له مخي په عامه توګه یې د سوداګرۍ بهه اختیار کړه او ورو ورو یې د برونزو څای ونیوه. په هغه وختونو کې اوسپنه ډېر د جنګ په وسلو کې کاربده. آريابانو هم له اسلام خخه د مخه په لغمان، پنجشیر، بدخشنان او نورو سیمو کې اوسپنه له کانونو را ایستله او په میتلورژي یې بهه پوهبدل، چې پاتې شونې یې اوس هم هلته د شلاکونو (ولی شوو ډبرو) میتلورژيکي ایرو او د خټینو قالبونو په دول پیدا کېږي. د علومو اکادمي او د کانونو وزارت په موزیمونو کې موجود دي. له پخوا راهیسې سیمه ییز طبیبان له دغوا اوسپنی لرونکو ډبرو خخه د ناروغانو په درملنه کې ګته اخلي. کله چې انگریزانو په 17 میلادي پېړي کې د ډبرو له سکارو خخه کوکس سکاره جوړ کړل، نو بیا یې په کورو کې وبلې کړه او بیا په توله اروپا کې دود شوه، وروسته بیا اورګادی هم جوړ شو، چې له دې سره اوسپنې ته لاپسې اړتیا زیاته شوه. د نړۍ په سلو کې 70 سلنې د اوسپنې کاني ډبرې په برازيل، آستراليا، چين، روسيه او هند په هیوادونو کې را ایستل کېږي. په منځني دول له 1000 متریک ټن کاني ډبرو خخه هه نا خه 512 متریک ټن اومه اوسپنه لاسته رائي.

د هغې اوسپنې زیات حجم چې په نړۍ کې مصرفیږي، د فولادو په شکل دي.

طبيعت

د اوسيپني ميتامورفوجني کانونه له صنعتي او اقتصادي پلوه د اوسيپني په کانونو کې لومړي مقام لري، چې د نړۍ د اوسيپني اساسي زبرمي ورپوري اړه لري او د اوسيپني د نړيوالو را ايستلو 60 سلنډ تأمينوي. دا کانونه دېږي زياتي زبرمي لري، چې دېر لوی کانونه يې په اوکراين، روسیه، امريكا، برازيل، هند، جنوبي افريقا، لاپيريا، گیني او چين هيوادونو کې شته، چې د زيرمو اندازه يې ميلياردونو او لسګونو ميلياردونو ټنو سره وجود لري (360 : 6).

د اوسيپني اقتصادي ارزښت

اوسيپنه د تورو فلزاتو له جملې خخه شمبېل کېږي او د زيات صنعتي ارزښت لرلو له پلوه انسانانو له پخوانيو وختونو خخه ورسوه آشنايی درلوده او په تاکليو برخو کې يې ورڅه کار اخيسته. د لرغون پېژندني مدرکونه، د دې بنکارندوي دي، چې انسانانو له ميلاد خخه 4000 کلونه دمځه د اوسيپني سره بلدتیا درلوده او له او سپني خخه يې صنعتي گته اخيستنه له اوس خخه 4-3 زره کاله مخکې بېل شوي، په دې وخت کې انسانانو له اوسيپنيزو ميتورايتونو خخه ګانې، سلاح ګانې او د بنکار وسایل جوړول، سربېره پر دې د لرغون پېژندني له کېنډلو خخه اوسيپنيز سامانونه په لاس راغلل، چې تاريخي قدامت به له نن خخه 2000 کاله مخکې ته رسپري، چې پخوانيو وختونو کې داوسيپني گوتمي نسبت د سروزرو گوتمي تو زيات ارزښت درلوده. د لاسي ګندلو په وسیله د خان پېټولو لپاره د جامو تيارول د اوسيپني گوتمي په گوته کولو سره په ستني ګندل کېدل. په دېرو لرغونو زمانو کې اوسيپني تر سروزرو هم دېره لوره بيه درلوده. یوناني تاریخ پوه او جغرافیه پوه سترايون د بيان له مخې د افريقا د قبیلو په منځ کې په یوه پونډ اوسيپنه 10 پونډه سره زر ورکول. د قبرونو د بنکلا لپاره له اوسيپني خخه گته اخيستل په هغه وخت کې یوازي د مصر د فرعونيانيو لپاره په واک کې وه. د اوسيپنيزو سامانونو جوړول له ننی عصر خخه پخوا په 9.8 م پېړي کې او د ډول ډول اوسيپنيزو سلاح ګانو جوړول د 15 ميلادي پېړي خخه وروسته پېل شول. د تورو فلزاتو مصرف له 16 م. پېړي خخه د شلمي پېړي ترميمائي پوري پنځه زره څله زياتوالی موندلی دي. د تورو فلزاتو مجموعي مقدار،

مقایسه وریانت اقتصادی بند کانکریتی ...

چې په ماشین آلاتو د صنعتي تأسیساتو په وسایل او سامانونو، ترانسپورتی وسایل، کورنیو وسایل کې تر دی وخته پوري مصرف شوي دي، 4 میليارده ټنو ته رسپری. د صنعتي هیوادونو د زیاتو اړتیاواو له مخې د اوسبنې نړیوال را ایستل له یوی ورځی نه بلې ورځی ته زیاتوالی مومی او اقتصادي ارزښت یې هم لوړېږي (6 : 3-4). دا ډېر غوره فلز دی، چې انسان هغه له پخوا خخه تر ګټې لاندې نیولی دي. د دې فلز اومه مواد د اوسبنې ډبرې دي، چې د ټولو فلزی اومه موادو او د هغو د ویلې کبدو مرکزونه د نورو فلزاتو په پرتله زیات دي. د اوسبنې زیاته برخه چې په نړۍ کې مصرف کېږي، د فولادو په شکل ده (1 : 129). د اوسبنې له کشف سره په انساني ټولنه کې ډېر بدلونونه راغلل، زراعت او د Ҳمکې د کر لپاره انسانانو یو شمېر وحشی حیوانات ځان سره عادت کړل، چې د قلبې او ارهت لپاره له اوسبنیزو توکو خخه ګټه اخيستله له کبله یې زیاته غله پیداکړه او هنري توکي یې جوړ کړل وېږي کارول. دا هم هغه وخت و، چې د اوسبنې له وسایل او خخه دلرګیو میده کولو پریکولو او لوښو جوړولو لپاره کاريدل. د اوسبنې په دوره کې د سانسکرت او چېنایي ژېو اوسيدونکو له اوسبنې خخه د ځان ساتلو او جنګ کولو لپاره ډول ډول وسایل توره، خنجر، غشي او نور جوړ کړل، په اوسبنیزو وسایلوبه یې جنګونه کول او سیمی به یې د خپل تسلط لاندې راوستلي او له شتمنيو خخه به یې ګټه اخيستله، چې د دوى په اقتصاد کې به یې ډېر لوى ارزښت درلوده. د دې ارزښت لرونکو ډبرو د استخراج او مصرف زیاته برخه د پرمختللو صنعتي هېوادونو پوري اړه لري. د زیاتو اړتیاوا له مخې سویدن په هر کال کې له 16 خخه تر 18 میليونه ټنو پوري اوسبنې صادروي. برازيل په هر کال کې 80 میليونه ټنه اوسبنې صادروي، ورپسې ایتاليا، استراليا، کانادا، لاپيريا، موريتانيا، انگولا او وینزبوبلا د زیاتو کانونو لرونکي دي. د روسيې هېواد د اوسبنې نښه کېفیت لرونکي کانونه لري، چې د اوسبنې په ویلې کولو او تولیدکې لور مقام لري. د 2006 میلادي کال د معلوماتو له مخې کاناډا هېواد په کال کې 40 میليونه ټنه اوسبنې تولیدوي، چې د صنعت په بېلا بېلوا برخو او د فولادو په جوړولو کې ترى ګټه اخلى، چې د ملي اقتصاد په پیاوړتیا کې غوره ارزښت لري.

هغه کانونه چې د اوسپني کانی ډبرو زېرمه په کې له یوه ميليارد ټنو خخه زياته وي، بي ساري کانونه او اقتصادي ارزښت يې هم لوړ وي. له 300 ميليونو خخه تر يو ميليارد ټنو لوی کانونه له 50 خخه تر 300 ميليونه ټنه، منځنۍ او له 50 ميليونو ټنو خخه لبزېرمې کوچني کانونه شمېرل کېږي. هر خومره چې د اوسپني سلنې يې کمه وي اقتصادي ارزښت يې هم کم وي (6 : 70).

په اوسنيو وختونو کې اوسپنه ډېر لور اقتصادي ارزښت لري، 98 په سلو کې را ايستل شوي اوسپنه د فولادو په ډول مصرفيرې. دا یو غوره فلز دي، چې انسان ور خخه تر او سه ګته اخيستي ده. په منځنۍ کچه هغه اوسپنه، چې انسان يې کاروي له مسو خخه پنهووس واري زياته ده، چې دوهم عمده فلز شمېرل کېږي، د زياتې کارونې او زيات اقتصادي ارزښت درلودلو له مخې په ټولو فلزاتو کې تر ټولو زيات استعمال کيدونکې فلز دي. د دغه فلز او مهه مواد د اوسپني ډېري دي، چې د فلزاتو او موادو د ټولو زېرمو په نسبت ډېر زيات دي. په صنعت کې د بېلا بېلا لويو او کوچنيو ماشينونو، ترانسيپوري وسایطو، د پلنو په جوړلو، ساختمني وسایلو، میخونو، سیخ گول، ډول ډول بېریو، ساختمانونو، اورګادو، اوسپني پتليو، برقي سامان آلات او د تھنيک په نورو زياتو برخو کې ور خخه ګته اخستل کېږي، چې تولیدي توکي يې په نړیوالو بازارونو کې پلورل کېږي او له دي لاري صنعتي هېډاونو ته لوی عايد لاس ته رائي او د ملي اقتصاد د پياورتوب سبب گرئي.

په افغانستان کې هم زياته اوسپنه وجود لري، چې ډېر لوی کان يې د حاجيګګ کان دي. دا کان نه یوازي د هېډاونو ته ټولو ستر کان دي، بلکې دغه اقتصادي کان د نړۍ په کچه دلومړنيو خورا لويو کانونو په قطار کې ولاړ دي. د دي کان اقتصادي ارزښت د افغانستان لپاره دادی، چې له دريو ميلياردو ټنو خخه زياته اوسپنه نژدي د ځمکي پرمخ پرته ده، د ځمکي لاندې تونلونو ته اړتیا نه پیداکېږي، چې دا کار د دي کان اقتصادي ارزښت لاپسي زياتوی. پرته له حاجيګګ نه په کندهار، زابل، فراه، هرات، پنجشیر، بدخشنان، لغمان، او نورو ډېرو سيمو کې هم د اوسپني د کانونو زېرمې کشف شوي دي.

د اوسيپني کارونه

اوسيپنه يو له هغو فلزونو خخه ده، چې تر ټولو ډېره کاريوري او په نريوال فلز ويلى کولو او توليد (World Metalurgy) کي 95 سلنہ اوسيپنه کارول کېږي. اوسيپنه د فولادو او چودنو بنستيز لوی ترکيب او د تخنيکي ماشينونو او سامان آلتوا په جورولو کي ډېر ارزښتناکه توکي دي (5 : 473-474).

همدارنګه اوسيپنه د حيواني او نباتي ناروغويو په درملو کې هم کارول کېږي. په همدي ډول ليدل کېږي، چې هغه شمېر هپوادونه چې په ملي اقتصاد کې اوسيپنه يو مهم رول لري، که خپله ځينې کاني مواد نه لري هغه له بهر خخه واردوي او بيا په صنعت کې تري کار اخلي او بيا خپل صنعتي محصولات نورو هپوادونو ته صادروي، چې په دې شکل کې هم د دې هيواو په اقتصاد کې ستر رول لري. پرمختالې هپوادونه فلزات په ورقه یې شکل، اوسيپنه په ميله یې شکل وروسته پاتې او پرمختيابي هپوادونو ته صادروي. طبعاً پرمختيابي او وروسته پاتې هپوادونو خخه باندني اسعار تراسه کوي. له دې فلزاتو خخه د درندو ماشينونو جورولو يا ثقيله صنایعو کارخانو کي د تراكتورونو، ترانسپورتي وسايطو، اوسيپني پتليو، پاپيلينونو او داسې نورو وسايلو په جورولو کې کارول کېږي او بيا له تولید خخه وروسته بهر ته یې صادروي او د خپل اقتصاد د پياوري توب سبب گرخي (4 : 112).

افغانستان هم د دې مادي د درلودلو په لحاظ يو شتمن هپواد دي، چې ددي هپواد په بېلاړلې سيمو کې له لسو خخه زياتي د اوسيپني کاني زبرمي وجود لري. په افغانستان کې د اوسيپني ټول کانونه د حمل او نقل د ستونزې په اساس او هم له مرکز خخه د لېږي والي له کبله او همدارنګه د هغې په نړدي شاوخوا کې د انرژي د نه لرلو په اساس تري گته نه ده اخستل شوي (7 : 102).

خو اوس په افغانستان کې يو شمير د اوسيپني ويلى کولو او سيخ ګول جورولو فابريکې جورې شوي، چې له دې ډلي خخه د افغانستان په ختيئ کې د ننګرهار په ولايت کې د جاوید افغان د سيخ ګول جورولو او اوسيپني ويلى کولو فابريکه،

چې په 1394 لمریز کال کې د سپینې مانۍ د هوتيل ترڅنګ جوړه شوي ۵۰. په نوموري فابريکه کې زړه کبارشوي اوسيپنه په لويو فلزي کورو کې اچوي او بیا ورسه او به گدوی، د 1600 درجو تودوخې په ورکولو سره سلور، سليکان، منگنيزيم او نورو فلزاو له گډولو وروسته ويلی شوي مواد د کراين په وسیله په فلزي سانچو کې اچوي او بیا تري هلته یو متری او دوه متری اوسيپنيز پليتونه جوروي، چې د ۵ دې پليتونو له جملې خخه یو متری پلپت وزن یې له ۱۸ خخه تر ۲۰ کبلو او دوه متری پليتونو وزن یې تر ۴۰ کبلو گرامو پوري رسپري او بیا نوموري پليتونه ميل ته وړل کېږي او بیا هلته د تودوخې ورکولو وروسته په ميل کې ۱۲ - ۱۴ - ۱۶ ميلي متر سيخ گول خخه نیولي تر ۱۸ ملي مترو پوري په نوموري فابريکه کې په نړیوال ستندرد سره جوربوري، چې له توليد شوي محصول خخه یى د کورونو په جورولو، دولتی ودانیو، لوړمنزله مارکېټونو ودانولو، د ځمکې ساختمانونو په فرشولو، د پایو په درولو، د چتونو په لنټر اچولو کې د اوسيپنيز کانكريت (R.C.C) په توګه د دې اوسيپني له بېلاښلو سیخانو خخه ګته اخيستل کېږي. د اوسيپني ويلی کولو او سیخانو جورولو خخه پرته له اوسيپني خخه د تراكتورونو او داسي نورو ماشینونو لپاره پرزي هم جوربوري. له دې فابريکې خخه پرته یو شمبې نور د هېواد په بېلاښلو ولايتونو لکه کابل، هرات او مزار کې هم دغه دول د اوسيپني ويلی کولو او سیخانو جورولو فابريکې جورې شوي، چې د هېواد کبارشوي او نوي اوسيپني او داسي نورو فلزي توکو په گډولو سره د سیخانو په جورولو کې ترينه ګته اخلي، چې د هېواد ډېږي داخلې اړتیاوې پوره کوي. له دې داخلې سیخ گول خخه پرته زیاته اندازه سیخ گول د مرکزي آسيا له جمهوريتونو خخه د سوداګرۍ په بنې افغانستان ته راړل کېږي، چې د هېواد د ساختمانونو په جورولو کې ترينه ګته اخيستل ګېږي. د دې فابريکو له توليدي محصولاتو خخه پرته د هېواد په ټولو ولايتونو کې د پښگرۍ په لاسی کارخونو کې، چې خومره کرنیز وسائل، د آشپزۍ او قصابې سامان آلات، د ونو پريکولو، دلرګیو ماتولو تبرونه، د آسانو د پښو نالونه، میخونه، د اوسيپنيزو ګيټونو لپاره الفازونه او داسي نور چې د نوم اخستلو خخه پاتې وي، دا تول له اوسيپني

مقایسه وریانت اقتصادی بند کانکریتی ...

خخه جوربیری، چې له یوې خوا نومورو ماشیني کارخونو او لاسي کارخونو کې زیات شمېر هېوادوالو ته د کار کولو زمینه مساعده شوي او له بلې خوا له تر لاسه شوو محصولاتو خخه د هېوادوالو بېلابېلو برخو کې اړتیاوی پوره کړي دي، چې ډېر زیات لور اقتصادي ارزښت لري.

په نېۍ کې هرکال په میلیونونو ټنو فولاد تولیدبېري، چې د اقتصادي ارزښت له مخی په صنعت کې د بېلا بېلو لویو او کوچنيو ماشینونو، ترانسپورتی وسايطو، د سیندونو د پاسه د اوردو پلونو، ساختماني کار وسايلو او داسې نورو صنعتي تولیداتو په جورولو کې ترينه گته اخیستل کېږي. د فولاد جورولو زیاتره فابريکي د ډبرو سکرو د زېرمونه ترڅنګه جوربېري. د صنعتي تولیداتو د لاسته راډرولو لپاره په ډبرو هېوادونو کې فولاد جوربېري، خود دې فولادو نيمایي برخه یې د امریکا متعدده ایالاتو او روسيې هېوادونو په کارخونو کې تولیدبېري. د اوسيپني د کانونو زیاتوالی او په صنعتي برخه کې دې مادې د زیاتي کارونې له مخی هر کال په نېۍ کې (780) میلیونه ټنه اوسيپنه تولیدبېري او په صنعتي برخو کې په پراخه کچه کارول کېږي، له را ایستلو وروسته نوموري اوسيپنه په لویو کورو کې، چې د کورو لوروالی له 25 خخه تر 35 مترو او قطر یې تر لسو مترو پوري رسپېري، چې داخلی برخه یې د نه سوځیدونکو خښتو په وسیله پوبنل شوې ده. فولاد چې د کاربن اندازه یې تر دوه سلنې پوري وي، د ورقه کېدو او سیم کېدو ورتیا یې زیاته وي، چې له هغې خخه د سیمانو، نلونو او ورقو په جورولو کې کار اخستل کېږي. متوسط فولاد له 0.3 خخه تر 0.6 پوري کاربن ولري. له هغې خخه د ریل کربنو، دیگ بخار او ساختماني قطعو په جورولو کې ورڅخه گته اخلي. څرنګه چې خالصه اوسيپنه په صنعتي برخو کې له الیاز ورکونکو فلزاتو سره زیاتوي او کلک فلز ترې جوربېري.

د اوسيپني الیاز: اوسيپني الیاز فولاد دې چې د اوسيپني، کاربن، کرومین او داسې نورو فلزاتو له گډيدو خخه وروسته په لویو کورو کې اچوي او د لور حرارت له ورکولو وروسته فولاد جوربېري. تر نولسمې پېږي پوري یوازي د اوسيپني او کاربن الیاز، چې د فولاد په نوم یادیده معلوم وو، ولې د وخت په تېرپدو سره د اوسيپني کروم او د

طبيعت

اوسيپني نيكل اليازونه په لاس راغلل. فولاد د هغوي کيمياوي تركب ته په کتلو په کاربن لرونکو فولادو او اليازونو ويشل کېږي، کاربن لرونکي فولاد چې د کاربن اندازه بې 0.3 فيصده وي، د ورقه کېدو بنه وړتیا لري، د اوسيپني د ارجاع کولو په وخت کې ورسه منگنizer او سليكان زياتوي، چې له فولادو سره پاتې کېږي، د هغوي ميخانيکي خواص د کاربن اندازې پوري تراو لري، چې د کاربن زيات شتون د هغه د سختي لامل گرخي. د فولادو د خواصو د بدلون لپاره له هغوي سره ئيني عناصر لکه کروم، نيكل، منگنizer، سليكان، ونادييم او موليبدينوم ورزياتوي، ترڅو د تودوخو په بپلا بپلو درجو کې د هغوي د لور مقاومت د درلودلو له کبله وکارول شي. په اليازونو کې د کروم عنصر يو فيصد نيكل له یوه نه تر خلورو فيصدو او منگنizer تر يو فيصد پوري شتون لري. په فولادو باندي نيكل اضافه کول د کيمياوي موادو د حملې په مقابل کې مقاومت ورکوي، د کروم شتون په اوسيپنه کې د سولپدنې په مقابل کې ساته کوي او په اوسيپني باندي دجستو پونښ سپينه اوسيپنه له زنگ نیولو خخه ساتې.

پايله

1- سره له دي چې سره زر، نقره، مس او قلعي په طبيعت کې د اوسيپني په نسبت ډېر لړ پيداکېږي، خو بيا هم له اوسيپني خخه ډېر پخوا پېژندل شوي دي، ځکه چې په تيته تودوخه کې ويلي کېږي او کاني ډېري بي د اور تر خنګ ويلى کېږي، خو ټکنوالۍ ې له اوسيپني ډېر لړ دي، نو له پورتنيو رنګه فلزاتو خخه تبر، بېل او یوې نه جورېږي، خو انسان مجبور شو، چې له مسو او قلعي خخه الياز جور کړي، چې برونز يا ژېړ ورته ويبل کېږي، د اړتیا وړ ابزارې ورڅخه جوړول. ډېر وروسته ې اوسيپنه پيدا کړه چې د سکرو په حراري اترې ويلى کېده، چې له برۇنزو هم ټکله وه او بل داچې ډېرې پيدا کېدله ورسره سم په ټولو توليدي ډګرۇنو کې انقلاب راغي.

2- لرغوني آريایان هم لاس تر زنې ناست نه ول، بلکې د هند، چين او اروپا د تمدنونو تر منځه دوى هم د توليد ابزارونو ته تکامل ورکړي دي. د پاتې شونو هغه بېلګې چې د پنجشیر او لغمان په ساحو کې د اوسيپني د استحصال يا (Metalogy)

مقایسه وریانت اقتصادی بند کانکریتی ...

کیسی بیانوی. د اوسپنی د کانونو ترخنگ له ویلې کولو او استحصال خخه پاتې دی (د لرگیو سکاره، د ایرو چیری، ختین قالبونه، د کانی ډبرو د مذابی ځګ او ناپاکی، چې شلاکونه ورته ویل کېږي، د حمکې په مخ پراته دی). موږ د هغه خلکو څه د پاسه 500 ام نسل یو، په زرگونو لیسانس، ماستر او ډاکټر هم لرو، خو بیا هم اوسپنې نه شورا ایستلی، نو له دې ځایه یې اقتصادي او تخنیکي ارزښت په ډاګه کېږي او د نورو فلزاتو پاچا ورته ویل کېږي.

وراندیزونه

1- په هېواد کې ورڅه تر بلې د فولادو تولید ته اړتیا زیاتېږي او د بیکاری کچه هم لوړه ده، دولت باید د اوسپنی کانونه په شفافیت سره استخراج ته وسپاری، چې هم اړتیا پوره کړي او هم بوختیا.

2- د فولادو د تولید فابریکې په داسې ځایونو کې تاسس کړي، چې د پاکو او بوا کمنښت په کې نه وي، ځکه چې د هر یوه ټن د فولادو د تولید لپاره 30 ټنه او به په کار دی.

مآخذ

1- احمدی، میرهارون. دافغانستان فزیکي او اقتصادي جغرافیه، بشونکو روزنې مؤسسه، 1387 لمريز کال.

2- ارشاد، اورنگزیب. افغانستان پېژندنه، دانش خپرندويه تولنه، 1384 لمريز کال.

3- تنيوال، محمد طريف. دافغانستان عمومي جغرافیه، کاروان چاپخونه، 1386 لمريز کال.

4- دودیال، محمد بشیر. د طبیعې منابو اقتصاد، ساپې پښتو څېړنو پراختیایې مرکز، 1384 لمريز کال.

5- کانی، محمد طاهر. کیمیاوي عنصرونه، د افغانستان ټایمز مطبعه، کابل، 1384 لمريز کال.

6- سهاك، نقیب الله. کان پوهنه، د افغانستان ملي تحریک فرهنگي تولنه،

طبیعت

1394 لمریز کال.

7- شورماچ، محمد اکبر. جغرافیای عمومی افغانستان، مؤسسه انتشارات

زوری، سال 1350 هـ. ش.

8- هاند، محمد هارون. د اقتصادي بنستیونو بیارغاونه، مومند کتاب پلورنځی،

1390 لمریز کال.

Assistant Professor Mohammad Esa

Economic Value of Iron

Abstract

Allah Almighty has created 7000 kinds of various minerals that each one has its own economic value prior to everything these mines make economical sources Every country give priority to these mines which from these is iron that has been known by humans since the ancient age first they use it to defend themselves then use it for making different types of things used in agriculture since the 18 century after the industrial revolution the used and value of this has been increased this research which proved that iron has great Value in the industry of all industries is analytic and librarian Iron is used in making all types of materials as handicraft and all kinds of small and big machines.

Senior Teaching Assistant Moujood Shah Laiwal

Comparison of Economical Variants of Concrete Dams around Bagh Dara

Abstract

The designing and computing of economic concrete dams is very important and complex issue. at present attention of afghan Government is to establish and implement major project of water resources which is also most urgent requirement of Afghanistan there it also become subject of this research. Here determination of economic type of dam for a specific site is hypothesis of this research, which is carried out based on regional data and review of other literatures .based on discussions give in this paper various factors are analyzed and the most economic variant of project is determined which is also given in suggestions of research.

Research Fellow Dr. Ahmad Shah Omar Wardak

Investigation of self-care Situation in Diabetic patients

Abstract

Introduction: Diabetes Mellitus is one of the most common chronic and widespread diseases which make the greatest health problem all over the world. The most important strategy to control chronic diseases is self-care behaviors.

Usefulness of the study: Research on self-care condition in patients with diabetes is not only beneficial for the reduction of complication, morbidity and mortality but it also help in economic and cost-effectiveness. On the other hand, it is important for effectuality of program on self-care training and recognition of under risk groups.

Needfulness of the study: Health community agree that diabetic self-care like proper diet regime, on time checkup, pills usage and exercise have much positive effects on diabetes management and reduction in health cost and mortality, and that Shows importance of this study.

Aim of study: the present study was implemented in wazir Mohammad Akbar Khan Hospital in Kabul city to determine self-care capacity among diabetic patients.

Materials and Methods: this descriptive - analytic study was done from April up to September 2017 in Wazir Mohammad Akbar Khan hospital on 66 diabetic patients aged 20- 80 years. The patients investigated by prospective

method and the necessary data were collected through interview and patients records. Some factors like patient's age, type of diabetes, level of education, place of residence, diabetic education and information & economic situation had remarkable effect on the result of the study.

Results: from this study we understand that the level of information and Self-care rate among the Diabetic patient in our Capital was weak. Factors such as type of diabetes, residence, age, education level, and economic situation had significant relationships with self-care capacity.

Suggestion: According to the crucial role of self-care in diabetic individuals, we suggest to all our health staff especially medical researchers and policy makers to design and implement self-care training programs to promote Self-care ability among these patients.

Research Fellow Abdul Ghafar Hamdard

Nutritional Benefit of Wheat

Abstract

Wheat with its enormous importance in the word is one of the staple food plants which are also known as red gold. A greatest amount of daily energy and calories is abained by consuming this food source.

Based on genetic and morphology, the wheat is divided into three groups: Bread Wheat, Durum, and Triticum.

Wheat is an annual plant which is cultivated in majority of the regions and makes the first food of the word. This grain due to having starch, proteins, essential and ample amino acids supersee other grains and its of special importance. Existence of different Vitamins and amino acids like Glycerin and Gluten in wheat grains drastically elevate its nourishing value.

Research Fellow Mohammad Akber Ehsan

Evaluating Effectiveness Types of Doors in the Building

Abstract

The door is one of the building blocks of communication between buildings. In this article, the doors of the building in terms of types, advantages and disadvantages are fully studied. Safeguarding the natural environment is one of the first needs of humans to be protected against cold, warm, wind and robbery inside and out of the home. Examining the various doors of wood, glass, steel, monolayer, PVC and so on is one of the most urgent necessities of buildings. In this article, the analytical method and depth of scientific works, Internet sites, the comparison between them and the field, and finding the superiority of each one, whether the doors of wood, metal and glass against moisture, heat, reflux, rust, Sound, whether it is necessary or not? This article has answered the above questions.

Research Fellow Eng. Abdul Mateen Anwari

Определение норм расходов времени на механизированных полевых работах

Аннотация

Здесь рассмотрены основные нормообразующие факторы и факторы которые влияют на нормообразовании. Нормирование труда на механизированных полевых работах ведётся двумя методами: экспериментально аналитический и на основе нормативных сборников, содержащих типовые нормы выработки.

Аналитически-экспериментальный способ установления нормы выработки на механизированных полевых работах позволяет рассчитать реальную и обоснованную норму выработки, поскольку учитывает влияние конкретных нормообразующих факторов. Этот метод базируется на хронометражных(фото и видеохронометражных) наблюдениях.

Согласно этому методу в управлении по механизации сельского хозяйства министерства сельского хозяйства, орошения и животноводства было проведено сменное хронометражное наблюдение расхода времени на трёх тракторах марки МТЗ - 80 , которые были агрегированы с трехкорпусными плугами ПН-3-35.

Результаты этих наблюдений разделены на четыри группы расходов времени: время до начала полевой работы, после полевой работы, в течении полевой работы и чистое рабочее время. Все данные хронометражных наблюдений занесены в таблице, после нужных расчетов и аналза полученных данных составлен структурный баланс

времени. Затем на основе результатов исследования вынесены соответствующие предложения.

List of Contents

No	Title	Author	Page
1	Economic Value of Iron	Assistant Professor Mohammad Esa	170
2	Comparison of Economical Variants ...	Senior Teaching Assistant Moujood Shah Laiwal	171
3	Investigation of self-care Situation in ...	Research Fellow Dr. Ahmad Shah Omar Wardak	172
4	Nutritional Benefit of Wheat	Research Fellow Abdul Ghafar Hamdard	174
5	Evaluating effectiveness Types of ...	Research Fellow Mohammad Akber Ehsan	175
6	Определение норм расходов времени ...	Research Fellow Eng. Abdul Mateen Anwari	176